

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Zánik otrokářského systému v USA

Martina Chrenová

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

Zánik otrokářského systému v USA

Martina Chrenová

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph. D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, srpen 2020

Poděkování:

Děkuji svému vedoucímu práce za jeho cenné připomínky a odborné vedení. Dále děkuji své rodině, která mi umožnila dokončit studium.

Obsah

1 ÚVOD	6
2 Otroctví na území USA	12
2.1 Kolonizace USA	12
2.2 Příklad otroků na americký kontinent.....	13
2.3 Každodenní život otroků.....	13
2.4 Počátky abolicionismu a rozvoj rasových teorií	19
2.5 Obrat v otrokářství	25
3 Otroctví v období občanské války	36
3.1 Cesta k válce	38
3.2 Abraham Lincoln, prezidentské volby roku 1860 a Jefferson Davis.....	43
3.3 Sociální a politický kontext občanské války.....	53
3.4 Zrušení otroctví.....	54
3.5 Gettysburg a cesta k vítězství Unie	58
3.6 Prezidentské volby roku 1864.....	61
3.7 Appomatox a porážka Konfederace	62
4 Situace osvobozených otroků po občanské válce a rekonstrukce Jihu.....	64
4.1 Emancipace černošského obyvatelstva.....	65
4.2 Ku-klux-klan a lynčování	69
4.3 Politická a sociální atmosféra rekonstrukce.....	73
5 ZÁVĚR	78
6 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.....	81
6.1 Literatura	81
6.2 Prameny.....	83
6.3 Periodika.....	84
6.4 Studie v časopise.....	84
7 RESUMÉ.....	85

1 ÚVOD

Tato diplomová práce – strukturovaná do tří stěžejních kapitol – zkoumá otrokářskou instituci a postavení černošského obyvatelstva na území Spojených států v průběhu dějin. K tomu je zapotřebí nejprve nastínit situaci černých otroků v době před vypuknutí války jako takové, čemuž bude věnována první kapitola. V té se budu zabývat životem otroků obývajících území Spojených států v období od jejich samých začátků, tedy od 15. století, kdy černoši – násilím odvezeni z Afriky – poprvé připluli do Severní Ameriky na portugalských lodích, až do doby před vypuknutím občanské války, tedy poloviny 19. století. Cílem této kapitoly je detailně seznámit čtenáře s otrokářskou institucí, která výrazně ovlivnila historický vývoj Spojených států amerických. Otroctví, jinými slovy zbavení lidského jedince veškerých práv i možnosti rozhodovat o svém vlastním životě, je tedy zásadní součástí této práce a já se pokusím vysvětlit jeho problematiku. Čtenář zároveň dostane příležitost nahlédnout do života běžného otroka, který byl doprovázen mnohými těžkostmi, a to díky detailní analýze konkrétních podrobností. V kapitole je nastíněn vztah mezi otroky a jejich pány, který se odvíjel od stovky let starých zvyklostí. Tento vztah se obvykle projevoval krutým zacházením s otroky, kteří na počátku novověku – a i dlouho poté – byli vnímáni jako pouhý majetek, a tudíž byli jejich vlastníci oprávněni s nimi zacházet dle vlastní úvahy, což často vedlo ke tvrdým fyzickým i psychickým trestům, v nejhorších případech i k zabití. Pokusila jsem se práci oprostít od subjektivního morálního hodnocení a neopomínat fakt, že instituce otroctví byla v dobách novověku na území Spojených států před občanskou válkou zcela legální a tehdejší obyvatelé ji vnímali jako naprosto racionální¹. Otroctví bylo úzce spjato i s evropskou průmyslovou revolucí, která měla vliv na pozdější vývoj USA. Otroctví také výrazně ovlivnilo proces utváření americké společnosti a představuje tedy důležitou část dějin Spojených států.

Jedním z dalších cílů kapitoly je ukázat, jak se otroci byli schopni vyrovnat se svým podřazeným postavením a jak se v průběhu staletí pokoušeli vydobýt si alespoň malý manévrovací prostor, díky kterému si mohli zajistit lepší životní podmínky. Jsou zde také popisovány různé abolicionistické² snahy odpůrců otrokářství, kteří bojovali za práva otroků a za jejich osvobození. Příslušníci různých abolicionistických hnutí otrokářství

¹ Především z ekonomického hlediska.

² Slovo abolicionismus vychází z latinského *abolitio*, což v překladu znamená *zrušení*, a bývají takto označována hnutí, která usilovala o zrušení nějakého zákona nebo ustanovení.

cháпали jako nehumánní a krutou instituci, která odporuje lidskosti. Abolicionisté vedli boj proti otrokářům dlouhá léta a se zrušením otroctví na území Spojených států se jim dostalo dlouho očekávaného zadostiučinění. Je třeba zmínit, že většina odpůrců zrušení otroctví, což byli především představitelé Jihu, trvala na zachování otrokářské instituce především z ekonomických důvodů. Zemědělský systém Jihu byl z velké části postaven na otrocké práci, tudíž byly obavy jižanských plantážníků ohledně zrušení otroctví oprávněné. V kapitole je také nastíněna problematika vztahů mezi Severem a Jihem. Jsou zde popisovány rozdíly mezi Jihem, který byl poněkud zaostalý a závislý na otrocké práci na bavlníkových plantážích, a Severem, kde se rozvíjel průmysl obrovským tempem – budovaly se železnice, stavěly se továrny a celkově výroba prošla značnou modernizací. Dále jsou zde uvedeny události, které vedly ke stále vyhrocenější situaci mezi těmito dvěma stranami, a současně je zde popsán politický a sociální kontext tehdejší doby.

Následující kapitola se zabývá obdobím občanské války v USA, během které došlo ke zrušení otrokářské instituce, což byl velký zlom pro dějiny Spojených států. Tato kapitola se zabývá také událostmi, které občanské válce těsně předcházely. Jsou zde uvedeny nejzásadnější spory, které propast mezi Severem a Jihem prohloubily natolik, že to vedlo až k vypuknutí občanské války. Mezi tyto události nepochybně patří Missourský kompromis, neshody ohledně výši cel, Kalifornský kompromis a mnohé další. Zásadním mezníkem však bylo zvolení Abrahama Lincolna do prezidentského úřadu Spojených států. Pro Jižanské představitele byl protiotrokářský prezident nepřipustný a jeho zvolení do čela státu bylo posledním impulsem, který Jižané potřebovali k revoluci. Jižní státy reagovaly odtržením od Unie a založením Konfederace, do jejíhož čela se postavil Jefferson Davis. Vojenským akcím v práci příliš pozornosti věnováno není, pro nastínění uceleného pohledu na danou problematiku jsou zde uvedeny jen základní informace, nebo informace, které nějakým způsobem souvisely s černošským obyvatelstvem.

Je zde také nastíněna situace okolo vydání zákona o zrušení otroctví, který vstoupil v platnost roku 1863. Ještě před samotným vydáním tohoto zákona Lincoln přišel s jeho proklamací³, která vyvolala vlnu nesouhlasu jak u jižanských zástupců, tak u mnoha Seveřanů, kteří Lincolnův emancipační program odsuzovali. Většina severských představitelů Lincolnovo rozhodnutí pokládala za dosti nerozvážné. Bylo třeba zohlednit mnoho aspektů, které, dle názoru mnoha Lincolnových odpůrců, hovořily jasně.

³ Proklamaci o zrušení otroctví na území Spojených Států vydal Lincoln 22. září 1862.

Z finančního hlediska bylo zrušení otroctví doslova katastrofou. Otrokáře bylo třeba odškodnit a stejně tak i začlenění otroků do americké společnosti představovalo příliš nákladnou položku. Přes všechny výhrady si však Lincoln svůj emancipační program prosadil a první den roku 1863, kdy vyšel zákon o zrušení otroctví skutečně v platnost, se tak stal významným přelomem v dosavadních dějinách USA. Otrokářská instituce, která na území Severní Ameriky a později založených USA fungovala několik staletí, byla konečně zrušena. Pro nově osvobozené otroky měla tato událost obrovský význam. Pro velkou část černošských obyvatel Jihu – bývalých otroků – bylo oficiální osvobození impulsem ke vzpouře. Už na začátku války vznikaly černošské vojenské oddíly, do kterých se hlásili jak uprchlí otroci, tak svobodní černoši. Po vydání zákona o zrušení otroctví ve však zájem o vstup do těchto černošských oddílů výrazně zvýšil. V občanské válce bojovalo za svá práva téměř dvě stě tisíc černochů, kteří dohromady tvořili přibližně 10% celkové armády. Mnoho z nich zůstalo ležet na bojištích.

Dále v této kapitole je také nastíněn vliv občanské války na osvobozené otroky. Ten se projevoval především černošským vzdorem proti svému podřízenému postavení. Mnoho otroků našlo odvahu vzepřít se svým pánům, někteří dokonce utekli a přidali se k unionistické armádě. Často si pak černošské oddíly, které postupovaly Jihem, vyřizovaly účty se svými bývalými pány. Mstili se jižanským občanům a společně s federální armádou pustošili jižanskou krajinu i vesnice. Jižané v těchto dobách utrpěly těžké rány. Mnoho lidí trpělo hladu a jinými nedostatky, spousta z nich po osvobození otroků ztratila svou pracovní sílu. Jižané s nepříznivým průběhem války ztráceli víru ve vítězství a naděje pro ně svítala ve formě prezidentských voleb. I tato naděje se však rychle rozplynula, když se Abraham Lincoln udržel v prezidentském postu. Nakonec si tedy Jižané museli připustit, že na vítězství nemají dostatek sil. To se projevilo v mnoha bitvách, což vedlo ke kapitulaci konfедераční armády v Appomattox Courthouse, kde tváří tvář stanuli vůdci armád Severu a Jihu – Ulysses S. Grant⁴ a Robert E. Lee. Cílem této kapitoly je tedy analyzovat problematiku občanské války, která úzce souvisela s otrokářstvím, a to spíše z politického a společenského hlediska. Také nastíním vztahy mezi osvobozenými otroky a jižanským obyvatelstvem, které byly velmi napjaté. Jižané černošské vzpoury odsoudili s trpkým opovržením, osvobození otroci naproti tomu své

⁴ Budoucí prezident Spojených států amerických úřadující v letech 1869-1877.

pány vnímali jako utlačitele, kteří omezují jejich právo na svobodu, jenž jim bylo dáno vydáním zákona o zrušení otroctví.

V další kapitole se zabývám situací ve Spojených státech amerických po ukončení občanské války. Jedním z cílů kapitoly je analyzovat problematiku dějin USA v letech 1865-1877, tedy v době, kdy probíhala rekonstrukce Jihu a uskutečnily se mnohé emancipační programy týkající se černošských obyvatel Spojených států. Hlavním cílem je však popsat, jak zrušení otrokářské instituce ovlivnilo americkou společnost. V této části práce jsou tedy uvedeny zásadní politické a společenské změny, ke kterým došlo v USA po kapitulaci Jihu u Appotomaxu. Důležitou událostí, která významně ovlivnila proces rekonstrukce Jihu, byla smrt protitrokářského prezidenta Spojených států Abrahama Lincolna. Přestože se Lincolnovi podařilo svým způsobem naplnit jeho poslání vydáním zákona o zrušení otroctví na celém území Spojených států amerických, plánované prezidentské rekonstrukce se nedožil a jeho místo zaujal Andrew Johnson. Ten byl však vůči jižanským představitelům příliš shovívavý, což způsobilo silnou vlnu nelibosti ze strany radikálních republikánů, kteří prosazovali přísné tresty pro všechny secesisty. Navzdory neshodám s prezidentem se však republikánům podařilo prosadit některé emancipační zákony, které měly napomoci nově osvobozeným otrokům v adaptaci mezi americkou společností. Radikální Seveřané se během rekonstrukce snažili vydobýt pro černošské občany alespoň základní práva, která by jim zajistila snesitelnější životní podmínky. Navzdory těmto snahám Jižané dělali všechno pro to, aby tato nová práva černošských občanů omezili, čehož dosáhli různými omezujícími dodatky v zákonech. Nezbytné je také v práci vysvětlit, jaká byla hospodářská a ekonomická situace Jihu po ukončení války. Po osvobození otroků se na Jihu zhroutil dlouholetý hospodářský systém, který byl z většinové části založen na otrocké práci. Vlastníci bavlněných plantáží se po válce ocitli v ekonomické tísní. Většina plantážníků neměla dostatek finančních prostředků, aby mohla platit osvobozeným otrokům mzdu, a často se tak plantážníci museli uchýlit k pronájmu své půdy výměnou za část úrody.

Atmosféra rostoucích sociálních nepokojů vyústila v těžké rasové nepokoje a výrazně přispěla ke vzniku nové extrémistické organizace – Ku-klux-klanu⁵. Příslušníci tohoto tajného společenství byli zarytí odpůrci procesu rekonstrukce a jejich cílem bylo zmařit

⁵ O tajném společenství Ku-klux-klanu píše ve své knize *Lynčování, zpráva o kruté minulosti* Joel Michel; jsou zde popisovány konkrétní události, které výstižně postihují krutost příslušníků této organizace.

snahy radikálů začlenit černošské obyvatelstvo do společenských a politických kruhů a upevnit nadvládu bílé rasy. Členové organizace Ku-klux-klanu, odívání do bílých plášťů s kuželovitou kápí, terorizovali černé občany formou nočních nájezdů, během kterých často zinscenovali soudní procesy a obžalovaným byl černochoch. Dotyčná osoba pak byla nucena přijmout trest, který byl často velmi brutální. V souvislosti s Ku-klux-klanem dosáhl zcela nevídaných rozměrů akt lynčování, který byl v této organizaci velmi populárním prostředkem. Přestože byla tato společnost pár let po jejím vzniku oficiálně rozpuštěna a dokonce bylo zahájeno její prošetření, její činnost fakticky ukončena nebyla a černošská populace tak stále čelila hrozbě v podobě této nelegální rasistické organizace.

Přesto však život černošského občana Spojených států prošel alespoň částečnou změnou k lepšímu. V souvislosti s masivním rozmachem průmyslu v USA se objevilo mnoho nových pracovních pozic, kterých se často ujali právě osvobození otroci. Značná část svobodných černochochů byla zaměstnána díky výstavbě železničních tratí, které protínaly tisíce kilometrů území Spojených států. Bývalí otroci se také stěhovali do velkých měst, kde byla vybudována černošská ghetta, jiným byla přidělena půda na základě *Homestead Actu*⁶. Je však nutné poukázat na fakt, že velká většina osvobozených otroků žijících na Jihu zůstala pracovat na plantážích a emancipační procesy se jich příliš nedotkly. Kromě formální svobody a minimální pracovní odměny se jejich životy příliš nezměnily. Z těchto informací tedy vyplývá, že stejně jako před občanskou válkou i po jejím skončení se situace pro černošskou populaci vyvíjela výrazně příznivěji na Severu USA. Přesto se během období rekonstrukce a republikánské vlády podařilo alespoň částečně začlenit černošskou populaci do americké společnosti. Černošské děti poprvé usedly do škol a získaly tak příležitost dosáhnout alespoň základní vzdělání, což jim později pomohlo získat lepší práci, první senátoři černé pleti usedli v Kongresu. Přestože rasová segregace u USA přetrvávala ještě dlouhá léta, okolnosti občanské války a následné rekonstrukce však položily základní kameny pro budoucí emancipaci všech amerických černochochů. Výraznou proměnou potom prošly Spojené státy a černé obyvatelstvo při vstupu do první světové války, kdy se do emancipačního procesu zapojily světové mocnosti.

Mezi významná díla pro tvorbu této diplomové práce patří velká spousta knih. Ucelenější přehled o dějinách USA mi poskytly *Dějiny amerického národa* od Paula Johnsona či *Dějiny Spojených států amerických* od dvojice autorů George B. Tindalla a Davida E.

⁶ Federální zákon vydaný roku 1862, který umožňoval všem obyvatelům USA včetně přistěhovalců získat 60 ha zemědělské půdy.

Shia., či svazek *Declaration of Independence and Constitution of the United States*. Poté jsem prostudovala několik publikací, jež se zabývaly otrokářským systémem v USA od jeho samého počátku až k jeho zániku v 19. století. Díky dílu *Narrative In the Life of Frederick Douglass* od Fredericka Douglassa jsem si utvořila představu o tom, jak vypadal život amerického otroka. Velmi přínosný byl také svazek *Africa Remembered: Narratives by West Africans from the Era of the Slave* od Philipa D. Curtina, *Twelve Years a Slave* od Solomona Northrupa, z českých autorů jsem vybrala Markétu Křížovou a její *Otroctví v novém světě od 15. do 18. století*. Informace o otroctví v období občanské války jsem získala například z publikací *Válka Severu proti Jihu* od Josefa Opatrného, *Americká občanská válka* od Leonida Křížka, *Země krví zborcená* od Jiřího Houtečky. Z anglicky psaných publikací to pak byly například *The Negro in Civil War* od Benjaminu Quarlese, *Battle Cry of Freedom* od Jamese McPhersona, *The Negroe' Civil War: How American Negroes Felt and Acted During the War for the Union* též od McPhersona. Situaci po občanské válce mi pomohly objasnit svazky *The Era of Reconstruction* od Kennetha Stampa, *The Civil War and Reconstruction* od Jamese Randalla, *White Over Black: American Attitudes Toward the the Negro* od Winthropu Jordana. Pro pochopení jednání a motivů určitých osob jsem se také věnovala dílům zabývajícím se významnými představiteli USA 19. století, například *The Assassination of Lincoln* od Winstona Coggeshalla, *Lincoln* od Davida Donalda, *Abraham Lincoln: Speeches and Writings* od Dona Fehrenbachera, z česky psaných děl jsem zvolila například *Lincoln: tým rivalů: geniální politik Abraham Lincoln* od Doris Goodwinové.

2 Otroctví na území USA

2.1 Kolonizace USA

Břemeno bílého muže pro Brity představovalo povinnost civilizovat svět. V podstatě to znamenalo, že Britové sami sebe vnímali jako zástupce vyšší kultury a považovali se za předvoj bílé rasy. Za svůj úkol si stanovili „nižší kultury“⁷ vzdělávat a formovat, a to z bezpečné vzdálenosti. Francouzi k původním obyvatelům přistupovali podobně a též je chápali jako méněcenné, avšak jejich republikánské zásady je vedly na veřejnosti ke vlídnějším slovům, jež poté nebyly v souladu s jejich činy. To, co sblížovalo Francouze, Brity a další kolonisty, a zároveň jim poskytovalo určitý pocit evropské sounáležitosti, bylo přesvědčení, že jsou nositeli vědy a techniky, a tudíž podrobeným civilizacím poskytují cestu k pokroku.⁸ Civilizace by měla plnit přesnou ekonomickou a politickou funkci. Kolonizované země musely dodržovat práva, která charakterizovala civilizaci⁹, a navíc se ochrana těchto práv stala důvodem stálé přítomnosti dobyvatelů na území kolonizované země. Nepřízpůsobiví jedinci byli považováni za delikventy a zločince. V potlačování práv nepřizpůsobivých původních domorodých obyvatel se tedy skrývá určitý náznak rasismu.¹⁰

V 19. století Charles Darwin fascinoval lid svými idejemi. Kolonialismus byl dle jeho názoru „třetí stranou mince“ tohoto scientického přesvědčení. Což jinými slovy znamená, že bílí muži ve své dobrotě nižší živočišné druhy neničili, pouze je trénovali pro svou potřebu, pokud to tedy nebyly druhy nelidské, jako například Křováci a původní obyvatelé Austrálie, ty pak bylo nutné v dobré víře snažit vyhubit. Imperialistické přesvědčení tkvělo v tom, že zastánci pokroku věřili v nevyhnutelnost dějinného rozvoje jednotlivých společností.¹¹ Rasové teorie existovali před nástupem kolonialismu a imperialismu, ale neměly přílišnou odezvu. Imperialismus jim poskytl tvar, rozptýlil je do povědomí široké veřejnosti.¹²

⁷ V případě Velké Británie to byly její zámořské kolonie.

⁸ FERRO, Marco, *Dějiny kolonizací: Od dobývání až po nezávislost 13.-20. století*, Praha 2007, s. 34.

⁹ Velmoci si tak zajišťovali své nadřazené postavení.

¹⁰ FREDRICKSON, George M., *Rasismus: stručná historie*, Praha 2003, s. 41.

¹¹ FERRO, s. 35.

¹² Tamtéž, s. 37.

2.2 Příklad otroků na americký kontinent

Otroci, kteří pluli do Severní Ameriky na portugalských lodích v 15. a 16. století, byli původem se Senegambie, z Konga a Horní Guineje. V 17. století otroci přicházeli ze Zlatonosného a Otrokářského pobřeží¹³ a Beninského Zálivu, v 18. století se obchod přemístil především do Biaferského zálivu a Angoly.¹⁴ V momentě, kdy byli otroci zajati, započal proces systematického ponižování a ztráty vědomí vlastního já.¹⁵ U otroků, kteří pocházeli z vnitrozemí, moře vzbuzovalo hrůzu, stejné pocity v nich vzbuzovali i běloši. Přesun otroků přes Atlantik mnohdy trval týdny, ale i měsíce, přičemž po celou tu dobu otroci spočívali v podpalubí a v řetězech. Otroci se denně setkávali s brutalitou posádky, nedostatkem vzduchu a vody.¹⁶ Cestu nepřežilo v průměru 20-30% z nich. Když se však na palubě vyskytla epidemie nebo plavba trvala příliš dlouho, zemřelo až devět z deseti otroků. Mnohdy šok ze zajetí a transportu, bídná a nedostačující strava a nové podnebí způsobily, že v první generaci během jednoho roku zemřela až pětina otroků.¹⁷

Transatlantický obchod s otroky se v letech 1600-1900 týkal přibližně 11,5 milionu lidí; 1,8 milionů v 17. století, 6,1 milionu v 18. století, 3,3 milionu v 19. století. Saharský (arabský) obchod s otroky začal o něco dřív a týkal se přibližně 4 milionů osob; 900 000 před rokem 1600, 700 000 v 17. století, 1,8 milionu v 19. století.

2.3 Každodenní život otroků

Pro příjezdu otroka na území Severní Ameriky bylo velkým rozdílem, jestli pracoval na cukrových plantážích, ve zlatých dolech, v řemeslnických dílnách, či byl zaměstnán v domácnosti u některého z prominentních kolonistů. Otroci sloužili jako pracovní nástroj, lidé jim dávali jména jen kvůli rozlišení, totéž platilo i u dobytka. Většina otroků svou pořizovací cenu splatila do jednoho roku, poté už přinášela svým majitelům zisk. Otroci museli pracovat pro své pány a zároveň si obstarávat své vlastní životní potřeby. Mnoho z nich si stavělo chatrče, které sloužily jako ložnice, a během nedělí a volných chvil pracovali na svých malých políčkách. Někteří otroci přebytky ze svých políček

¹³ Území dnešní Ghany.

¹⁴ KŘÍŽOVÁ, Markéta, *Otroctví v Novém světě od 15. do 18. století*, Praha 2009, s. 129.

¹⁵ KŘÍŽOVÁ, s. 132.

¹⁶ BLACKBURN, Robin, *The Making of New World Slavery*, Londýn 1981, s. 163.

¹⁷ KŘÍŽOVÁ, s. 135.

prodávali po nedělích na trzích a šťastnější jedinci si z našetřených peněz mohli vykoupit svobodu, což se však stávalo jen zřídka.¹⁸

Ženy byly zapojeny do všech prací – kopaly uhlí, stavěly železnice, pracovaly v ocelárnách i na plantážích. U většiny evropských i koloniálních společností ranného novověku pohlaví bylo statut, který určoval práva a povinnosti dané ženy, u otrokyň však tímto statutem byla nesvoboda. Stejně jako u mužských otroků ani ženy neměly žádná práva a byly krutě trestány – bičem, vězením i vyhladověním. Kromě tohoto druhu násilí byly ženy navíc ještě znásilňovány a nuceny do konkubinátu¹⁹. Pokud se znásilnění projednávalo u soudu, řešilo se pouze jako poškození cizího majetku.²⁰ Černošské otrokyně měly tedy horší úděl než muži. Navíc se potýkaly s žárlivostí bělošských manželek a útlakem ženy v domácnosti.

Mnohdy chtěli vylodění otroci uprchnout, důvodem bylo velké trauma z cesty. Kolonisté se pokoušeli zmírnit jejich šok a nechat je krátce aklimatizovat, a až poté rozdělovat do dílen. Černoši se však i přesto záměrně mrzčili a škrtili, bouřili proti svým pánům. Útěk byl též formou odporu proti svému pánovi a těmito pokusy se otroci snažili vydobýt si lepší postavení. Někteří se pokusili dostat do Surinamu v Guyaně, protože se tam dalo jít hlouběji do vnitrozemí, kde se tvořily obrovské kolonie uprchlých otroků. Mezi otrokáři a pracovní silou panovala skrytá válka. Otroek, který se pokusil o útěk, se stal nepřítelem, který okradl svého pána a narušoval fungující pořádek. Útěk bylo tedy nutné trestat, aby se předešlo jeho opakování. V určitých případech bylo však nezbytné trest prominout, či přislíbit emancipaci. Černošský zákoník nebyl dostačující, plantážníci si brzy osvojili jinou metodu – když si černocho díky svému pánovi přišel na jisté úspory, největším trestem pro něj bylo nedat mu volno, aby se mohl podívat do města. Otročkům byly také nabízeny zahrádky s omezenou možností času, kdy na nich mohli pracovat. Vlastník z toho měl pochopitelně prospěch – jednak ušetřil na obživě, zároveň takový otroek utíkal jen zřídka.²¹

Mnoho otroků barvitě popisovalo hrůzy, které prožívali během svého života: „*Ve službách svého pána jsem byl svědkem všemožných ukrutností, páchaných na mých nešťastných družích v otroctví. Často mi byly svěřeny náklady nových černochoů určených*

¹⁸ PATTERSON, Horace, O, *Sociology of slavery*, New York 1974, s. 42.

¹⁹ Konkubinát je název pro soužití podobající se manželství, konkubína však byla považována za méněcennou a často se setkávala s nenávisť právoplatné manželky.

²⁰ KŘÍŽOVÁ, s. 142.

²¹ FERRO, s. 154.

na prodej; a bylo téměř běžným zvykem našich písařů a jiných bělochů činit násilí na otrokyních; a já jsem byl nucen se podřídit, i když s odporem, aniž bych byl schopen jim pomoci. Lod' mého pána odvážela některé z těchto otrokyň do Ameriky, tehdy jsem byl svědkem, jak veslaři prováděli tyto činy zcela beze studu. (...) a ukájeli svůj nelidský chtíč s otrokyněmi ani ne desetiletými. (...) Na ostrově Montserrat přitom před mýma očima přivázali černocho ke kůlům zaraženým do země a krutě rozřezali na kusy proto, že se spojil s bílou ženou, známou poběhlicí. Jako by nebylo ani přečinem, když běloch připraví o počestnost africkou dívku, ale nejhorším zločinem je, když černocho ukojí přirozenou žádost, pokud podlehne pokušení ženy jiné barvy, byť by byla mezi svými nejopovrhovanější ze všech.“²²

Ubytování otroků na plantážích bylo ve stylu afrických vesnic – chatrče rozestavěné okolo kruhové návsi, kde otroci v neděli tančivali. Úkolem správce plantáže bylo, aby dohlížel na čistotu a hygienické podmínky ubytování, a to především z důvodu častých epidemií.²³ Nemocní otroci byli přesouváni do speciálně vyhrazeného prostoru, kde zároveň ženy rodily děti. Úmrtnost těchto novorozenců bylo extrémně vysoká. Důvodů bylo mnoho – špatný zdravotní stav matek, tetanus a další nemoci, a především absence zájmu u matek-otrokyň.²⁴

Vztahy mezi otroky a jejich pány byly velmi složité. Otroek byl myslící bytost, takže se i v situacích silného tlaku snažil přijít na způsob, jak pro sebe a své nejbližší zajistit nejvýhodnější podmínky. Poslušnost otroků byla domáhána brutálními tresty a stálou hrozbou fyzické likvidace. Současně s tím však otroek pociťoval určitou nutnost sebeidentifikace, mít jisté místo na světě. Otroci cítili sounáležitost se svou pracovní skupinou, s plantáží, kde pracovali, a i se svým bílým pánem, jelikož srze jeho postavení odvozovali své vlastní společenské postavení. Mezi otroky fungovala určitá hierarchie, do které běloši jen zřídka dokázali proniknout a která svým způsobem navazovala na některé africké tradice.²⁵ Jendou z návazností na tyto tradice byli otroctví předáci, kteří měli na starost chod plantáže, zajišťovali konkrétní průběh práce a zároveň nesli zodpovědnost za nesplněné úkoly. Otroci této funkce měli jisté výsady ve formě lepšího stravování, oděvu či práva na výběr družky. Tito otroctví předáci, přezdívaní jako „černí

²² CURTIN, Philip D., *Africa Remembered: Narratives by West Africans from the Era of the Slave Trade*, New York 1934, s. 97.

²³ KRÍŽOVÁ, s. 142.

²⁴ PATTERSON, s. 112.

²⁵ KRÍŽOVÁ, s. 147.

vůdci“, v mnoha případech spolupracovali s pány, jelikož právě od této užitečné spolupráce byla odvozena privilegia, která jim byla na oplátku poskytována. V případě vzpoury však mohli být tito předáci pro otrokáře velmi nebezpeční, jelikož jim ostatní otroci věrně naslouchali a následovali je.²⁶

Jedním z diskutovaných témat v historické literatuře je drastické trestání otroků na plantážích. Příznivci otrokářství argumentovali tím, že jen hrstka majitelů by úmyslně trvale poškodila či zničila svůj majetek. I přesto však k těmto situacím docházelo, zmíněné jsou v antiotrokářské propagandě, soudních protokolech i v textech plantážníků. *„Bičování, utínání končetin, kastrace, upalování nebo trest smrti vyhladověním – tyto fyzické tresty byly nejen nástrojem disciplíny, ale i znakem oddělující otroka od svobodného člověka.“*²⁷ Formu trestu určovala povaha konkrétních majitelů, nicméně vydání otroků do služby pánů poskytlo ideální podmínky pro úmyslnou i neúmyslnou brutalitu: *„Jistý pan D. mi vyprávěl, že prodal 41 000 černochů a že je jednou jednomu otrokovi usekl nohu, protože chtěl utéct. Ptal jsem se jej, jak by, jako křesťan, zodpověděl svůj strašlivý čin před Bohem, pokud by ten muž zemřel. Odpověděl mi, že to jsou věci jiného světa, že jednal rozumně. (...) Jiného otroka pověsili a pak upálili za to, že otrávil krutého dozorce. Tak opakované násilí vede ubožáky nejprve k zoufalství a poté je zabíjejí, pokud si uchovají lidskou podstatu natolik, aby si přáli ukončit své utrpení a zbavit se tyranů. Tito dozorcí jsou skutečně v převážné většině muži nejhorší možné povahy. Bohužel mnozí soucitní pánové, kteří dlouhodobě nepobývají na svých statcích, jsou nuceni svěřovat jejich správu do rukou těchto lidských řezníků.“*²⁸

Násilí tvořilo neodmyslitelnou součást plantážní kultury Severní Ameriky. Nebylo však možné otroky udržet v tomto podřízeném postavení pouze formou fyzické síly. Otroci měli určitá práva a přestože neexistovala v písemné formě, vyplývala z obecně zavedených zvyklostí a otroci se jich dožadovali. Otroci měli například právo na volné neděle nebo právo prodávat vypěstované potraviny z vlastní zahrádky. Pokud jim tato práva byla odepřena, důsledky mohly vést až k povstání, útekům a stávkám v práci.²⁹ Také nepříznivé pracovní podmínky mnohdy ústily ve skrytý i otevřený odpor otroků a majitelé byli donuceni tyto podmínky zmírnit. Prostor pro kreativitu otroci nacházeli v náboženství. Katolická církev se pokoušela vychovávat všechny obyvatele kolonií, a to

²⁶ BLACKBURN, s. 327.

²⁷ KŘÍŽOVÁ, s. 147.

²⁸ CURTIN, s. 97.

²⁹ BLACKBURN, s. 345.

včetně otroků, za jejichž duchovní život měli nést odpovědnost jejich majitelé. V praxi to pochopitelně mnohdy příliš nefungovalo, a to ani na plantážích příslušícím církevním řádům. V pevninské Severní Americe se jednalo spíše o misijní činnost sekty, než-li dominantní anglikánské církve.³⁰

I přes veškeré snahy o totální instituci otroctví nedokázalo úplně ovládat myšlenky a životy otroků. Otroci byli nuceni o svá práva a intimní prostor neustále bojovat. I tak si ale dokázali uchovat svou africkou literární tradici, a to prostřednictvím pohádek a anekdot, přestože se nedokázali zcela ubránit ovlivnění skrze indiánský a evropský folklór. To samé se týkalo i afrických jazyků. Vzpomínky na otroctví se i v dnešní době projevují v lidové slovesnosti obyvatel bývalých amerických kolonií.³¹ „Jeden venkovan zemřel a brzy už klepal na nebeskou bránu: „Buch, buch.“ „Kdo je?“ zeptal se svatý Petr. „Člověk.“ „A co chceš?“ „Vejit dovnitř.“ „Přicházíš na koni, nebo pěšky?“ „Pěšky.“ „Nemůžeš vstoupit.“ Pak zemřel i černochoch a i on přichází k nebeské bráně. „Buch, buch.“ „Kdo je?“ zeptal se svatý Petr. „Černochoch.“ „A co chceš?“ „Vejit dovnitř.“ „Přicházíš na koni, nebo pěšky?“ „Pěšky.“ „Nemůžeš vstoupit.“ Když to viděl venkovan, přitočil se k černochochovi a povídá: „Viš co, chlapče? Ty budeš dělat koně, já na tobě pojedou a dostaneme se dovnitř oba.“ A tak to udělali a za chvíli už bouchali na nebeskou bránu. „Buch, buch.“ „Kdo je?“ zeptal se svatý Petr. „Člověk.“ „A co chceš?“ „Vejit dovnitř.“ „Přicházíš na koni, nebo pěšky?“ „Na koni.“ „Uvaž koně venku a vejdi.“ A tak venkovan přivázal černochocha k nebeské bráně a sám pohodlně vstoupil dovnitř.“³²

Vztahy mezi dovezenými a v Americe narozenými otroky byly dosti komplikované, a stejně tomu bylo u soužití otroků z odlišných kmenů. Tradiční oboustranné nepřátelství obvykle nepřekonala ani sdílená nenávisť vůči bílým. A majitelé se správci mnohdy úmyslně toto mezietnické zneprátení podporovali. Nicméně potřeba dorozumění mezi sebou i svými pány a tlak *Nového světa* postupně zmírňoval etnické i kulturní rozdíly mezi jednotlivými kmeny a urychlil vytvoření jednotné otrocké identity.³³

Otroctví bylo nepochybně institucí, která byla založena na strachu a násilí. Ozbrojený odpor však z mnoha důvodů nebyl možný, především kvůli mocenské převaze kolonistů. Svůj nesouhlas a nespokojenost dávali otroci najevo spíše pasivně, reptali, bojkotovali

³⁰ KRÍŽOVÁ, s. 149.

³¹ Tamtéž, s. 157.

³² KAŠPAR, Oldřich, MÁNKOVÁ, Eva, *Kouzelný strom*, Praha 2003, s. 363-364.

³³ PATTERSON, s. 156.

práci, kradli, v nejhorším případě spáchali sebevraždu. Mnoho otroků doufalo, že se po smrti navrátí domů. Plantážníci poté mrtvolu ostentativně zohavovali, aby od těchto tendencí odradili další otroky. Ke krvavým povstáním nedocházelo příliš často, organizace takového aktu byla příliš náročná pro podvyživené, přepracované a nemocné černošské komunity. Když už ale ke vzpouře došlo, do jejího čela byly dosazováni dva typy vůdců – nově zotročený Afričan³⁴, nebo akulturovaný a gramotný kreolský otrok, který byl dobře obeznámen s fungováním koloniální společnosti. Vůdce takové vzpoury mnohdy kombinoval světskou a duchovní autoritu. V pevninské Severní Americe ke vzpourám příliš často nedocházelo, jedním z mála projevů nesouhlasu bylo povstání v roce 1739 v Jižní Karolině, přičemž si přibližně sto otroků opatřilo zbraně, zabilo pár bělochů a pokusilo se prchnout na území španělské Floridy, zastavila je však bílá domobrana a Indiáni.³⁵ Otrokové vzpoury dále ovlivňovaly mezinárodní soupeření v amerických koloniích. Během americké revoluce kolonisté z britských ostrovů, přesto že s obavami, poskytli zbraně svým nejdůvěryhodnějším otrokům, když francouzské lodě brázdily Karibikem.³⁶

Postavení míšenců, mulatů³⁷ a zambů³⁸ se odvíjelo podle společenského postavení matky, a ve většině případů setrvali v otroctví. Nicméně svobodní míšenci i černoši, kteří byli buď propuštěni nebo se sami vykoupili, byli většinou schopni sami spravovat své záležitosti a tím zpochybnili mnohé argumentace zastánců otrokářství, že něčeho takového černoši nejsou schopni. Jejich existence komplikovala sociální rozvrstvení v otrokářských koloniích, kde fungovaly jasné právní³⁹ a rasové⁴⁰ hranice. Svobodný barevný nebyl plnoprávný člen kolonie, platit speciální daně, bylo mu odepřeno pracovat na prestižní pozici, svobodně cestovat a nemohl vstoupit do armády. Na rozdíl od otroků však nebyl vydán na milost svému pánovi. Když se takovým jedincům podařilo osvojit dobrého vystupování, vlastnili majetek a vyhlíželi evropsky, zákon tyto svobodné míšence mohl uznat za bílé. Pokud se tak stalo, měli tito míšenci stejná práva jako kolonisté.⁴¹

³⁴ Nový Afričan byl většinou zkušený válečník z elitní rodiny, znalý domorodých jazyků.

³⁵ KRÍŽOVÁ, s. 163.

³⁶ DAVIS, David. B., *The Problem of Slavery in the Age of Revolution*, New York 1987, s. 80.

³⁷ Míšenci černochoů a bělochů.

³⁸ Míšenci černochoů a Indiánů.

³⁹ Otrok vs. svobodný.

⁴⁰ Evropan vs. Afričan.

⁴¹ KRÍŽOVÁ, s. 163.

Bernardin de Saint-Pierre se o kolonizaci a otroctví vyjádřil stručně a jasně: „*Nevím, zda jsou káva a cukr nezbytné pro blaho Evropy, ale jsem si zcela jist, že tyto dvě rostliny zavedly do neštěstí dva kontinenty.*“⁴² Plantážníci neustále balancovali na hraně bohatství a bankrotu a jistý nebyl ani obchod s otroky. Nicméně v případě úspěchu mohla jedna plavba vynést zisk ve výši 300 %.⁴³ Velké Británii obchod s otroky poskytl obrovské zisky, které přispěly k růstu britského kapitalismu a bez kterých by neproběhla britská průmyslová revoluce.⁴⁴ Celkový rozvoj industriálního kapitalismu v Evropě od 17. století byl úzce spjatý s expanzí atlantického systému, tedy obchodováním s Afrikou a s plantážním systémem. Otroci představovali „ruce a nohy“ expandujícího atlantického systému, napomohli nárůstu životní úrovně privilegovaných vrstev v evropských metropolích. Kvůli fyzické a kulturní odlišnosti černoši byli dehumanizováni a degradováni, mnozí byli dokonce přesvědčeni, že jsou černí otroci národem pod nebeskou klenbou, který se nejvíc ze všech oddává smilstvu.⁴⁵

2.4 Počátky abolicionismu a rozvoj rasových teorií

Abolicionismu, který je možné interpretovat jako hnutí odmítající obchodování s otroky a stejně tak celé otrokářské hospodářství, zaujal mnohé evropské myslitele v 17. a 18. století. Otrokářská společnost byla tvrdě kritizována. Fungovala jako společenská utopie s pevnou hierarchií, kde měl každý jednotlivec dané místo, povinnosti a práva. Už z dob antiky bylo „otroctví“ metaforou absolutní závislosti, bezmoci, zřeknutí se vlastní identity, dědičné viny. V Evropě a jejích zámořských državách se neustále zvyšovaly požadavky politické a náboženské svobody, svobody prodávat svou pracovní sílu a práva na život i „osobní štěstí“, jak bylo později prohlášeno tvůrci americké Ústavy. Ke konci 18. století byli všichni otroci v Americe černé pleti, přestože ne všichni černoši již byli otroky. Ideál svobodného bělocha se v podstatě utvářel v přímém protikladu s černým otrokem.⁴⁶

Někteří badatelé se domnívají, že impulsem pro vědecký rasismus bylo zrušení otroctví a soustavné pokusy bránit černým občanům v jakémkoli sociálním či hospodářském

⁴² Cit. in: DAVIS, s. 86.

⁴³ STEIN, Robert L., *The French Slave Trade in the Eighteen Century: An Old Regime Business*, New York 1973, s. 254.

⁴⁴ WILLIAMS, Eric, *Capitalism and Slavery*, New York 1965, s. 68.

⁴⁵ KŘÍŽOVÁ, s. 171.

⁴⁶ BLACKBURN, s. 89.

vzestupu na úkor bělochů.⁴⁷ Francouzský obchodník Jean Mocquet o otrocích tvrdil: „Dalo by se předpokládat, že tito lidé přicházejí přímo z pekla, tak jsou spálení a strašliví na pohled.“⁴⁸ William Petty též hájil nerovnost jednotlivých ras a představu neodstranitelných vrozených rozdílů: „Ačkoli existují rozdíly mezi jedinci (...), závažnější je například mezi guinejským černochem a Středoevropanem (...). Evropané se liší od Afričanů nejen barvou (...), ale také svými způsoby i vrozenými duševními schopnostmi.“⁴⁹ Jako první v moderní době použil termín „rasa“ k označení lidské skupiny se sdílenými rysy francouzský lékař Francois Bereniera.⁵⁰ Jelikož nový biologický pohled na člověka ho zahrnoval do přírody ve spojení s primátem, tento úděl byl přisuzován černochem. Zkazky cestovatelů informovaly o tom, jak orangutani a gorily unášejí černé ženy, přičemž schopnost kopulace a reprodukce dokazovala příbuznost mezi zvířecími druhy.⁵¹ Německý anatom Thomas von Sommering naopak zastával názor, že jsou černoši skuteční lidé, přestože jejich charakteristika může vzbuzovat zdání příbuznosti s opicemi, a na podporu svého tvrzení prováděl pitvy černochem.⁵²

Koncem 18. století však došlo k rychlému obratu. V té době evropští intelektuálové začali prohlašovat, že otroctví odporuje lidské důstojnosti a omezuje přirozená lidská práva, tedy i práva Afričanů žijících na území Severní Ameriky. Začaly se objevovat názory, že otroctví je nemorální, a postupně vznikala aktivní hnutí za jeho zrušení. David Brion Davis přisuzoval tento náhlý obrat týkající se svobody otroků vyvíjející se evropské společnosti, která byla ovlivněna křesťanskou církví.⁵³ Tvrdil, že antiotrokářství je významným historickým mezníkem ve vývoji morálky a za jedny z prvních kritiků otroctví označoval různá náboženská hnutí, jelikož podstata křesťanství není v souladu s nehumánními tendencemi otroctví.⁵⁴ Po roce 1750 zároveň v Evropě přestala panovat iluze, že otroctví je klíčem k pokroku. Liberální ekonomové, např. Adam Smith, došli k názoru, že otrok není efektivní pracovní silou, jelikož nemá motivaci k práci a jeho vlastník je nucen mu zajišťovat nezbytné potřeby i v jeho volném čase. „*Opotřebování*

⁴⁷ WILLIAMS, s. 74.

⁴⁸ Cit. in: Davis, s. 52.

⁴⁹ JORDAN, Winthrop D., *White Over Black: American Attitudes Toward the Negro, 1550-1812*, Londýn 1984. s. 217-218.

⁵⁰ KŘÍŽOVÁ, s. 172.

⁵¹ HERBERT, Thomas, *Some Years travel into divers part od Africa and Asiat the Great*, Baltimore 2004, s. 18.

⁵² DAVIS, s. 67.

⁵³ KŘÍŽOVÁ, s. 190.

⁵⁴ DAVIS, s. 92.

otroka jde, jak jsem již řekl, na útraty jeho pána; u svobodného dělníka jde však toto opotřebování na útraty jeho samotného. (...) Ze zkušenosti všech věků a národů snad tedy vyplývá, že práce, kterou vykonávají lidé svobodní, vyjde nakonec levněji než práce otrocká. (...) Při pěstování cukrové třtiny a tabáku si lze náklady za práci otroků dovolit; při pěstování obilí si je, jak se zdá, v dnešní době dovolit nelze.“⁵⁵

Logičtěji však zní tvrzení, že evropští podnikatelé byli nuceni změnit své priority, a tudíž obchod s otroky, který po dobu tří staletí přinášel zisky, se nyní nevyplatil. Ukončení obchodování s otroky tedy nebylo nutně výsledkem rozvíjejícího humanismu, ale spíše ekonomickou volbou z důvodu nové fáze koloniální expanze Velké Británie. Mnozí propagonisté antiotrokářského hnutí usilovali zejména o vlastní prospěch, který schovávali za rovnostářskou rétoriku.⁵⁶ Názory, že obchod s otroky už nejsou zdrojem zisků, se postupně objevovaly častěji. Již roku 1755 Benjamin Franklin vypočítal náklady, které byly nezbytné pro otrockou práci v Severní Americe. Tyto náklady zahrnovaly cenu otroka, zvažovaly možné riziko otrocké vzpoury, potřebu neustálého dohledu, ztráty zapříčiněné absencí zájmu otroka o práci a péči o nemocného nebo starého otroka. Dohromady tyto náklady značně převyšovaly cenu námezdní práce v Británii.⁵⁷ George Mason, propagonista boje za americkou nezávislost, tvrdil, že otroctví mnohdy poškozují řemesla. „*Chudí získávají odpor k práci, kterou vykonávají otroci. Otroctví oslabuje přistěhovalectví, které jako jediné zemi skutečně obohacuje a upevňuje.*“⁵⁸ V důsledku všech těchto změn se o svá práva začali více zajímat i otroci samotní. Individuální výbuchu přecházely v masivní demonstrace nespokojených otroků, kteří chtěli diskutovat o právech člověka a občana. Tento nárůst otrockých vzpour během 18. století byl mnohými vnímán jako předzvěst velkých změn.⁵⁹

Koncem 18. století teorie o svobodě otroků nabývaly reálné podoby. V šedesátých letech 18. století právník George Wallace prohlásil, že člověk nemůže být předmětem obchodu. Podle jeho slov otrok nikdy neztratil svobodu a jeho vládce nemá právo s ní manipulovat.⁶⁰ Také intelektuál Arthur Lee tvrdil, že to bylo právě otroctví, co dovedlo starověké civilizace k záhubě. „*Instituce zcela odporující spravedlnosti (...), neslučitelná*

⁵⁵ SMITH, Adam, *Pojednání a podstatě a původu bohatství národů*, Praha 1997, s. 73.

⁵⁶ WILLIAMS, s. 144.

⁵⁷ KRÍŽOVÁ, s. 196.

⁵⁸ Cit. in: MACLEOD, Duncan J., *Slavery, Race and the American Revolution*, Londýn 1962, s. 39.

⁵⁹ GENOVESE, Eugene, *From Rebellion to Revolution: Afro-American Slave Revolts in the Making of the Modern World*, Chicago 1993, s. 79.

⁶⁰ WALLACE, George, *A System of the Principles of the Law of Scotland*, Glasgow 1823, s. 95-96.

*s občanským životem, brání rozvoji řemesel a věd, kazí mravy svobodných občanů a celou společnost staví před nebezpečné povstání. Je třeba ještě dodávat, že je těž nepřijatelné z hlediska lidského a protikladné křesťanské víře?*⁶¹ Tento text v podstatě shrnuje důležité argumenty abolicionistického hnutí. Britské kolonie se pokoušely omezit obchodování s otroky, v mnohých státech se však i přes nesouhlas koruny snažili regulaci zastavit, zejména v Jižní Karolíně. Roku 1776 došlo k *Prohlášení nezávislosti amerických států*, roku 1789 byla vyhlášena francouzská *Deklarace práv člověka a občana*. Během těchto revolucí se zformulovaly politické cíle, které se inspirovaly evropskou myšlenkovou tradicí a představovaly významnou inovaci. „*Všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, že jsou obdařeni svým stvořitelem určitými nezcizitelnými právy, že mezi tato práva náleží život, svoboda a hledání osobního štěstí.*“⁶² Tato tvrzení z *Prohlášení nezávislosti* zjevně odporovalo otrokářské instituci. Mnohdy se však ideály americké revoluce nerozcházely s otrokářstvím, ba přímo naopak, právo na soukromé vlastnictví figurovalo na předních pozicích. Přestože ani jedna z revolucí nevyřešila problémy spjaté s otroctvím, alespoň na ně bylo upozorněno.⁶³

V roce 1769 byl vydán pamflet „o nespravedlnosti a nebezpečí otroctví a Anglii“, jehož autorem byl Granville Sharp.⁶⁴ Toto prohlášení je mnohými historiky považován za oficiální počátek abolicionistického hnutí, přestože Sharp opomíjel morální důvody a argumentoval právem. Sharp požadoval, aby se na africké otroky vztahoval zákon *Habeas Corpus*, který zakazoval věznit nebo vypovědět osobu ze země bez soudního rozhodnutí. Sharp uspěl v případě projednávaném na počátku sedmdesátých let. Otroek James Somerset se pokusil o útěk, ale byl chycen a jeho majitel ho chtěl za trest prodat na Jamajku. Soudce nakonec rozhodl ve prospěch otroka a tento případ je označován za „počátek konce otroctví v britském impériu.“ Byl to však ojedinělý případ, reálně se jejich postavení nijak nezměnilo, stále byli součástí obchodu a násilně přepravováni do kolonií. Benjamin Franklin se vysmíval: „*pokrytectví Angličanů, kteří podporují ten odporný odchod zvláštními zákony a přitom se holedbají svou ctností, láskou ke svobodě a svými soudy, které osvobodily jediného černocho.*“⁶⁵

⁶¹ PATTERSON, s. 176.

⁶² Viz Deklarace nezávislosti z r. 1776.

⁶³ KŘÍŽOVÁ, s. 198.

⁶⁴ SHARP, Granville, *A Representation of the Injustice and Dangerous Tendency of Tolerating Slavery in England*, Londýn 1943, s. 156-173.

⁶⁵ Cit. in: PATTERSON, s. 184.

První oficiální abolicionistická organizace byla založena roku 1783 sektou kvarkerů pocházejících z Londýna. Postupně se tvořily nové společnosti, které nacházeli své příznivce v každé společenské vrstvě, a to především díky hlučné a rozsáhlé propagandě. Hlavními protagonisty na konci 18. století byli Thomas Clarkson a William Wilberforce. 12. května 1789 přednesl Wilberforce před Dolní sněmovnou toto: „*Poté, co jsem provedl důkladné šetření okolností obchodu s otroky, se mi jeho zkaženost jeví tak strašlivá a nevyhoiditelná, že se má mysl zcela upřela k požadavku jeho zrušení. Obchod založený na zločinech a vedený způsobem, které jsem vám předestřel, musí být zastaven (...) Mé rozhodnutí je pevné. Neustanu, dokud jeho zrušení neprosadím.*“⁶⁶

Abolicionistická hnutí se začala objevovat také v Severní Americe, jejich význam byl však i přes veškerou snahu pomáhat otrokům i svobodným barevným minimální.⁶⁷ V reakci na tato hnutí se šířila obhajoba otrokářství, zejména poté argument, že otroctví zachránilo nespočet životů zajatců, kteří by jinak byli odsouzeni k smrti. Někteří antiabolicionisté zase tvrdili, že otroci mají bezstarostný život, jelikož se jejich pán stará o jejich veškeré potřeby, zatímco angličtí dělníci trpí nouzí a nižší třída čichá jedovaté výpary v továrních halách.⁶⁸ Moderní evropská společnost se snažila obhajovat tradiční společenský řád, který byl založen na loajalitě nižších tříd, zatímco odpovědnost naopak spočívala na břemenech příslušníků vyšších tříd. Zastánci otrokářského hospodářství argumentovali tím, že je otrokářství nezbytné pro zahraniční konkurenci-schopnost.⁶⁹ V roce 1807 americký prezident Thomas Jefferson schválil zákon, který uzavřel přístavy Spojených států otrokářským lodím. O třináct let později poté americký Kongres označil obchodování s otroky za zločin odpovídající pirátství, byl tedy souzen pod trestem smrti.⁷⁰

S protitrokářskou tematikou přišly i české noviny, které z anglických časopisů přebíraly informace o krutostech páchaných na otrocích: „*Stav otroků jest všude ukrutný; mnohem ukrutnější jsou však prostředky, jimiž se v něj nešťastní ti tvorové černí ke svým, bohužel, že spolubratrům bílým, dostávají. Při odvádění jich v otroctví nemají nejohavnější*

⁶⁶ Cit. in: CLARKSON, T., *Essey on the Slavery and Commerce od the Human Species*, s. 173.

⁶⁷ FRANKLIN, John H., *From Slavery to Freedom: A History of African Americans*, Chicago 1967, s. 18.

⁶⁸ Cit. in: DAVIS, s. 213.

⁶⁹ KŘÍŽOVÁ, s. 205.

⁷⁰ Tamtéž, s. 207.

krutosti míry a meze. (...) Někteří byli zabiti, jiní poraněni, dříve než-li se katonům svým do vůle vzdali. ⁷¹

V mnohých případech však oficiální zrušení otroctví neznamenal okamžité využití zákona i v praxi a k ukončení obchodování s otroky docházelo postupně. Od roku 1821 docházelo k situacím, kdy americké proti-otrokářské flotily na moři kontrolovaly otrokářské lodi, na které se vztahoval zákon o zákazu obchodování s otroky, a posílala otroky z těchto lodí do nově vytvořené kolonie příhodně nazvané Libérie. Obyvatelé této kolonie měli být správci svých vlastních záležitostí, společně měli právo rozhodovat o věcech obecného významu, každý měl nárok na náboženskou svobodu, půda měla patřit všem a pracovní doba byla stanovena pouze na osm hodin. Tento ideologický projekt však neuspěl, a to z mnoha důvodů – nepříznivé klimatické podmínky, nedostačující výbava kolonistů, zpronevěra daných prostředků.⁷²

Ve třicátých letech 19. století se abolicionističtí představitelé znovu spojili, tentokrát s cílem dosáhnout úplného zrušení otroctví. Aktuální stav kolonií působil vůči této změně příznivě, proběhlé revoluce zničily mnoho plantáží, produkce cukrové třtiny poklesla a kvůli zrušení obchodování s otroky vzrostla cena pracovní síly. V důsledku nově vzniklých rasistických teorií abolicionisté zastávali názor, že právě otroctví je příčinou nemožnosti vyvíjet u černocho jejich přirozené schopnosti a intelekt. Abolicionisté také poukazovali na to, že otroctví je instituce, kterou není možné reformovat hlavně z toho důvodu, že je v podstatě soukromou záležitostí.⁷³ Konečné odstranění otroctví z euroatlantické civilizace probíhalo ještě mnoho let. Povědomí o tom, jaké rozsáhlé zlo představuje obchodování s otroky i pro Afriku, se do *Starého světa* dostalo až v padesátých letech 19. století, a to především díky cestám Davida Livingstona. „2. 3. 1866: Navštívil jsem trh, kde bylo nabízeno k prodeji na 300 otroků (...) Zuby otroků jsou zkoumány, kupující jim zvedají oděv, aby si prohlédly končetiny, a nechávají je přinášet hrozený kolík, aby prozkoumali jejich chůzi.(...) 19. 6. 1866: Míjeli jsme ženu uvázanou za krk ke kmeni stromu a mrtvou. Místní lidé nám vysvětlili, že už neudržela krok s ostatními otroky v karavaně a její pán se rozhodl, že se nesmí stát majetkem nikoho jiného, pokud by se odpočinkem zotavila. (...) 2. 6. 1866: (...) Cesta je zde pokrytá

⁷¹ Květy české, 1834, vydání č. 26, s. 214-215 (upraven pravopis).

⁷² BLACKBURN, Robin, *The Overthrow of Colonial Slavery*, Londýn 1972, s. 333.

⁷³ KŘÍŽOVÁ, s. 229.

*otrockými jařmy. Přestože to místní lidé popírají, podezřívám je, že následují otrocké karavany a kradou ty, kdo padnou vyčerpáním, zbavují je jařem a poté je prodávají.*⁷⁴

2.5 Obrat v otrokářství

Na začátku 19. století se situace pro otrokáře vyvíjela nepříznivě, revoluce a války poněkud ochromily stabilitu plantážních držav. Otroci se čím dál více bouřili a využívali neklidu k útěkům. Přesto však v první polovině 19. století otroctví na mnohých amerických územích prošlo obnovou, především kvůli nové poptávce v Evropě a inovaci v plantážním podnikání. Docházelo k velkým hospodářským ziskům z prodeje cukru, kakaa a bavlny. Nastaly však určité změny v podobě ostré kritiky, která odsuzovala obchodování s otroky, a především evropského odklonu od otroctví. Kvůli omezení přísunu nových otroků došlo ke kreolizaci otrocké společnosti. Americký kontinent se stal výhradním prostorem pro otrokářství a atlantický systém bylo nutné upravit tak, aby byl schopný fungovat s odlišnou produkcí a obchodem než doposud.⁷⁵

Významným hospodářským a ekonomickým centrem se v 19. století stal Jih USA. Byl pozoruhodný z více důvodů – rozkol mezi otroky a demokraty první republiky novověku byl tak propastný a nenávistný, že ho vyřešila až „bratrovražedná“ válka a tím skončilo otroctví v Severní Americe. Když v šedesátých letech 18. století přišla ke slovu obhajoba lidských práv a svobod, Británie byla již dlouho terčem útoků, které ji označovaly za „monstrum“, jež se snaží Američanům tyto práva upírat a chce si své kolonisty „zotročit“. Paradoxně však během revoluce byla otrokářská instituce legálním prostředkem obživy, a to ve všech třinácti koloniích Severní Ameriky. Mnoho britských liberálů bylo tímto pokrytectvím pohoršeno, a to včetně těch, kteří s revolucí otevřeně sympatizovali. „*Jak mohou Američané tak hlasitě protestovat proti svému zotročení, když sami drží v otroctví statisíce?*“⁷⁶ I mnozí Američané věřili, že k ospravedlnění revoluce dojde teprve až bude zrušeno otroctví. V původním návrhu *Prohlášení nezávislosti* sám Jefferson nařkl krále Británie, že obchodováním s otroky porušuje práva na svobodu odlišného lidu. Jižanské kolonie však požadovaly, aby bylo toto tvrzení z Prohlášení odstraněno.⁷⁷ Nicméně toto tvrzení ohledně britského krále vyznělo z úst Thomase Jeffersona poněkud pokrytecky, jelikož on sám byl majitelem mnoha otroků, kteří pracovali na jeho plantáži ve Virginii.

⁷⁴ Cit. in: DAVIS, s. 152.

⁷⁵ PATTERSON, s. 178.

⁷⁶ FONER, Philip S., *The complete writing of Thomas Paine*, New York 1982, s. 15.

⁷⁷ FRANKLIN, s. 16.

Ve svém díle pojednávajícím o Virginii dokonce hovořil o černých otrocích s despektem a nadřazeností. Navzdory tomu měl dlouhodobý poměr s mulatkou Sally Hemingsovou a byl otcem minimálně jednoho z jejích potomků. Mnoho lidí ho po jeho smrti obviňovalo z rasismu a dodnes se kolem jeho postoje vůči černým otrokům vznáší mnoho otázek. Přesto však pravděpodobně chápal institut otroctví jako něco, co napomáhá poklesu morálky u vlastníků otroků.

„Otcové zakladatelé“ se později otázkou otroctví nezabývali v žádných oficiálních dokumentech, i tak však byli nuceni řešit problémy, které s otroctvím úzce souvisely. Příkladem mohou být spory, které se vedly během debat o Ústavě z roku 1787 – počet zástupců ve Sněmovně měl být určen podle počtu trvale žijících bílých obyvatel, což se nelíbilo jižanským státům, které navzdory svému bohatství a hospodářské prosperitě měli oproti Severu mnohem nižší počet bělochů. V konečném rozhodnutí Článku I, oddílu 2 federální Ústavy padlo nařízení zahrnout do součtu obyvatel i černou populaci, přestože byli nazváni osobami „v časově omezeném služebném poměru“.⁷⁸ Pro představitele americké revoluce zákaz obchodování s otroky nabízel možnost ochromit britské obchodníky, kteří byli předními dodavateli pracovní síly do Severní Ameriky. USA ochotně využily příležitosti poukázat na to, že je metropole obalena morálním stigmatem otrokářství a tyranie, a že jsou Spojené Státy hospodářsky nezávislé. To bylo pouze jedním z mnoha gest, kterými se kolonie symbolicky vymaňovaly z britské nadvlády. Brzy po skončení války za nezávislost došlo k zákazu dovozu nových otroků do všech států včetně Jižní Karolíny, a USA s Británií se společnými silami pokoušeli perzekuovat obchodníky s otroky. Faktem však bylo, že pevninské kolonie Severní Ameriky nebyly tolik závislé na importu otroků tolik jako jiné kolonie – vlídné klimatické podmínky tvořily ideální předpoklad pro přirozený přírůstek otrockého obyvatelstva.⁷⁹

V průběhu války za nezávislost se mnohé státy⁸⁰ snažily na svých územích docílit zákazu otroctví. Za morální fasádou hlásající se k rovnosti lidí před bohem se však skrýval spíše fakt, že na těchto územích nebyla činnost otroků takovým přínosem z hlediska hospodářství, navíc se bílí obyvatelé těchto států obávali, jaká bude loajalita otroků k majitelům po skončení války. Během následujících let začaly částečně osvobozovat otroky všechny státy USA, v některých státech k těmto změnám však docházelo velmi

⁷⁸ Viz Ústava Spojených států amerických.

⁷⁹ DAVIS, s. 195.

⁸⁰ Vermont, Massachusetts.

pomalu, a to především z toho důvodu, že by osvobození otrocké síly rozpoutalo sociální chaos.⁸¹ Po vydání zákonů o zrušení otroctví se vlastníci otroků pokoušeli rychle prodat otroky do jižních států, kde byly zákony výrazně benevolentnější, jiní majitelé zase své otroky v duchu empatie propouštěli na svobodu. Tato idea svobody však byla brzy smetena událostmi z Haiti.⁸²

Mnozí historikové považují otce nezávislosti za pokrytce – prvních pět amerických prezidentů mělo ve službách otroky a ani jeden z nich jim neudělil svobodu.⁸³ Je však nutné brát v potaz tehdejší situaci v Severní Americe, kdy bylo otroctví chápáno jako nenahraditelný přínos v hospodářském odvětví i ve společnosti. Diskreditace této hluboko zakořeněné zvyklosti mohla vyústit v poškození nově vzniklé republiky, ostatně nezměrné důsledky vyplývající z osvobození milionů otroků postihly Spojené Státy v druhé polovině 19. století, po ukončení občanské války, tedy o mnoho let později. Pravdou je, že americká válka za nezávislost narozdíl od francouzské revoluce nebyla radikálním společenským převratem a neměla v úmyslu jakkoli měnit sociální a majetkové poměry. Cílem války za nezávislost nebylo hájit svobodu všech lidí, ale spíše své vlastní zájmy a sebeurčení.⁸⁴ Ideální občan Států byl sice svobodný a nezávislý, avšak bílý, a tato představa paradoxně nijak neodporovala fenoménu otroctví.

Přesto se objevili tací lidé, kteří otroctví otevřeně kritizovali – Abigail Adamsová se zdálo nespravedlivé „vést boj za to, oč denně násilím připravujeme ty, kteří mají stejné právo na život jako my“⁸⁵, dalším byl generál Tadeuzs Kosciuszko, který svou odměnu za pomoc v boji za nezávislost věnoval „na vykoupení černochoů (...) a jejich osvobození mým jménem; na jejich vyučení řemeslům; na to, aby byli připraveni na své nové postavení, na výuku morálky, jež z nich učiní dobré sousedy, otce a matky, manžele a manželky, i dobré občany, tak aby bránili svou svobodu a svou zem, společenský řád a vše, co je činí šťastnými“⁸⁶ Přestože americká válka za nezávislost rozdělila společnost na loajalisty a patrioty – a s nimi i otroky, jež byli využíváni proti nepříteli – výrazně větší množství černých vojáků se nakonec připadlo k revolucionářům, mnohdy za příslib

⁸¹ NASH, Gery, SONDERLUND, Jean R., *Freedom by Degrees: Emancipation in Pennsylvania and Its Aftermath*, Boston 2006, s. 145-147.

⁸² Haitská revoluce, neboli otrocké povstání v Saint Dominque, byla největší otrocká revoluce, která proběhla na přelomu 18. a 19. století a vyústila v založení republiky Haiti.

⁸³ FERGUSON, Edmund S., *American Slavery, American Freedom: The Ordeal of Colonial Virginia*, New York 1993, s. 74.

⁸⁴ RAKOVÁ, Svatava, *Podivná revoluce: Dlouhá cesta Američanů k nezávislosti*, Praha 2004, s. 118.

⁸⁵ FRANKLIN, s. 16.

⁸⁶ Cit. in: DAVIS, s. 156-157.

svobody nebo pudy. Černí vojáci se účastnili bitvy u Lexingtonu i Bunker Hillu, avšak na podzim roku 1775 Kongres pod nátlakem Jižanů zastavil nabírání dalších černých vojáků, aby vítězná armáda působila „ctihodnějším“ dojmem. Nábor černých vojáků byl však kvůli nedostatečné velikosti armády znovu obnoven v zimě 1778 a v konečných číslech se zúčastnilo boje kolem 5 000 černochů. Pokud jim vidina vítězství nabízela jistou možnost přislíbené svobody, v případě prohry je čekal trest hodný vzbouřených otroků, a to se týkalo i svobodných barevných. Idea svobody a revoluční nálada však přispěly ke zvýšení sebeúcty mnohých černochů, kteří uvěřili v naději na svobodu všech lidí, nejen bílých.⁸⁷

Kromě otroků se s omezováním lidských práv potýkali také svobodní barevní, kteří byli z běžné společnosti diskriminováni. Vybraných jedinců se však podařilo ve společnosti prosadit – Paul Cuffee, který založil černošskou školu ve Westportu, nebo Benjamim Bannaker, matematik, jenž pomohl s kreslením návrhu na budoucí hlavní město Washington.⁸⁸ Po válce za nezávislost bylo nezbytné začít řešit problém otroctví ve státě, který se ve světě prezentuje jako zastánce svobody, a s tímto problémem se začaly rozšiřovat rasové teorie. Mnozí američtí politikové a sociální teoretikové ve svých spisech vyzdvihují fyzickou i psychickou odlišnost jednotlivých ras, zejména bělochů a černochů, a jejich teorie značně přizivovaly diskriminaci černošské populace. *„Jak máme rozumět rovnosti? Mají snad všichni občané stejné stáří, pohlaví, vzrůst, sílu, činorodost, odvahu, vytrvalost, pracovitost, (...) Existuje (...) národ, jehož jedinci by si byli rovni v přirozených či získaných kvalitách, v ctnostech, nadání a bohatství? Odpověď celého lidstva musí být záporná. Musíme si přiznat, že v každém státě (...) jsou nerovnosti, které tam vložil Bůh a příroda, a které žádný lidský zákonodárce nemůže zrušit.“*⁸⁹

Přestože otroctví po válce za nezávislost stále nebylo zrušeno, díky předešlým událostem se otázka o jeho zrušení stávala čím dál více palčivější. Spojené státy se názorově rozpoltily na Sever, kde se více ujala idea svobody všech lidí, nejen bělochů, a Jih, který nekompromisně podporoval otrokářství. Faktem bylo, že hospodářství Jihu bylo postaveno na otrokářské práci, zatímco Sever oplýval velkým počtem přistěhovalců, kteří byli ochotni chodit do práce za poměrně nízkou mzdu. Když se v roce 1787 vedly debaty o finální podobě federální Ústavy, na povrch vypluly významné neshody v otázce zrušení

⁸⁷ KŘÍŽOVÁ, s. 237.

⁸⁸ FRANKLIN, s. 20.

⁸⁹ WHEATLEY, Philip, *Poems on Various Subject, Religious and Moral*, New York 1993, s. 156-157.

otroctví. Problémem bylo, že původní zakladatelé státu otroctví chápali jako věc jednotlivých států, nikoli federace.⁹⁰ Poté, co byla přijata Ústava, o svých vnitřních záležitostech a společnosti rozhodoval každý stát samostatně, což postavení otrokářů jižanských států nijak neoslabilo. Jakkoli to teoreticky bylo přípustné, realizace nebyla možná, stejně jako nešlo přehlížet stanovisko prohlašující otroctví za soukromou záležitost. Po válce bylo třeba vyřešit problém šířícího se otroctví na tom území Unie, kde zatím neexistoval oficiální stát, jelikož zatím nebylo dostatečně osídleno. Když se Thomas Jefferson pokusil stanovit hranice, kde bylo povoleno otrokářství, záhy se setkal s nesouhlasem, především ze strany Virginie, která si kladla nároky na rozsáhlá území v oblasti Velkých jezer. Nakonec musel Jefferson ze svých požadavků slevit a zákon a zrušení otroctví se týkal jen budoucích států Severozápadního teritoria, kde byla nízká hustota obyvatel.⁹¹

Původně to vypadalo, že ani Jih brzy nebude hospodářsky uzpůsobený pro otrokářskou práci, jelikož produkce cukrové třtiny i tabáku na území Spojených států výrazně poklesla, avšak anglická průmyslová revoluce poskytla otrokářům nové využití pro jejich pracovníky – prudký pokles cen bavlny mnohonásobně zvýšil poptávku po bavlněných plantážích.⁹² Byla však zapotřebí další půda k obdělávání a tehdy Američané přišli s myšlenkou na odkoupení území podél toku Mississippi od Francouzů a roku 1803 jim Napoleon toto území, které bylo větší než celé tehdejší Spojené Státy, prodal. Nové území záhy osídlily davy přistěhovalců, zejména zámožných Jižanů, kteří s sebou přivedly i své otroky připravené pro pěstování bavlny. Otroci zde poté budovali pro své pány silnice, železnice i sídla. Brzy se oblast zalidnila dostatečně pro to, aby regiony mohly zažádat o výsadu připojit se k Unii a napsat vlastní ústavu. Doposud byly regiony spravovány federální vládou a neměly možnost zúčastnit se hlasování kongresu, po dosažení požadované hustoty osídlení však bylo možné zahájit referendum, během kterého se bude rozhodovat, zdali se bude na území vytvořen nový stát, který následně sepiše svou ústavu. Ta nesměla odporovat federální Ústavě Spojených států, avšak mohla obsahovat specifické dodatky, v tomto případě povolení otroctví. Vzápětí stát vyzval Kongres o připojení k Unii, a tuto výzvu Američané nikdy neodmítli.⁹³

⁹⁰ DAVIS, s. 164.

⁹¹ RAKOVÁ, s. 123.

⁹² KŘÍŽOVÁ, s. 240.

⁹³ Tamtéž, s. 128.

Nově vzniklé státy Louisiana a Mississippi zavedly otrokářské ústavy, problém nastal se státem Missouri, jehož severní část ležela západně vedle svobodných států severu. Jižanské státy se postavily na stranu Missouri a požadovaly, aby vznikla jako otrokářský stát. To však na Severu vyvolalo vlnu nesouhlasu a brzy byl vznesen požadavek, aby bylo otrokářství zrušeno na celém území USA⁹⁴. V době těchto sporů se uvažovalo i o rozpadu Spojených Států, nakonec byl však problém vyřešen Missourským kompromisem – k Unii se přidalo Missouri a Maine a stávala se hranice, od které bylo zakázáno otrokářství. Díky bavlnářskému rozmachu se Jih ještě více přiklonil k otrokářství, které nechápali jako „nutné zlo“, ale hospodářsky i sociálně užitečnou instituci.⁹⁵ Přestože se Jih po těchto událostech ještě pevněji semknul k sobě, stále více se vyhrocoval rasismus, jenž podporoval ideu rovnosti bílých obyvatel. Společenské i politické postavení se totiž odvozovalo od počtu vlastněných otroků a plantáží a rodily mezi bohatstvím jednotlivých občanů byly nezměrné, což vedlo k opovržení nad „bílou chátrou“.⁹⁶

Na začátku 19. století bylo na území USA přibližně 750 000 otroků, přičemž skoro 90 % na Jihu. Kvůli prudkému vzestupu pěstování bavlny také výrazně stoupla poptávka po otrocké pracovní síle. Přestože se i přes pohružkou smrti pašovalo přes pobřeží každý rok tisíce otroků, z dlouhodobého hlediska bylo výhodnější zaměřit se na přirozený přírůstek černošského obyvatelstva. Bylo třeba začít více pečovat o černošské matky, což se záhy promítlo i plantážním hospodaření. Jakkoli byla dříve otrokyně v plodném věku pro nákup nevýhodná, po rozšíření zákazu obchodování s otroky se tento názor přehodnotil: „Žena, jež každé dva roky přivede na svět dítě, je přínosná pro hospodářství více než nejsilnější muž.“⁹⁷ Nově se nebránilo svatbám mezi černochoy, přestože tyto sňatky neměly oficiální platnost, nastávajícím matkám se poskytovaly různé úlevy v práci i základní lékařská péče. Díky vzestupu pevninského obchodu s černochoy se vyostřilo násilné odtrhávání jednotlivých otroků od rodin. Děti byly v útlém věku odebrány svým rodičům a poté vydraženy na trhu s otroky. New Orleans bylo centrem prodeje černých otroků, ale k dražbám docházelo ve všech větších vesnicích a městech jižanských států.⁹⁸ Dlouhé průvody mužů, žen i dětí, kteří byli k sobě spoutáni řetězy, nebyly v ulicích měst nic neobvyklého. Roku 1860 žilo na území USA 4 miliony černochoů, tři čtvrtě z nich ve

⁹⁴ DAVIS, s. 168.

⁹⁵ STAMP, Kenneth M., *The Peculiar Institution: Slavery in the Ante-Bellum South*, Londýn 1894, s. 28.

⁹⁶ KŘÍŽOVÁ, s. 242.

⁹⁷ Cit. in: DEYLE, Steven, *Carry Me Back: The Domestic Slave Trade in American Life*, New York 1975, s. 41.

⁹⁸ KŘÍŽOVÁ, s. 244.

dvanácti státech Unie.⁹⁹ Z právního pohledu však postavení otroků na Jihu USA na počátku 19. století nebylo jiné než kdekoliv jinde na koloniálních plantážích. Otrok stále neměl žádná práva a ani znásilnění černošské ženy nebylo trestné, pokud nedošlo k „poškození majetku“. Přesto si otroci vydobyli alespoň lepší podmínky pro živobytí, určitý volný čas, který mohli trávit se svou rodinou ve svých skromných příbytcích, díky kterému se tíha otroctví zdála alespoň trochu méně strastiplná. Vlastníkům otroků to však poskytlo další příležitost, jak si v případě neposlušnosti vynucovat jejich kázeň – výhrůžka prodeje člena rodiny byla více než účinná.¹⁰⁰

Co se týče církve, protestanti se pokoušeli během 19. století christianizovat černochoy a částečně je začlenit mezi křesťanskou společnost. Kazatelé si kladli za cíl pobízet vlastníky otroků ke shovívavějšímu jednání a černé otroky zase přesvědčit, aby se s pokorou smířili se svým nízkým sociálním postavením v pozemském světě na oplátku za posmrtný blažený život. Černoši se mohli poté účastnit křesťanských obřadů, kde poté měli možnost sdílet vlastní prožitky s ostatními. Mnohdy tyto bohoslužby doprovázela hudba, tanec a zpěv – a tato možnost projevu byla pro otroky významná. V kostelech určených černým obyvatelům návštěvníci pocítovali duchovní rovnost, která jim byla upřena ve církevních zařízeních pro bílé, kde museli sedět na podřadných místech.¹⁰¹

Idea „vládného otrokářství“ se však objevovala po celém Jihu, nejen v církevních kruzích. Vlídňější přístup měl totiž mnohem efektivnější psychologický dopad na otroky, než-li kruté praktiky Karibských ostrovů. Majitelé se snažili na své otroky apelovat, aby nesloužili ze strachu z trestu, ale z pocitu sounáležitosti a zodpovědnosti vůči sobě, ostatním otrokům i svým pánům. Cílem majitelů plantáží bylo, aby otrok měl k práci kladný přístup, sloužil dobrovolně a zároveň vnímal bez zášti svou podřízenou pozici vůči bílé rase. Jižanské rodiny se vžili velmi snadno do role „vládných pánů“, kteří zodpovědně pečují o své černé otroky i jejich záležitostech, takže když pak skončila občanská válka, velmi hořce a nemile přijímali nevděk svých otroků, kteří získali svobodu, a vnímali to jako těžkou křivdu a nevděk. Před občanskou válkou totiž otroci na Jihu neobdělávali pouze bavlněné plantáže, ale pracovali také jako řemeslníci, takže tovární výroba na Jihu v polovině 19. století vlastně neexistovala.¹⁰² Většina otroků pracovala na rodinných plantážích v průměru do deseti osob. Na těchto farmách byl poté

⁹⁹ FRANKLIN, s. 20.

¹⁰⁰ KŘÍŽOVÁ, s. 244.

¹⁰¹ DAVIS, s. 179.

¹⁰² WILLIAMS, s. 213.

život otroka více spjat s rodinou jeho vlastníka, současně s tím byl však otrok pod bližším dohledem. Podle jižanských zákonů byl černý otrok označen za uprchlíka, pokud dosáhl hranice osmé míle vzdálené od domova bez písemného svolení svého pána.¹⁰³ O životě otroků na Jihu USA těsně před vypuknutím občanské války existuje mnoho záznamů, z velké části se jedná autobiografické příběhy¹⁰⁴, které obsahují celoživotní zkušenosti otroků. Tyto příběhy mnohdy líčily dětskou nevinost, která se postupem času střetávala s drsnou realitou života otroků, následně otrok pociťoval touhu po svobodě. Hrdina příběhu díky víře překonával všechny nesnáze a nakonec opravdu dosáhl vysvobození, když prchnul na Sever, který v díle představoval ideální místo pro život, jelikož zde hrdina našel fyzickou i duchovní svobodu. Faktem zůstává, že ačkoli otroci byli vydáni napospas svým pánům, dokázali si s některými bělochy vytvářet pevné vazby. Postupem času se také naučili využívat vydané právní normy, díky kterým si mohli zajistit lepší podmínky pro život.¹⁰⁵

Vzpomínky ze svého života sepisovala i mulatka Harriet Jacobsová, která během svého života prožívala mnoho strastí, včetně sexuálního zneužívání. Později se stala milenkou právníka, se kterým měla poté dva potomky. Roku 1835 se však rozhodla k útěku, touha zůstat dětem na blízku ji však donutila ukrývat se na půdě v domě své babičky. Tehdy se rozhodla začít sepsávat útržky ze svého života: „*Narodila jsem se jako otrokyně, ale dokud neuplynulo šest let mého života, ani jsem si to neuvědomovala. (...) Moje babička byla vyhlášená kuchařka a její sušenky byly proslulé. (...) Poté však její pán zemřel a jeho vlastnictví se rozdělilo mezi potomstvo. Vdova si ponechala babičku, (...) ale Benjaminu, nejmladšího syna, prodali. (...) Benjaminův prodej byl pro babičku obrovská rána, ale neztratila naději a pracovala dále, aby mohla vykoupit některé ze zbývajících dětí. Našetřila tři sta dolarů, které si ale její paní jednoho dne vyprosila jako půjčku se slibem, že ji brzy splatí. (...) Tři sta dolarů nebylo nikdy splaceno.*“¹⁰⁶

Ačkoli většina otroků na Jihu Států obdělávala bavlníková pole, v první polovině 19. století došlo k určitým změnám – rozvinulo se „nájemní otroctví“. Otroci byli pronajímáni, aby pracovali za peněžní mzdu v továrnách, železárnách a v malých řemeslnických dílnách. Výhodou těchto pronajatých otroků bylo, že oproti svobodným

¹⁰³ KŘÍŽOVÁ, s. 248.

¹⁰⁴ V originále *Slave Narratives*.

¹⁰⁵ FOSTER, Frances S., *Witnessing Slavery: The Development of Ante-bellum Slave Narratives*, Boston 1980, s. 31.

¹⁰⁶ JACOBS, Harriet A., *Incidents in the Life of a Slave Girl*, New York 1861, s. 54.

dělníkům nevyhrožovali stávkami a nepokojem.¹⁰⁷ Na rozdíl od plantážních otroků si otroci pracující ve městech mohli mnohdy vydělat peníze navíc, díky čemuž nebyli zcela závislí na svých pánech a umožnilo jim to například získat alespoň základní vzdělání nebo vést v omezené míře společenský život. Mnoho vysoce postavených Jižanů v padesátých letech 19. století varovalo společnost před hroznou „nezávislých černochoů“ žijících ve městech.¹⁰⁸

Co se týká efektivity otroctví v jižních státech USA, existují názory¹⁰⁹, že produktivita na plantážích obdělávaných otroky byla výrazně vyšší než zisky z farem, kde pracovali přímo jejich vlastníci nebo najatí dělníci, a že kvalita života otroka se nijak výrazně nelišila od svobodných dělníků ze severu. Tato tvrzení jsou však pravděpodobně účelovou interpretací, která přispívala otrokářské argumentaci.¹¹⁰ Jiní teoretikové¹¹¹ se zase domnívali, že otrokářství napomohlo Jihu k vybudování fungujícího společenského systému, který se výrazně lišil od „kapitalistického“ Severu, a to i přesto, že byl Jih kvůli exportu hospodářských produktů na kapitalistickém světě závislý.¹¹² Otroci pracující na plantážích však nepochybně nesdíleli názor, že je jejich život lepší než život bílých dělníků na Severu, a mnohdy se bouřili proti žádostem svých pánů. Forma vzdoru ve většině případech představovala spíše remcání, stávky, demolice pracovních pomůcek, menší záškodnické akce nebo nepřítomnost na pracovišti. Jak posilovala abolicionistická hnutí, čím dál více otroků se pokoušelo uprchnout na Sever. Ozbrojené povstání proběhlo v Louisianě roku 1811, kde otroci vyzbrojeni pracovními pomůckami pochodovali na New Orleans. Vzpouora probíhala koordinovaně, povstalci byli disciplinovaní a řídili se rozkazy svých vůdců, nicméně nakonec byli přemoženi protiútokem místní armády.¹¹³

Největší povstání otroků na území USA proběhlo ve Virginii roku 1831. V jeho čele stál kazatel Nat Turner, který hlásal rovnost všech křesťanů před Bohem, a to bez ohledu na rasu. Vzpouora rozpoutalo vyvraždění několika bílých rodin a vzápětí situace nabrala rychlý spád. Vzbouřenci postupovali rychle, když však nastoupily do boje federální jednotky, nastal stejně rychlý konec. Přes sto otroků bylo popraveno na místě, Nat Turner

¹⁰⁷ STAROBIN, Robert S., *Industrial Slavery in the Old South*, New York 2003, s. 177-178.

¹⁰⁸ KRÍŽOVÁ, s. 250.

¹⁰⁹ Zastáncem těchto názorů byl i Robert Fogel.

¹¹⁰ FOGEL, Robert, ENGERMANN, Stanley, *Time on the Cross*, Filadelfie 1995, s. 56-59.

¹¹¹ Například Eugene Genovese.

¹¹² GENOVESE, Eugene, *Fruits of Merchant Capital: Slavery and Bourgeois Property in the Rise and Expansion of Capitalism*, Chicago 1965, s. 592.

¹¹³ GENOVESE, Eugene, *Fruits*, s. 594.

byl zatčen a později dle rozsudku odsouzen k trestu smrti. V důsledku těchto události státy Unie vydaly nové a přísnější zákony. Například platil zákaz učit černé otroky číst a psát a běloch, který tuto nezákonnost spáchal, byl trestán pokutou nebo vězením. Dalším důsledkem byl zákaz výkonu činnosti otrockých kazatelů, nově také otroci museli místo do černošských kostelů navštěvovat kostely svých bílých pánů.¹¹⁴

Jiní černoši se snažili docílit svobody právní cestou. Nejproslulejší je případ Dreda Scotta, který se po smrti svého pána pokoušel vykoupit svobodu pro sebe a svou manželku od jeho vdovy. U ní však nepochodil, a tak se obrátil na soud. Jeho stížnost byla posuzována od roku 1847 několikrát. Roku 1850 soud rozhodl o osvobození Scotta i jeho ženy, ale v roce 1852 nevyšší soud státu Missouri tento rozsudek anulovat. Scottovi právníci se proti tomu odvolali, ale v konečném rozsudku nejvyšší soud Spojených států rozhodl, že „*Afričan - otrok ani svobodný - se nikdy nemůže stát občanem Spojených Států, a proto se nemůže obracet na federální soud*“.¹¹⁵ Nakonec však Scott přece jen získal svobodu, a to díky abolicionistickým spolkům, které na jeho případ uspořádaly sbírku.¹¹⁶

Jak bylo řečeno ve výnosu Nejvyššího soudu USA – černoši se nemohli domáhat práva amerického občana. Státy Unie například vydávaly zákony omezující vstup otrokům i svobodným barevným a to pod záštitou „veřejného pořádku“. Příznivých podmínek pro život se však nedostávalo ani svobodným barevným na Severu. Ve druhé polovině 19. století byli svobodní barevní postupně zbavováni volebního práva i v severních státech a k tomu stále čelili hrozbě únosu a prodeji do otroctví.¹¹⁷ Často byli vyřazováni i z každodenního života – nesměli se účastnit mnohých společenských a církevních aktivit, na rasové předsudky naráželi i při hledání zaměstnání. Politici dokonce vyjadřovali své obavy, že pokud by černoši neměli zakázané účasti na veřejných akcích, mohlo by to v nich vzbudit mylnou domněnku o jejich společenském postavení: „*Je nevhodné dovolit těmto lidem, aby se účastnili oslav. (...) Vzbuzuje to v nich falešné představy o jejich právech.*“¹¹⁸ Situaci příliš nepomáhalo, že ve Spojených státech chyběla existence právního statutu „míšenec“. Jakmile člověku proučila v žilách byt' nepatrná část černošské krve, z pohledu státu byl černoš a tak s ním také bylo

¹¹⁴ APHTEKER, Herbert, *Nat Turner's Slave Rebellion*, New York 1992, s. 162-165.

¹¹⁵ Cit. in: KŘÍŽOVÁ, s. 252.

¹¹⁶ EHRLICH, William, *They have no Rights? Dred Scott's Stugle for freedom*, New York 1979, s. 41.

¹¹⁷ NORTHROP, Solomon, *Twelve Years a Slave*, New York 1994, s. 173.

¹¹⁸ Cit. in: KŘÍŽOVÁ, s. 255.

zacházeno.¹¹⁹ Jednání bílých s barevnými bylo ostře kritizováno také evropskými cestovateli, kteří označovali otrokářství za příčinu veškerých hospodářských i společenských problémů celých USA. Otrokářství považovali za krutou instituci, která podněcuje brutalitu a úpadek mravů. Valné mínění neměl ani Sever o Jihu a naopak. Jižanští majitelé otroků popisovali severní státy s despektem, takže když otrok Frederick Douglass hovořil o svém úprku z Jihu do Massachusetts, neskrýval své překvapení z pohledu na civilizované město, kde se lidé dopravovali kočáry a ulice byly lemovány obrovskými domy.¹²⁰ Douglass se na severu aktivně účastnil přednášek o otrokářství během setkání abolicionistických skupin, napomáhal také dalším otrokům v útěku na Sever nebo do Kanady. V pozdějších letech se mu dokonce podařilo vycestovat do Anglie i Irska. Během občanské války bojoval za celonárodní zrušení otroctví a po válce se snažil vybojovat občanská práva pro černochoy: „*Bylo velkým neštěstím být otrokem.*“¹²¹

¹¹⁹ DEGLER, Carl N., *Neither Black nor White: Slavery and Race Relations in Brazil and the United States*, Boston 1942, s. 52.

¹²⁰ DOUGLASS, Frederick, *Narrative of the Life of Frederick Douglass*, New York 1845, s. 115.

¹²¹ Tamtéž, s. 178.

3 Otroctví v období občanské války

V průběhu 19. století se od sebe Sever a Jih jak hospodářsky i společensky čím dál více rozcházel. Rozdílné názory měli i ohledně vývoje infrastruktury a výši cel. Zatímco Sveřané požadovali vysoká cla na ochranu průmyslu, Jižané kvůli bavlně a obchodování s Británií preferovali cla nízká. Jižané se dále rozhodli neposkytnout finance na železniční výstavbu, jelikož oni sami k dopravě užívali zejména řeku Mississippi, což způsobilo další střet zájmů v železniční strategii.¹²² V padesátých letech 19. století se k sobě skrze železnice stále více přibližovaly zájmy Severovýchodu a Severozápadu. Železniční trať tak představovala pojiťko mezi výrobcí na Východě, kteří usilovali a vysoká cla, a mezi farmáři ze Západu, kteří požadovali lacinou nebo bezplatnou půdu. Tento svazek se stal mocenským základem mladé Republikánské strany a Jih v tom spatřoval komplot. Velká často Jižanů byla pevně přesvědčena, že Sever své morální pohoršení pouze předstírá, aby zakryl své skutečné pohnutky, tedy hospodářské zájmy. Jefferson Davis se vyjádřil o situaci takto: „*Vaše agitátory za svobodnou půdu nezajímá otroctví ani v nejmenším. (...) Vy jen využíváte příležitosti a klamete nás tvrzením, že chcete udržet otrokářské teritorium ve stanovených mezích. Přitom máte v úmyslu získat v Kongresu Spojených států většinu a z vlády učinit páku severánského růstu. (...) Ovládá vás touha po oslavení moci jižanských států. A důvod? Chcete za pomoci nespravedlivého zákonodárného systému prosazovat průmysl severovýchodních států na úkor Jižanů a jejich průmyslu.*“¹²³

Jefferson Davis tlumočil názory všech „přemýšlivých“ Jižanů, kteří se domnívali, že je Sever obviňuje z vykořisťování černochů, zatímco sám systematicky a bez výjimky vykořisťuje všechny, především Jižany. Kapitalistický systém Sveřanů totiž podle Jižanů plantážní ekonomice vymezoval podřadnou roli a závislost. Stát totiž národní produkci a ceny, bavlny ani jiných produktů, žádným způsobem nereguloval. V praxi to fungovalo tak, že když světové trhy prosperovaly a zisky jim vzrůstaly, v Jižanech to vyvolávalo tendenci znovu investovat, a tím nadále zvyšovat produkci.¹²⁴ Pokud potom ceny poklesly, plantážníci byli nuceni zjednat si úvěr. V obou případech Jih postrádal likvidní kapitál. Osud plantážníků často závisel na New Yorku, či dokonce Londýnské City, a jejich majetek v mnohých případech skončil v rukách bankéřů. Jih, podobně jako

¹²² GRAY, Liam C., *History of Agriculture in the Southern United States*, New York 1986, s. 460.

¹²³ Cit. in: BEARD, Charles A., *Rise of American Civilization*, New York 1942, s. 5-6.

¹²⁴ GRAY, s. 462.

dnešní rozvojové země, postrádal vlastní finanční systém. Pokud utržil z prodeje bavlny vysoké zisky, rychle je utratil a postupně zvyšoval své dluhy, které nakonec nebyl schopný splácet. Dalo by se říct, že Jih vykazoval veškeré negativní stránky monokulturní ekonomiky. Na území Jihu se v polovině 19. století nacházelo jen 8 % amerických manufaktur, z čehož jasně vyplývá, že lepší investicí by tehdy bylo budování továren, díky čemuž by získalo práci mnoho chudších obyvatel i svobodných černochů a zároveň byl Jih rozšířil svou ekonomiku. Sever však neplánoval vybudovat na Jihu průmysl, jemuž by poté muset sám konkurovat nízkými mzdami a lacinými produkty, tudíž se Jihu příliš kapitálu nedostávalo.¹²⁵ To v důsledku zapříčinilo, že Jižané v sobě spatřovali otroka Unie, který je zcela ovládán severanským kapitálem. Výstižně situaci popsal list Charleston Mercury: „*Dokud budeme jako vazalové závislí na cizí práci a zručnosti, abychom se nasýtí, ošatili a uspokojili všechny své životní potřeby, dotud budeme v otroctví.*“¹²⁶

Dalším zásadním problémem, podobně jako byly události ohledně Lousiany, bylo ve čtyřicátých letech přidružení Texasu k Unii. Neshody mezi Mexikem, které odmítalo uznat nezávislost Texasu, a Texasany vyústily roku 1836 k ozbrojený konflikt, nakonec se ale Texasanům podařilo obhájit svou samostatnost a následně vznesli žádost o připojení ke Spojeným státům. Jejich návrh byl však dočasně odložen, jelikož připojení dalšího otrokářského státu v době, kdy Kongresem valily stovky petic požadující okamžité zrušení otroctví. Přetrvávající problém s pohraničím Mexika však nakonec donutil Američany vyprovokovat roku 1846 válku se Mexikem, která skončila kapitulací smlouvou Mexičanů v únoru roku 1848. Američané získali třetinu mexického území a tehdy vznikla dnešní podoba Spojených států.¹²⁷

To však vyvolalo další spor. Otázka šíření otroctví do nového území přinesla vlnu odporu abolicionistických hnutí. Významným dílem anti-otrokářské propagandy tehdejší doby byl román *Chaloupka strýčka Toma* od Harriet Beecher-Stowe. Kniha nabízí čtenáři pohled do života obyčejných otroků z Jihu a vypráví příběhy otroků utlačovaných k apatii vůči okolí, i těch, kteří se naopak rozhodli vzepřít osudu. Příkladem je mulatka Eliza, jež se pokouší ubránit své dítě před prodejem: „*Byla unavená a nohy měla rozbolavělé, ale srdce ji dosud překypovalo odvahou. (...) Eliza popadla dítě, skokem byla ze schůdků*

¹²⁵ GRAY, s. 468.

¹²⁶ Charleston Mercury, *Niles Weekley Register*, 19. dubna 1845.

¹²⁷ OPATRŇY, Josef, *Stát osamělé hvězdy a mexicko-americká válka*, Praha 2002, s. 34-36.

*dole a pádila k vodě. (...) Nabita silou, jakou člověku dodává pouze zoufalství, divě vzkřikla a jediným mohutným skokem se přenesla přes kalný vzdušný proud při břehu na ledový vor za ním.*¹²⁸ Z románu je zjevné, jak destruktivní jsou důsledky otrokářství, a to nejen vůči otrokům samotným, ale i společnosti. Kniha měla nevídaný úspěch, překládala se do mnoha světových jazyků a výrazně ovlivnila mínění americké veřejnosti. V průběhu padesátých let vznikaly různé vzdělávací a podpůrné organizace, které pomáhaly uprchlým otrokům. Za osvobození otroků se mimo jiné postavili také zástupci církve.¹²⁹

Jižané antiotrokářské akce vnímali jako zásah do svých vnitřních záležitostí a ještě více je to podnítilo v otrokářské propagandě. Propast mezi Severem a Jihem byla však tak hluboká, že nakonec vyústila v propuknutí občanské války. Nešlo tolik o zrušení otroctví, nýbrž o snahu docílit jednoty Unie. V reakci na odtržení Jihu se Sever rozhodl pro opětovné sjednocení za pomoci ozbrojených sil. Poslední kapka jižanské trpělivosti z poháru přetekla díky zvolení Abrahama Lincolna prezidentem Spojených států v roce 1860. Lincoln však zpočátku s osvobozením otroků váhal, a to i přes své anti-otrokářské smýšlení, a své jednání ospravedlňoval tím, že právo jižanských států na otrokářství vyplývá z Ústavy. Zvrat nastal až během druhé poloviny roku 1862, kdy ho vývoj situace přinutil přehodnotit názor. Klesající morálku Severu bylo nutné vzpružit a vyhlásit válku otrokářství bylo jediným řešením, které navíc podporovalo mravní ideály. Do vojenské služby Unie se přihlásilo mnoho uprchlých otroků, celkem bojovalo proti Konfederaci přibližně 200 000 černých vojáků.¹³⁰

3.1 Cesta k válce

Občanská válka nevypukla jen kvůli otázce zrušení otroctví, přestože to k jejímu rozpoutání jistě přispělo. Výše popisované události – Louisiana, Missourský kompromis, spory ohledně financování železniční trati a výši cel, Mexicko-Americká válka, zvolení Abrahama Lincolna prezidentem – výrazně přispěly k vyhrocení sporu mezi otrokářským Jihem a svobodným Severem. Rozpad Spojených států se zdál nevyhnutelný už na konci čtyřicátých let 19. století, kdy naplno vypukla „zlatá horečka“ a do Kalifornie, která kvůli nízké hustotě osídlení doposud nebyla vyhlášena oficiálním státem, se přistěhovaly

¹²⁸ BEECHE-STOWE, Harriet E., *Chaloupka strýčka Toma*, Praha 2001, s. 71-72.

¹²⁹ BEARD, s. 17.

¹³⁰ MCPHERSON, James, *The Negroe' Civil War: How American Negroes Felt and Acted During the War for the Union*, Boston 1995, s. 153.

desítky tisíc zlatokopů, tudíž podmínky pro vytvoření sátu byly splněny. 6. května 1849 započala v kalifornském San Franciscu jednání jednotlivých zástupců teritoria o vzniku vlastní ústavy.¹³¹ O několik měsíců později se rozhodlo o povaze nového státu, a přestože několik zástupců teritoria bylo původem pocházeli z otrokářského Jihu, nebylo pochyl o tom, že Kalifornie bude svobodným státem. Když poté představitelé státu podali žádost o přijetí do Unie, na Jihu se vzedmula vlna nesouhlasu. Jih se otevřeně vyslovil proti a hrozba rozpadu Spojených států byla opět aktuální.¹³²

Hlasy, které volaly po obnovení obchodování s otroky, byly stále silnější. Cena otroků neustále vzrůstala a jejich jižanští majitelé usilovali o stále větší produkci. Značně se zvýšila i míra pašování otroků. Na Jihu se bylo dobře známo, že newyorští a baltimorští obchodníci kupují otroky za nízkou cenu na západoafrickém pobřeží a poté je vysazují na ostrovech u Georgie a dalších otrokářských států.¹³³ Jižané se tedy snažili prosadit zrušení zákona o zákazu otrokářství a obchodování s otroky opět zlegalizovat. Roku 1859 guvernér Jižní Karolíny a vickburgská obchodní dohoda vyslovili souhlas s návrhem zákona, který byl zrušil všechny státní i federální zákony zakazující africký obchod s otroky. Na konci padesátých let bylo běžnou praxí, že americké válečné lodě zastavovaly a prohledávaly lodě vezoucí otroky, kteří poté byli posíláni zpátky do Libérie. Přestože tito otroci získali svodu, mnohým z nich se to příliš nezamlouvalo. Obchodní dohoda tedy podala návrh, který by umožnil posílat tyto otroky na Jih, kde by se zaučovali u dobře zavedených plantážníků. Pokud černoši dávali přednost otrockému postavení na Jihu před svobodou v Libérii, bylo pro jižanské otrokáře přirozené předpokládat, že by se podobně mohli rozhodnout i další afričtí obyvatelé, jejichž život v Africe byl dle domněnek Jižanů krátký a mizerný.¹³⁴

Jižané tvrdili, že když vezme v potaz rasové rozdíly, je transport černocha z Afriky do pohodlí plantáže ekvivalentní možností chudých Evropanů svobodně přijít do země a za pár let si koupit vlastní farmu. Obnovením obchodu s otroky by se tedy podle Jižanů zvýšila poptávka po otrocích a jejich cena by se značně snížila, z čeho by ve výsledku těžila ekonomika celé země. Hlavní myšlenka Jižanů na obranu otrokářství tedy spočívala ve vyzdvihování ekonomického významu obchodu s otroky, pod tímto agresivním

¹³¹ GERTEIS, Louis S., *From Contraband to Freedom*, New York 1978, s. 119.

¹³² BROŽ, Ivan, *Hvězdy proti hvězdám: Americká občanská válka 1891-1865*, Praha 2009, s. 17.

¹³³ PHILLIPS, Ulrich B., *American Negro Slavery*, New York 1918, s. 165-166.

¹³⁴ RAWLEY, James A., *Race and Politics: Bleeding Kansas and the Coming of the Civil War*, New York 1975, s. 134-136.

poselstvím ve však skrývala i značná nejistota Jižanů, kteří nedisponovali žádnou racionální morální odpovědí na protitrokářské argumenty Severanů a spíše se oprávněně obávali o svou budoucnost.¹³⁵ Už koncem padesátých let 19. století bylo jasné, že jižanská idea o velké expanzi otrokářství na západ a do karibské a hispánské oblasti jsou pouhá fantazie, zatímco skutečností byl prohlubující se úpadek jižanské politické moci. V květnu 1858 do Unie vstoupil další svobodný stát Minnesota a v únoru 1859 následoval Oregon, přičemž Kansasu, který byl v té době otrokářským teritoriem, byl vstup do Unie odepřen. Kongresová rovnováha byla značně narušena a Jih byl v Senátu i ve Sněmovně méně početně zastoupen. Pocit nejistoty u Jižanů posílila navíc skutečnost, že navzdory své chloubě v podobě kvalitní bavlny si byli vědomi slabost své ekonomiky, která byla zcela závislá na otrocké práci. Velká část plantáží byla zadlužená a fungovala na hranici ziskovosti, jelikož cena bavlny na konci padesátých let klesala.¹³⁶ Problém pro jižanské plantážníky představovala produkce surové bavlny stále větším množstvím států. Z ekonomického hlediska měl plantážní systém od začátku mnoho zásadních chyb. Problém spočíval především v tom, že plantáže rychle vyčerpávaly půdu, takže její vlastníci museli zabírat stále nové plochy.

Dalším problémem byly novější statky na Hlubokém Jihu, jejichž postup byl vědecktější a efektivnější, tudíž postupem času přebíraly otrocké síly z pobřežních a hraničních oblastí a tlačily ceny otroků nahoru, navíc v době, kdy pokles ceny bavlny vytvářel silný tlak na ziskové rozpětí.¹³⁷ Se vzrůstající cenou otroků bylo pro Jižany otrokářství stále více důležité, a to jak na Hlubokém Jihu, kde bylo otrokářství stále více a více efektivní, tak na starém a hraničním Jihu. Profesor Thomas R. Dew ve své knize *Pro-slavery arguemnt* z roku 1852 uvedl, že: „*Virginie je stát, který chová černé otroky pro další státy. Produkuje dost otroků na to, aby uspokojila domácí poptávku a ještě jich mohla ročně šest tisíc prodat.*“¹³⁸ Virginie byla na otrokářské instituci skutečně závislá. V roce 1782 zastupovala černošská rasa 50 % virginské populace, naproti tomu v šedesátých letech 19. století už pouze 37 %, když stát posílal otroky na Hluboký Jih. S několika dalšími starojižanskými a hraničními státy se Virginie zaměřila na rozmnožování odolného typu černocha, který dosahoval vyššího věku než běžný černocho, byl plodný, vykazoval určitou odolnost vůči nemocem, byl svalnatý a energický. V padesátých letech

¹³⁵ DODD, William E., *The Cotton Kingdom*, New York 1921, s. 81.

¹³⁶ PHILLIPS, s. 169.

¹³⁷ DODD, s. 83.

¹³⁸ DEW, Thomas R., *Pro-slavery argument*, Chicago 1852, s. 54.

19. století se během jediného roku prodalo na Hluboký Jih přibližně 25 000 otroků. Roku 1860 žilo na Jihu 8 099 000 bělochů a 3 953 580 otroků, přičemž otroky vlastnilo jen 384 000 bílých. Více než 6 000 000 Jižanů tedy nemělo na otrokářství žádný přímý zájem. Přesto však usilovali o zachování otrokářské instituce, mnohdy dokonce více než samotní otrokáři. Svobodní otroci totiž pro chudé Jižany představovali značnou konkurenci na omezeném pracovním trhu. Bělošská chudina byla nejzarputilejším příslušníkem represivní legislativy proti otrokům a její vliv zapříčinil, že žádný ze států neuznával legální sňatek mezi otroky či s otrokým jedincem a v pěti státech zákon dokonce zakazoval otroky učit gramotnosti. Je však velmi pravděpodobné, že i kdyby se chudí Jižané nemuseli obávat černošské konkurence, byli zcela závislí na velkých plantážnících a nepochybně se podřizovali jejich vůli. Největší vliv měli pěstitelé bavlny, rýže, cukru a tabáku, neméně dobře si vedli velkochovatelé otroků. W. E. Dodd se vyjádřil o tehdejší situaci takto: „*V Americe ještě nikdy neexistovala dokonalejší oligarchie obchodníků.*“¹³⁹

Jak bylo již dříve zmíněno, spory ohledně otrokářské instituce nebyly jediným problémem mezi Severem a Jihem. Je docela pravděpodobné, že k pokusu o odtržení by došlo i v případě, že by se problém s otroky vyřešil. Nicméně pro zachování jednoty USA bylo nezbytné přijít s kompromisem, který by situaci uklidnil. Důležitou úlohu v přijetí Kalifornie do Unie sehrál Henry Clay, ministr zahraničních věcí. Navrhoval sice přijmou Kalifornii jako svobodný stát – Nové Mexiko i Utah prozatím ponechat teritorii - přičemž část Nového Mexika měla být postoupena Texasu, díky čemuž se uvolnil prostor pro plantážní hospodaření.¹⁴⁰ Otrokáři na oplátku ustoupili s požadavkem obchodování v Columbií. Kompromis mimo jiné obsahoval ještě zákon o vydaní uprchlých otroků, který měl chránit otrokáře před ztrátou majetku a byl namířen proti abolicionistům, kteří těmto uprchlíkům poskytovali pomoc.¹⁴¹ Clayův návrh byl navzdory nesouhlasu mnoha jižanských politiků schválen, mnoho senátorů si velmi dobře uvědomovalo reálnou hrozbu války, ke které by díky rozpadu Spojených států nepochybně došlo. „Kalifornský kompromis“ tedy představoval poslední projev dobré vůle jižanských i severských politiků řešit hromadící se problémy s rozvahou a ústupky na obou stranách v zájmu

¹³⁹ DODD, s. 91.

¹⁴⁰ OPATRŇÝ, Josef, *Válka Severu proti Jihu*, Praha 1998, s. 48.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 17.

zachování jednoty Unie. Po těchto událostech nastalo krátké uklidnění situace, které od roku 1850 vedlo už jen ke stále vyhrocenějším konfrontacím.

Roku 1854 vznesl Stephen Arnold Douglas návrh ohledně železniční výstavby, který měl představovat konečné řešení sporů mezi Severem a Jihem. V otázce povahy budoucích států Nebrasky a Kansasu navrhoval, aby o jejich budoucnosti rozhodlo jejich obyvatelstvo. Zatímco v Kansasu by se nepochybně přiklonili k přijetí otroctví, Nebraska by se stala svobodným státem, jelikož neposkytovala vhodné podmínky pro plantážnictví. Tento návrh však vyvolal vlnu odporu po celém území USA.¹⁴² Jižané ostře protestovali proti rozpadu jednoty Nebraska-Kansas a obávali se rozšířeného vlivu severských zastupitelských orgánů, zatímco Sever v návrhu spatřoval narušení Missourského kompromisu. Přesto byl po zvážení všech možností návrh přijat. Přesto však zánik těchto dvou teritorií nevedl k okamžitému vybudování železnic, nýbrž ke krizi nazývané „krvácející Kansas“. Nejprve nastaly potíže ohledně voleb a vzápětí v Kansasu propukl chaos a anarchie, vzrůstaly problémy s nejasnými hranicemi pozemků, k čemuž přispěl obrovský nárůst přistěhovalců.¹⁴³ Vznikaly konflikty týkající se otroctví, které by za normálních okolností zůstaly lokálním problémem, avšak vzhledem k probíhající situaci přerostl ve spor mezi otrokáři a jejich odpůrci. Zástupci Kansasu se podle názoru na otrokářství rozdělili do dvou skupin a začátkem roku 1856 v Kansasu působily dvě vlády, dvě ústavy a dva guvernéři a pomalu se schylovalo ke střetu. Na zbrojení Severu Jih odpověděl zakládáním polovojských oddílů a brzy došlo k prvním zmínkám o padlých. Na jaře roku 1856 se bojující strany střetly ve městě Lawrence. Když se radikální abolitionista John Brown dozvěděl, že Lawrence připadla Jižanům, rozhodl se vydat společně se svými sedmi spolubojovníky k osadě Pattawatomie Creek, kde zmasakrovali několik jejich obyvatel. Boj o Lawrence a masakr v Pattawatomie Creek jsou často považovány za začátek občanské války. Kansas se stal vzápětí krvavým státem, kde prováděli záškodnické akce vojenské oddíly obou stran.¹⁴⁴

Až třetímu guvernérovi Robertu Walkerovi se podařilo uklidnit situaci v Kansasu a ukončit probíhající boje. V té době dorazil do Kansasu i John Brown mladší, na kterého všichni pohlíželi kvůli činům jeho otce v Pattawatomie Creek s despektem a nedůvěrou. Brown se však přesto rozhodl oklepat z neúspěchu v Kansasu a pokračovat v boji proti

¹⁴² JOHNSON, Paul, *Dějiny amerického národa*, Praha 2004, s. 29.

¹⁴³ GERTEIS, s. 54.

¹⁴⁴ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 66-68.

otrokářství. Mnozí historikové se domnívají, že Brownovo odhodlání jednou provždy skoncovat s otrokářstvím souviselo i s jeho inspirací Frederickem Douglašem, bývalým otrokem, o kterém je zmínka v předchozí kapitole. Brown se nakonec rozhodl zinscenovat plán na osvobození otroků ve Virginii, avšak zatím nedisponoval dostatečným množstvím finančních prostředků ani přívrženců. Na podzim roku 1859 provedl protiotrokářskou akci v městečku Harper's Ferry, která skončila jeho uvězněním a následně popravou, jelikož byl obviněn z pokusu podnítit otroky ke vzpouře, což bylo ve státě Virginie protizákonné.¹⁴⁵ Během své obhajoby John Brown prohlásil toto: „*Tento soud uznává, jak alespoň předpokládám, stejně jako já platnost božích zákonů. (...) Bible mě učí nezapomínat, že všichni lidé jsou si rovni. A já usilovat o naplnění tohoto pokynu (...), domnívám se, ať byly mé činy jakékoli, že nebyly mylné, ale správné. Nyní, jestli to je třeba, klidně položím svůj život pro dosažení spravedlnosti a prolíji svou krev i krev svých dětí s krví milionu v této otrokářské zemi, jejichž práva jsou opomíjena krutým a nespravedlivým zřízením.*“¹⁴⁶

Přestože útok na Harper's Ferry skončil fiaskem a nestal se bezprostřední jiskrou pro vzplanutí války proti otrokářství, nevraživost mezi Severem a Jihem se vyrotila natolik, že vyhlídky na uklidnění poměrů v podobě vzájemné domluvy a kompromisů byly mizivé. John Brown tedy nakonec svým způsobem dosáhl požadovaného cíle, jelikož došlo k objasnění požadavků těchto dvou zneprátelených stran, což ve finále vedlo k vyhlášení občanské války.¹⁴⁷

3.2 Abraham Lincoln, prezidentské volby roku 1860 a Jefferson Davis

Na konci padesátých let s blížícími se prezidentskými volbami, které měly určit budoucnost USA, výrazně vzrostlo politické napětí.¹⁴⁸ Spory ohledně budoucí hlavy státu se týkaly převážně otroctví – jižanští extrémisti dokonce požadovali zrušení zákona o zákazu dovozu otroků z Afriky, přestože byl platný již více než padesát let. Zatímco demokraté byli rozděleni na stoupence Stephena Douglase nebo Jamese Buchanana, republikáni byli ve volbě svého kandidáta vesměs jednotní a podporovali Abrahama Lincolna.¹⁴⁹

¹⁴⁵ TINDALL, George, B., SHI, David E., *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 2008, s. 312.

¹⁴⁶ Cit in: BROŽ, s. 22.

¹⁴⁷ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 78-79.

¹⁴⁸ TINDALL, SHI, s. 312.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 313.

Lincoln se narodil ve srubu v odlehlé kentucké osadě vyrůstal převážně na hraničářských farmách, jelikož se s rodinou několikrát stěhoval směrem na západ. Gramotnosti se Lincoln naučil od své matky, která zemřela, když mu bylo devět, a od té doby se Lincoln vzdělával sám.¹⁵⁰ Během svého mládí se naučil mnohým řemeslům, pracoval jako tesař, řezník, kupec, zemědělec i dělník v palírně. Dle dostupných zdrojů nekouřil, nežvýkal tabák ani nepil alkohol, naproti tomu zálibu našel v učebnicích anglické gramatiky a *Illionských zákonech*. Mnohokrát navštívil Jih a na rozdíl od většiny Seveřanů o něm získal určitě podvědomí. Často tedy slýchal Jižany obhajovat otrokářskou instituci, takže velmi dobře znal jejich argumenty, přesto s nimi však na základě vlastních zkušeností nesouhlasil. Nikdy však Jižany nepovažoval na neupřímné či povrchní a mnohých jeho představitelů si vážil.¹⁵¹ Lincoln také otevřeně hovořil o svých sklonech k sebevraždě, o nichž napsal i esej: *„Když jsem ve společnosti, tak to možná vypadá, že se nadšeně těším ze života. O samotě mě ale často přepadají takové deprese, že raději u sebe nenosím ani kapesní nůž.“*¹⁵² Lincoln se vydal advokátskou dráhou zpočátku jako samouk, přestože instinktivně pociťoval nechuť k rozepřím: *„Kdykoli to jen půjde, přemluv svého souseda ke kompromisu. (...) V roli prostředníka má právník skvělou příležitost být dobrým člověkem. Nikdy nebude mít málo práce. Sotva se najde horší člověk než ten, který vyvolává soudní spory.“*¹⁵³ Lincoln necítil žádnou zášť ani k Indiánům, dokonce je považoval za skutečné domorodé Američany, přestože se tímto výrazem tehdy označovali Američané starého anglosaského původu. Uvědomoval si, že stejně jako na Indiány se Američané dívají svrchu i na ostatní obyvatele Spojených států, především na černochoy, kteří byli stejně jako Indiáni z USA vyhnáni ze svých domovů v Africe.¹⁵⁴

Lincoln nakonec vystudoval práva a společně s přítelem, který byl mulat, založili firmu Lincoln and Herndon.¹⁵⁵ William H. Hernold se o Lincolnovi zmiňoval takto: *„V ničem neměl žádný systém, žádný řád. Neplatil si písaře. Neměl knihovnu, nevedl si seznam případů ani pokladní knihu. Když už si napsal nějakou poznámku, hodil ji do zásuvky, nebo ji zasunul do kapsičky u vesty či do klobouku. (...) V nitru měl ale všechno přesně uspořádané. Nepotřeboval kancelář a klidně se obešel i bez pera a bez inkoustu, protože*

¹⁵⁰ GOODWIN, Doris K., *Lincoln: tým rivalů: geniální politik Abraham Lincoln*, Praha 2013, s. 13.

¹⁵¹ Např. Jeffersona, Claye a Webstera.

¹⁵² LINCOLN, Abraham, *Suicide Note*, New York 1956, s. 26.

¹⁵³ FEHRENBACHER Don E., *Abraham Lincoln: Speeches and Writings*, New York 1959, s. 165.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 153.

¹⁵⁵ OPATRŇY, *Válka*, s. 91.

své pracovní místo měl v hlavě. ¹⁵⁶ O několik let později přešel z práva k politice a získal pozici senátora Kongresu v Illionis. Ve čtyřicátých letech se Lincoln oženil s Mary Toddovou, bohatou a vzdělanou Jižankou, která ho později horlivě podporovala v prezidentských volbách.¹⁵⁷ Roku 1847 se Lincoln dostal do Washingtonského kongresu, kde zasedal ve Sněmovně reprezentantů. Tam se později Lincoln seznámil se Stephenem A. Douglasem, se kterým se v roce 1860 také utkal o prezidentský post.¹⁵⁸ Lincoln vzpomínal na výhled z oken svého bytu, ze kterých dohlédl až pod Kapitol. Tam se prodávali jako koně černoši, kteří se poté připravovali k převozu na jižanský trh. Přestože byl Lincoln velkorysý, poměrně tolerantní a mnohdy věcem nechával volný průběh, tuto scénérii odehrávající se přímo Kongresu na očích považoval krajně nepřístojnou. Již ve svém prvním návrhu zákona vznesl žádost o zrušení otroctví na území Kolumbijského okrsku a k uzákonění této předlohy mělo dojít skrze místní referendum.¹⁵⁹ Poté, co Lincolnovi vypršelo dvouleté senátorské období, se vrátil zpět k advokátní praxi. Palčivá otázka otrokářství ho však stále trápila, a tak se Lincoln opět vrátil na politickou scénu. Z jeho přemítání jsou zachovány určité postřehy: *„Jestliže A může přesvědčivě dokázat, že má právo zotročit B, proč by se B nemohl opřít o tentýž argument a právě tak dokázat, že může zotročit A? Říkáte, že A je běloch a B je černoš – to znamená, že rozhoduje barva pleti a že ten, kdo ji má světlejší, disponuje právem zotročit toho tmavšího? Rozmyslete si to – na základě tohoto pravidla se stanete otrokem prvního muže, kterého potkáte a který bude mít světlejší pokožku než vy. Že nemáte přesně na mysli barvu pleti? Chcete snad říct, že běloši jsou intelektuálně nadřazeni černošům, a proto mají právo je zotročit? Znovu pozor – podle tohoto pravidla skončíte jako otroci prvního muže, kterého potkáte a který vás bude intelektuálně převyšovat.*“¹⁶⁰

Mnoho lidí Lincolna popisovalo jako člověka, který se doslova ztrácí v myšlenkách a který uvnitř své hlavy o všech záležitostech donekonečna přemítá. Podobně Lincoln přemítal o svých problémech i doma, za což byl svou ženou často kritizován, i tak mu však jeho manželka byla během důležitých momentů vždy oporou. Když se Lincoln nadehl pro určitou morální věc, projevovalo se to u něj nezdolnou vůlí. Mary Lincolnová ve svých spisech popisovala, že když se její muž pro něco pevně rozhodl, nepohnulo

¹⁵⁶ Cit. In: WOLDMAN, Arnold A., *Lawyer Lincoln*, Boston 1989, s. 58.

¹⁵⁷ GOODWIN, s. 15.

¹⁵⁸ BROŽ, s. 25.

¹⁵⁹ Později se stalo součástí kompromisu z roku 1850.

¹⁶⁰ FEHRENBACHER, s. 173.

s ním nikdo a nic.¹⁶¹ Jeho pevná vůle pramenila spíše z nutkavého smyslu pro povinnosti než ze ctižádosti. Lincoln se vrátil k politice nikoli proto, že chtěl bojovat proti otrokářství, ale spíše z toho důvodu, že ve druhé polovině padesátých let 19. století otázka otrokářství zastínila v americké politice veškeré ostatní problémy. A Lincoln si dobře uvědomoval, že jsem Spojené státy tímto zlem a jeho případnými důsledky nebyvale ohroženy. Proto cítil povinnost použít své politické schopnosti na obranu Unie.¹⁶²

Lincoln se však na otroctví ne díval z náboženského hlediska a nepovažoval ho za „organický hřích“, jak tomu bylo u protestantských agitátorů ze Severu. Byl člověkem bez konvenční náboženské víry. Nikdy nevstoupil do žádné církve, přesto však jeho žena věřila, že určitým náboženským cítěním disponoval. Jak je známo, později Lincoln ve své víře prodělal obrat, avšak v padesátých 19. století odmítal otrokářskou instituci především z důvodu lidskosti.¹⁶³ Otrokářství chápal jako potupu vrozené důstojnosti člověka. Ve svých spisech uvedl: *„Připadá mi, že náš rozklad postupuje velmi rychle. Jako národ jsme začali prohlášením, že 'všichni lidé jsou si rovni'. Ted' to v praxi čteme jako 'všichni lidé jsou si rovni kromě černochů, cizinců a katolíků'. V tom případě dám ale přednost emigraci někam, kde lásku ke svobodě alespoň nepředstírají, například do Ruska. Tam poznám despotismus v čisté podobě, bez příměsi pokrytectví.“*¹⁶⁴ A později: *„Jak těžké je pro člověka zemřít a opustit svou zemi ve stavu, který se za jeho života nezlepšil. To pak vypadá, jako by pro ni člověk nikdy ani nežil! Svět je apatický vůči naději, hluchý vůči vlastnímu zmaru. Ty, k němuž se vzpíná volání celého vesmíru, co si počít? Co změnit? Kdo je schopen něco podniknout? A jak to má provést?“*¹⁶⁵

Lincoln si uvědomoval, že Spojené státy upadají do hluboké morální krize, a cítil nutkání tento pád zbrzdít, jak se otázka otrokářství stávala stále více palčivější. Navíc Jih byl odhodlaný otrokářství i nadále utužovat a šířit. Lincoln odmítal tezi, že je otrokářství záležitostí Jihu a Severanů se přímo netýká.¹⁶⁶ Sám Lincoln se s otrokářstvím setkával i v mnoha oblastech na Severu, například v Ohio, kde se člověk nevyhnul pohledu na otroky v řetězech, kteří byli odváděni do určených míst. V takovýchto chvílích Lincoln pociťoval svíravou úzkost: *„Dopouštíš se chyby, pokud předpokládáš, že se mě netýká*

¹⁶¹ RANDALL, Robert P., *Mary Lincoln: Biography of a Marriage*, Chicago 1993, s. 79.

¹⁶² GOODWIN, s. 27.

¹⁶³ Tamtéž, s. 32.

¹⁶⁴ Cit. In: FEHRENBACHER, s. 176.

¹⁶⁵ Cit. In: Tamtéž, s. 179.

¹⁶⁶ DONALD, Davis H., *Lincoln*, Londýn 1995, s. 103.

*věc, která mě trvale činí velmi nešťastným.*¹⁶⁷ Podobně jako o otroky si Lincoln dělal starosti o otrokáře, jelikož věřil, že otrokářská instituce morálně ničila také člověka, jenž z ní měl zisk. Ve svých spisech Lincoln vzpomínal na člověka z Kentucky, který mu řekl: *„Můžete mít půdy, kolik chcete, plné kapsy peněz, konto v bance, ale na cestách to na vás nikdo nepozná. Jde-li vám ale v patách temný stín otroka, každý to uvidí a hned se dovědí, že jste pán. Jde o nejatraktivnější majetek na světě. Přichází-li mladý muž na námluvy, hlavní otázka zní, kolik má černochoů. U dívek je to stejné. Mít otroky znamená nejen bohatství, je to i symbol gentlemana, který se nemusí zapojovat do práce a může nad ní ohrnovat nos.*¹⁶⁸ Tato vize nabubřelého otrokáře a zuboženého otroka v jeho patách nedala Lincolnovi spát. Neustále přemítal na Jihem, který se dobrovolně propadal až na morální dno. To byl tedy důvod, proč se Lincoln znovu vrátil k politice a napomohl vytvořit Republikánskou stranu, jejíž cílem bylo zabránit Jihu prostřednictvím otrokářství rozvrátit celý americký národ. Z dnešního pohledu se může zdát, že byla otrokářská instituce předem odsouzena k zániku a zkáza starého Jihu vypadala nevyhnutelně. Člověk Lincolnovy generace měl však pocit, že Jih porážel Sever ve všech politických a právních bitvách. Díky jednotné Demokratické straně držel Jih Spojené státy v sevření, které se zdálo nezlomné. Se vznikem Republikánské strany však Lincoln pomalu toto sevření, ve kterém demokraté udržovali Spojené státy od roku 1828.¹⁶⁹ A přestože se Lincolnovi v polovině padesátých let nepodařilo proniknout do Senátu, už tehdy bylo zjevné, že se z Republikánské strany stane potencionální mocenský nástroj. V květnu roku 1856 Lincoln pronesl projev, ve kterém hovořil o nevýhodnosti otrokářství a nabádal odpůrce otrokářského systému ke sjednocení. Jeho slova a jednotě a svobodě Unie se poté stala heslem nové Republikánské strany.¹⁷⁰

V roce 1858 se Lincolnovi naskytlá nová příležitost ve formě senátorských voleb v Illions, kde došlo k poměru sil se Stephenem A. Douglasem. V červnu byl Lincoln nominován republikánským kandidátem a ve Springfieldu předložil svou strategii.¹⁷¹ Lincoln zde nastínil svůj přístup k politickým problému týkajících se otrokářství. Mimo jiné prohlásil, že veškeré dosavadní pokusy skoncovat s jižanským tlakem na expanzi otrokářství a snahy Severu o jeho likvidaci se zatím nesetkaly se zdarem a Spojené státy

¹⁶⁷ Cit: I: FEHRENBACHER, s. 181.

¹⁶⁸ Cit. In: DONALD, s. 119.

¹⁶⁹ JOHNSON, s. 355.

¹⁷⁰ DONALD, s. 122.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 137.

nevyhnutelně upadají do krize: „*Rozdělený dům nemůže stát. Domnívám se, že tato napůl otrokářská a napůl svobodná vláda nevydrží. Neočekávám, že se Unie rozpadne, ani se nemyslím, že se dům zborší. Jsem však přesvědčen, že skončí jeho rozdělení. Celý se stane buď tím, nebo oním. Buď odpůrci otrokářství zastaví jeho další vzestup a pošlou ho na cestu k definitivnímu zániku, nebo jeho zastánci prosadí zákonné rozšíření otrokářství ve všech státech, starých i nových, na Severu i na Jihu.*“¹⁷² Hlavní Lincolnův protivník Douglas svou argumentaci opíral o varování před Lincolnovou politickou cestou, která směřuje ke střetu dosud nevidaných rozměrů, tedy k občanské válce. Jako Douglasova slabina však působila skutečnost, že nikdy zcela neobjasnil svůj postoj vůči otrokářství a působil tedy dojmem, že se chce zalíbit oběma stranám. Během jedné příležitosti uvedl: „*Nezáleží mi na tom, jestli se voliči vysloví pro otroctví či proti němu. To je pouze otázka prosté logiky. Sám Všemohoucí nakreslil přes tento kontinent čáru, na již jedné straně musí být půda navždy obdělávána otroky, zatímco na straně druhé budou pracovat svobodní. (...) Pokud bojuje běloch s černochem, fandím bělochovi. Bojuje-li černochoch s krokodýlem, fandím černochovi.*“¹⁷³ Podobnými nevhodnými poznámkami Douglas nahrával svému protivníkovi, který na rozdíl od něj dobře pochopil, že celý konflikt je nutné udržovat na nejvyšší morální úrovni. Jedině tak je věc svobody Unie nenapadnutelná. Lincoln neustále zdůrazňoval, že i Jižané si nemorálnost otrokářství dobře uvědomují. Už dříve Spojené státy označily dovoz otroků z Afriky za hrdelní zločin a tato skutečnost se za dlouhá léta promítla i do jižanských postojů, jakkoli se přívrženci otrokářství snažili tuto instituci obhajovat. I na Jihu lidé obchodníkem s otroky opovrhovali a zakazovali svým dětem hrát si s těmi jeho, zatímco bez jakýchkoli zábran své děti nechávali hrát si s černými dětmi otroků. Všichni Jižané věděli, že není špatné jen obchodování s otroky, ale i otrokářství jako takové.¹⁷⁴

Lincolnových cílem tedy bylo mimo jiné odhalit Spojeným státům muže, který, dle jeho názoru, seděl na dvou židlích, jižanské i severanské. Jakkoli byl Lincoln morálně stědrý a uměl odpouštět, Douglasem opovrhoval: „*Je to muž, jehož slepě následují desítky tisíc přívrženců. Mým úkolem je otevřít některým z nich oči.*“¹⁷⁵ V prezidentských volbách roku 1860 proti sobě stanuli tito dva muži. Dle politické aritmetiky předchozích let byla Lincolnovi předurčena prohra. Jihu stačilo udržet si své svazky se Severem, zachovat

¹⁷² Cit: I: FEHRENBACHER, s. 185-186.

¹⁷³ ZARFSKY, David, *Lincoln, Douglas and Slavery: in the Crucible of Public Debate*, Chicago 1990, s. 144.

¹⁷⁴ DONALD, s. 135.

¹⁷⁵ Cit. in: Tamtéž, s. 137.

Jacksonovy staré demokratické koalice a poohlédnout se po kandidátovi Buchananova typu. Odpůrci otrokářství na Severu však tuto strategii čím dál více komplikovali, jelikož ve své politice přitvrzovali a Jih reagoval stihomamem. Militantní abolicionismus neustále sílil, protiotrokářské hnutí naproti tomu sláblo. Vznikala rozsáhlá síť tajných únikových cest, která byla nazývána „podzemní dráha“, jež pomáhala uprchlým otrokům dostat se přes hranice na svobodnou půdu a tam se těmto uprchlíkům stala záštitou. Roku 1850 byl však schválen zákon o uprchlých otrocích a se vzrůstajícím rizikem těchto únikových operací značně ubylo. Přesto ročně uteklo přibližně tisíc otroků, což působilo na Jižany značně demoralizujícím způsobem. Jižané si často najímali lovce otroků, jejichž úkolem bylo tyto uprchlé otroky navrátit majitelům. Již v roce 1843 se však v Bostonu objevil první případ, kdy si abolicionistický dav prostřednictvím násilí vymohl propuštění dopadeného uprchlého otroka. Zmínky o těchto událostech se později nacházely i ve verších Johna Greenleafa Whittiera, amerického kvakerského básníka a abolicionisty.

*„Žádný hon na otroky nestrpíme – žádný pirát na pobřeží!
Okovy v Massachusetts zahodíme – otrok u nás, to stěží!“¹⁷⁶*

Tyto události popudily Jižany ještě k větší agresi a doposud umírnění Seveřané tak tlačili do čím více radikálních pozic. Obzvláště když se Seveřané uvědomili, že doposud jižanské rozpínavosti jen nečinně přihlíželi. Seveřané pochopili, že pro zachování svobody ve všech státech země je nezbytné skoncovat s otrokářským systémem. Lze říci, že kansaské události z roku 1854 mezi jižanskými extremisty a protiotrokářskými aktivisty byly předzvěstí občanské války. Situaci navíc vyhrotily již zmíněné incidenty z Pottawatomie a Harpers Ferry.¹⁷⁷ Jižané dospěli k rozhodnutí, že současný stav plný strachu a napětí je neúnosný a je nutné jednat. Mnozí Jižané se dokonce obávali všeobecného povstání otroků. Rozpad Unie se některý jevil jako jediné východiska, jak si udržet své postavení, majetek a dosavadní způsob života. Za tohoto napjatého politického a sociálního klimatu se v dubnu 1860 konal předvolební sjezd Demokratické strany v Charlestonu. Jižané obviňovali seveřanské demokraty ze zrady, jelikož nebyli schopni hájit otrokářství jako pozitivní a přínosnou věc. Na dalším sjezdu v Baltimoru byl nakonec do prezidentské kandidatury nominován Douglas a charlestonští odštěpenci odpověděli kandidaturou viceprezidenta Johna C. Breckinridge, který představil svůj otrokářský program. Whigové nominovali Johna Bella a na úřad prezidenta kandidovali čtyři muži.

¹⁷⁶ WHITTIER, John G., *Poems of John Greenleaf Whittier*, New York 1852, s. 36.

¹⁷⁷ JOHNSON, s. 360.

7. listopadu v brzkých ranních hodinách došla do New Yorku zpráva, že se Abraham Lincoln stal novým prezidentem USA.¹⁷⁸ Obava Jižanů, že bude zvolen protiotrokářský kandidát, se stala skutečností, když ve volbách opravdu zvítězil Lincoln – Severan, který vůči otrokářství pociťoval neskryvaný odpor.¹⁷⁹

Jedna etapa USA se pomalu ale jistě chýlila ke konci, rok 1860 představoval pro Spojené státy bod zlomu. S novým prezidentem se vzápětí změnila dosavadní politická mapa USA. Bezprostředně po volbách nastalo zarážející ticho, Jih se pomalu vzpamatovával z prohry, která ještě více prohloubila nenávistnou propast mezi Severem a Jihem. V prosinci se ve Washingtonu sešel zvláštní výbor, který měl řešit události předchozích týdnů a najít vhodný kompromis, který by uklidnil vyhrocenou situaci. Navzdory původním plánům však zasedání dopadlo tak, že se zástupci devíti jižních států rozhodli to toto prohlášení: „*Argumenty jsou vyčerpány. (...) Jsme přesvědčeni, že čest, bezpečnost a nezávislost Jihu mohou být zajištěny pouze jižní Konfederací – a tohoto výsledku lze dosáhnout jedině secesí.*“¹⁸⁰ První krok učinila Jižní Karolína, která 20. prosince vystoupila z Unie a tím šla příkladem ostatním jižanským státům. A skutečně – Jih se připojil k Jižní Karolíně (s výjimkou Texasu, kde panoval strach z guvernéra Sama Houstona) a 7. února Jih schválil ústavu Konfederovaných států Ameriky a 9. února byl hlavou státu zvolen Jefferson Davis. Ten se narodil roku 1808 a stejně jako Lincoln pocházel z Kentucky, ale na rozdíl od něj z bohatých poměrů. Davis vystudoval vojenskou akademii West Point jako chráněncem tehdejšího ministra války Johna C. Calhouna a stal se důstojníkem. Sloužil v pohraničí, kde bojoval proti Indiánům. Později však odešel z armády a ve čtyřicátých letech usiloval o post ve washingtonské poslanecké sněmovně jako zástupce demokratické strany. Roku 1848 získal pozici senátora v Mississippi a byl váženou osobou celého Jihu. Když se Davis dozvěděl o svém zvolení do úřadu prezidenta Konfederace, byl mile překvapen, nicméně dle jeho slov spíše očekával post velitele konfедераční armády.¹⁸¹

Je třeba zmínit, že Davis zcela věřil tezí o blahovůli otrokářského systému na Jihu. Vycházel přitom z vlastních zkušeností, jelikož sám pocházel z osvícenské plantážnické rodiny. Žádného ze svých otroků nenechal nikdy zmrskat, jeho otroci byli sami sobě

¹⁷⁸ DONALD, s. 139.

¹⁷⁹ OPATRŇY, *Válka*, s. 84.

¹⁸⁰ Cit. In: Tamtéž, s. 86.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 110-115.

soudci a sami na sobě prováděli tresty.¹⁸² Rodiny otroků žily pospolu a Davisovi zacházeli s otroky laskavě. Ke svému osobnímu černošskému sluhovi se Davis choval vždy zdvořile a když byl na cestách, chod plantáže svěřoval do jeho rukou. Právě jižanství se u něj projevovalo tím, že měl sklon vyzívat své kritiky na souboj, přesto však žádný nesvedl. Po smrti jeho ženy Sahar Davis často propadával melancholii, přesto se znovu oženil s Varinou, jež byla o polovinu let mladší než on. K Davisovým melancholiím přispívalo i chatrné zdraví, trpěl bolestmi obličeje a chronickým zánětem jater, po kterém oslepl na jedno oko. Velkou útěchu nalézal v knihách. Přestože se Davis jevil jako civilizovaný a dobromyslný muž, mezi jeho slabiny patřil nedostatek představivosti, jež byl spjat s nevědomostí. Amerika ve čtyřicátých a padesátých letech totiž Jižanům neposkytovala příznivé podmínky pro cestování, které zde bylo obtížné a především finančně nákladné.¹⁸³ Mnozí Jižané toho o životě za hranicemi svého kraje nevěděli mnoho. Až do té doby, než se Davis stal prezidentem Konfederace, neznal příliš ani samotný Jih. Domníval se tedy, že způsob, jakým se zachází s otroky u nich doma a na plantáži, je pro Jih typický. Nevěřil zvěstem o krutostech otrokářů a považoval je za zlovolnost Seveřanů a abolicionistické výmysly. Podobně jako velká většina vzdělaných a dobromyslných obyvatel Jihu se stal i on obětí jižanské politiky, jež soustředila sílu svých médií na indoktrinaci vlastního obyvatelstva.¹⁸⁴

Davis si během svého života osvojil politickou filozofii, jež nepřipouštěla žádnou argumentaci. Věřil, že černošům se žije lépe jako otrokům na Jihu než jako domorodcům v Africe. Neobával se žádné otrokové vzpoury a upřímně věřil, že jsou jeho otroci spokojení. Domníval se, zachování a rozšiřování otroctví je v zájmu otroků samotných. Pokud se někde doslech o krutosti páchané na otrocích, vinu svaloval na velké početní stavy, které narušovaly vztahy mezi pánem a otrokem. Jako argumentaci pro rozdělení Mexika použil tvrzení, že zeměpisné rozšíření otrokářství zajistí lidštější přístup. Jižanské důvody pro otrokářství považoval za pevně ukotvené na morálních základech, naproti tomu seveřanské útoky na otrokářský Jih nepovažoval za projev morálky, ale spatřoval v nich závist a pokrytectví.¹⁸⁵ Davis zaujímal celkem pokrokové stanovisko ke všemu kromě otrokářství. Věděl, že má Jih slabé stránky, především v průmyslové oblasti. Problém spočíval i v nedostatku pracovní síly – bílí dělníci nechtěli pracovat

¹⁸² DAVIS, Jefferson, *Rise and Fall of the Confederate Government*, New York 1881, s. 173.

¹⁸³ JOHNSON, s. 362.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 364.

¹⁸⁵ DAVIS, J., s. 177.

v otrokářských státech, jelikož se obávali, že černoši budou představovat na trhu práce konkurenci.¹⁸⁶ Na Jihu se tedy nenacházelo žádné významnější průmyslové centrum, které by bylo atraktivní pro kvalifikovanou pracovní sílu. Davis na Jižany naléhal, aby si vytvořili zásoby zbraní a munice, aktivně podporoval výstavbu železnic a přistěhovalectví ze Severu. Navrhoval vznik průmyslové základny, kde by se vyrábělo bavlnářské zboží, obuv, klobouky, atp., a usiloval o státní podporu vysokého školství, což by zamezilo obchodu jižanských synů na severanské univerzity a následné přejímání jejich zhoubných myšlenek.¹⁸⁷ Otrokářství však odpuzovalo kapitál i kvalifikovanou pracovní sílu z Severu, velká většina Jižanů navíc o industrializaci neměla zájem, jelikož představovala určitou hrozbu pro otrokářský systém. Již 10. listopadu 1860, tři dny od vyhlášení volebních výsledků, jihokarolínský zákonodárny sbor jednohlasně schválil na 6. prosince volby do ústavního konventu, kde se mělo rozhodnout o budoucích vztazích „mezi Unií a Jižany“. Nedlouho poté podnikly první korky vedoucí k secesi všechny jižanské státy. V průběhu ledna 1861 se definitivně rozhodlo o odtržení jižanských států od Unie a hlavou nově vzniklé Konfederace byl zvolen Davis.¹⁸⁸

Válka však byla natolik v rozporu s racionálními zájmy Jihu, že ji Lincoln nepovažoval za pravděpodobnou. Spíše byl znepokojen obavou, aby republikáni ve snaze ustupovat Jihu neopustili svůj program a nepřijali Douglasovu doktrínu o lidově svrchovanosti. Čtvrtého března 1861 Lincoln převzal prezidentský úřad a pronesl řeč, ve které ujistil posluchače, že Unie nemá v plánu zasahovat do záležitostí Jihu a současně s tím byla potvrzena platnost zákona o uprchlých otrocích. Lincoln také zmínil skutečnost, že zatím nedošlo k ozbrojenému střetu a stále je tedy k dispozici prostor pro hledání kompromisů. Odsoudil však odtržení Jihu, označil tento akt za anarchii a porušení principu federace a vyzval Jih k obnovení jednoty. Jižanské státy tedy měly dvě možnosti – obnovit jednotu Spojených států, nebo jít do války. Brzy po projevu se Lincoln sešel s novým ministrem války Josephem Holtem, aby spolu projednali možnost nastávajícího válečného konfliktu.¹⁸⁹ A ten skutečně nastal – pouhý den po pronesení svého projevu Lincoln obdržel zprávu o tom, že pevnost Fort Sumter je obležena konfедераčními silami.

¹⁸⁶ DAVIS, J, s. 179.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 192.

¹⁸⁸ JOHNSON, s. 369.

¹⁸⁹ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 124.

V brzkých ranních hodinách 12. dubna se ozvaly první výstřely konfедераčního vojska, pevnost padla do rukou Konfederace a začala občanská válka.¹⁹⁰

3.3 Sociální a politický kontext občanské války

Zprávy o pádu pevnosti Fort Sumter si rychle šířily veřejností a Lincoln obratem povolal Sever k mobilizaci. Konfederace tento akt označila za vypovězení války, a to i v otrokářských státech, které se doposud Unie neodtrhly. V květnu Konfederace zahrnovala celkem jedenáct států, které zastávaly hesla typu: „*Zabte negromily! Sláva konfederaci! Pryč s Lincolnem!*“¹⁹¹ Představitelé Jihu i Severu očekávali rychlé vítězství a následné ukončení války. Snaha zasadit tvrdý a rozhodující úder vedla k uskutečnění bitvy u Bull Runu. Výsledkem tohoto střetnutí bylo přinejmenším vystrízlivění obou stran z ideologického pohledu na průběh války. Nyní bylo jasné, že občanská válka bude dlouhá a velmi nákladná, s čímž zprvu ani jedna ze stran nepočítala. Bylo však zjevné, že má Sever nad Jihem určitou převahu, a to z hlediska počtu vojsk a materiálů. Výrazná výhoda Severu spočívala také v průmyslovém odvětví a zejména železničnímu systému.¹⁹² Velká většina zbrojovek ležela na území států Unie, s výjimkou Harper's Ferry. Občanská válka s sebou přinesla také velkou modernizaci. Boje nově probíhaly na dálku, vojáci měli mechanické zbraně a výroba byla pokrokovější.¹⁹³

Až do roku 1862 drtivá většina vojenských akcí probíhala především formou námořní blokády a několika námořních bitev. V souvislosti s blokádou trpěl především Jih, který zdaleka nesplňoval stanovené ekonomické ani sociální požadavky. Průmyslová výroba byla nadřazena všemu ostatnímu a obyvatelé jižanských států se tak mnohdy museli potýkat s nedostatkem základního spotřebního zboží. Muži schopní boje vstoupili do války a současně s tím proběhla i určitá emancipace žen, které nyní zastávaly jejich pracovní pozice.¹⁹⁴

Jeden z větších střetů druhého válečného roku se uskutečnil v Kentucky, západním bojišti od Appalačského pohoří, kde se bojů účastnil i známý hrdina občanské války Ulysses S. Grant – vynikající vojenský stratég a budoucí prezident Spojených států. Narodil se v Ohio, vystudoval vojenskou akademii a účastnil se Mexicko-americké války. Poté

¹⁹⁰ TINDALL, SHI, s. 117.

¹⁹¹ Cit. In: OPATRŇÝ, *Válka*, s. 131.

¹⁹² BROŽ, s. 45.

¹⁹³ KŘÍZEK, Leonid, *Americká občanská válka*, Praha 1994, s. 83.

¹⁹⁴ TINDAL, SHI, s. 324.

zkoušel štěstí jako farmář a obchodník, k armádě se opět vrátil po vypuknutí občanské války.¹⁹⁵ V otázce otroctví Grant zastával neutrální postoj. Do čela federální armády se postavil, aby hájil zájmy Unie a jednotu Spojených států, otrokářská situace na Jihu ho příliš nezajímala. V roce 1862 proběhlo několik bitev, z nichž nevýznamnější byl střet u Shilohu. Armáda unie zde byla zaskočena zcela nepřipravená, jelikož Grant udělal tu chybu, že svého nepřítele podcenil. Následkem byla krvavá vřava, během které zahynulo více vojáků než během celé války za nezávislost. Sever za své vítězství zaplatil obrovským počtem padlých vojáků.¹⁹⁶ Během druhého roku bojů začala mít občanská válka větší vliv na vnímání probíhajícího konfliktu černošskou populací. Mezi otroky se šířil optimismus s příslibem lepších časů, které by po porážce Jihu mohly nastat. Mezi skupinami otroků se se zvyšující šancí na výhru svobodného Severu zdvihla morálka, mnozí dokonce našli odvahu ke vzdoru, která se projevovala drobnými vzpourami proti svým pánům, stávkami na pracovišti a v některých případech i útekem. Tito uprchlí otroci často toužili bojovat za svou svobodu osobně k řadám unionistických oddílů se začali přidávat první černošští vojáci.¹⁹⁷

Rok 1862 nepřinesl žádné z bojujících stran kýžené vítězství. Severští politici se rozdělili do dvou táborů, jedni¹⁹⁸ volali po skončení války a zastavení bojů, druzí¹⁹⁹ naopak požadovali v boji přitvrdit. Tvrdé kritice byl vystaven i Lincoln, severští politici zpochybňovali jeho schopnost zastávat prezidentský post a současně vést válku proti Konfederaci. Navzdory svojí průmyslové převaze nebyl Sever schopný uštvědit Jihu rozhodující ránu a stejně tak Jih nebyl dost silný, aby zničil Sever, a to ani s generálem Robertem Leeem na své straně. Mezi Seveřany panovaly neshody, a to nejen mezi nejvyššími důstojníky, ale především mezi politiky. Hlavním námětem diskuzí nyní ale nebyly primárně vojenské strategie, ale otázka zrušení otroctví.²⁰⁰

3.4 Zrušení otroctví

Homestead Act, již zmiňovaný zákon umožňující všem přistěhovalcům bezplatné získání federální zemědělské půdy, nesoúvisel s občanskou válkou přímo, přesto hrál v otázce zrušení otroctví významnou roli. Se sloganem 'Dejte každému chudákovi jeho domov'

¹⁹⁵ OPATRŇY, *Válka*, s. 160.

¹⁹⁶ TINDAL, SHI, s. 326.

¹⁹⁷ JOHNSON, s. 85.

¹⁹⁸ Demokraté.

¹⁹⁹ Radikální republikáni.

²⁰⁰ OPATRŇY, *Válka*, s. 214.

vznikla Strana bezplatné půdy, která žádala darovat přiměřenou část půdy každému přistěhovalci. Odpůrci návrhu argumentovali především tím, že by schválení takového zákona výrazně omezilo příjmy vlády. Nicméně nakonec se návrh přece jen podařilo přednést a v roce 1860 zákon prošel kongresem.

Narazil však ještě na jednoho silného protivníka – prezidenta Buchanana, zastávce otrokářů a jižanských zájmů. Zákon se svého vyhlášení dočkal až roce 1962 a podpisem ho stvrdil Lincoln. *„Každá osoba, která je hlavou rodiny nebo dosáhla 21 let věku a je občanem Spojených států nebo prohlásila, že se jím chce stát, (...) má právo dostat bezplatně 160 akrů půdy.“*²⁰¹ Návrh konfiskačního zákona byl do Sněmovny podán v květnu 1862 a autoři jej rozdělili do tří částí. První část se týkala aktivních bojovníků proti jednotě Spojených států, druhá majetku obyvatel státu Konfederace, třetí část byla věnována zrušení otroctví. Lincoln však návrh označil za příliš tvrdý. Navzdory pochybám i váhání Lincoln k překvapení všech 17. července 1862 konfiskační zákon podepsal. Mnozí se o jeho činu vyjádřili jako o nerespektování revoltujících otrokářů a k výhradám ohledně jeho rozhodnutí se sám Lincoln vyjádřil takto: *„Chci zachránit Unii. Chci ji zachránit v co nejkratší době, aniž by byla porušena ústava (...), mým hlavním cílem v tomto zápase se záchrana Unie, nikoliv záchrana nebo odstranění otrokářství. A pokud budu moci zachránit Unii, aniž bych osvobodil jediného otroka, udělám to, a pokud to budu muset udělat tím, že je osvobodím všechny, udělám to taky. A kdybych ji mohl zachránit jediné tak, že bych některé otroky osvobodil a jiné ponechal v otroctví, také bych to udělal. Věřím, že to, co podnikám ohledně otroctví a barevné rasy, pomůže zachránit Unii. Budu činit méně, pokud uvěřím, že mé úsilí je věci na škodu, a budu se snažit víc, pokud uvěřím, že to věci prospěje.“*²⁰² Jakkoliv šlo Lincolnovi o vítězství Unie, nechtěl upustit od myšlenky zrušení otroctví. Lincoln považoval válku o zachování otrokářské instituce za předem prohranou, jelikož sám otrokářství považoval za nemoderní instituci odporující lidskosti a mravnosti.²⁰³

Podle očekávání vyvolal v Konfедераčních státech konfiskační zákon vlnu odporu. Stoupenci otrokářství se však nenacházeli pouze na Jihu, ale i v některých státech Unie. Většina z nich si kladla jednu a tu samou otázku – proč by měli Američané krvácet pro otroky? Nutno říci, že to Lincoln ve druhé polovině roku 1862 neměl jednoduché. Bylo

²⁰¹ Cit. in: COGGESHALL Eric W., *The Assassination of Lincoln*, Chicago 1920, s. 74

²⁰² Cit. in: Tamtéž, s. 76.

²⁰³ MATOUŠEK, Jaromír, *Abraham Lincoln*, Praha 2009, s. 32.

nezbytné, aby si konečně ujasnil, jak prosadit zrušení otroctví. Také bylo nutné promyslet otázku odškodnění – navzdory svému protitrokářskému postoji považoval za žádoucí poskytnout otrokářům finanční kompenzaci. „*Ví pan prezident, kolik by musela státní pokladna zaplatit?*“²⁰⁴ Jedna otázka byla ještě důležitější. Jak naložit s osvobozenými otroky? Ideálním řešením by bylo odvézt je zpět do Afriky, všechno to však zatím byly jen spekulace. Lincoln zvažovat zrušení otroctví dlouhou dobu a v závěru to považoval za nezbytné, nicméně si stále nebyl jist, jakým způsobem by měl postupovat. Lincoln projevoval oprávněné pochyby ohledně přijetí zákona o zrušení otroctví. Obával se, zda-li je vůbec reálná šance, aby byl takovýto zákon všemi respektován, když státy Konfederace nejsou schopné respektovat ani Ústavu Spojených států.²⁰⁵ Přesto však Lincoln pracoval na svém emancipačním programu. Proklamace o zrušení otroctví vyvolala v mnohých ostrý nesouhlas, výjimkou nebyly ani jižanští představitelé.²⁰⁶ Lincolnovu emancipační deklaraci s posměškem označovali za „zázračnou“ a „historickou“, také ji přirovnávali k papežské bule proti kometě. Státy Konfederace pokládaly Lincolnovy snahy za marné, neúspěšné a především nesmyslné. Situace se dokonce vyhroutil natolik, že se na Jihu stálo populární citovat Lincolnův budoucí epitaf, což jen dokazovalo jejich čirou zášť:

„Pod tímto kamenem, zkažené hnijící

Lincolna Abe leží tu kosti,

propustil negry, způsobil žal,

čert mu teď duši do želez dal.“²⁰⁷

Nejhorší obavy otrokářů se však nakonec nenaplnily – otroci se sice o proklamaci doslechli, avšak drtivá většina z nich poslušně pokračovala ve své pracovní rutině. Co však Jižany velice pobouřilo, byli černí vojáci ve federální armádě. Otroci, jimž se povedlo prchnout, poté nalézali útočiště ve vojenských řadách – dobrovolně se hlásili do služeb unionistické armády. Začaly vznikat černošské oddíly, jež se postupem času staly důležitou součástí severské armády. Celkem se přihlásilo k armádě Unie přibližně 190 000 bývalých otroků, což bylo odhadem 10 % celkové armády. Desítky tisíc z nich ve válce padlo.²⁰⁸ V případě zajetí byli černí vojáci v unionistických uniformách vybírání

²⁰⁴ Cit. in: MATOUŠEK, s. 45.

²⁰⁵ RANDALL, James G, *The Civil War and Reconstruction*, New York 1985, s. 39.

²⁰⁶ MCPHERSON, s. 114.

²⁰⁷ Cit. in: OPATRŇÝ, *Válka*, s. 226.

²⁰⁸ TINDALL, SHI, s. 333.

z řad zajatců a na místě popravování. V některých případech byli černí zajatci posíláni na Jih a poté prodáváni na trhu s otroky. Kongres Konfederace také vydal speciální dekret, který označoval bílé důstojníky Unie velící černošským oddílům za podněcovatele otrockých povstání a odsuzoval je k nejvyššímu trestu.

Na začátku listopadu Lincoln pronesl řeč o stavu Unie, přičemž největší část byla věnována otázce otrokářství a občanské válce. Nebylo žádným překvapením, že se opět setkal s kritikou. *„Kvůli tomu, abychom nasýtli, oblékli, vykoupali a vyvezli černochoy, musíme zdanit a zadlužit bílé občany a jejich děti. Bílá rasa, ohnutá až k zemi, ponese těžké břímě, aby se černoši měli dobře.*²⁰⁹ Lincoln, jehož profesní armáda čítala na začátku jen 15 000 vojáků, vedl válku z vysokých morálních a mravních pohnutek a nebyl ochoten se vzdát. Snažil se udržet okleštěnou Unii pohromadě, což však vyžadovalo pragmatický přístup bez oportunistických poklesků. Lincoln byl schopný vložit do svých rozhodnutí a argumentů jistý morální rozměr. Mnoho lidí jej žádalo, aby osvobodil otroky – proč jinak vést válku s Konfederací? Lincolnovi však šlo především o zachování Unie. Byl si dobře vědom toho, že pokud se podaří Unii zachránit, konec otrokářství bude nevyhnutelný. Přestože Lincoln z hloubi srdce nenáviděl otroctví, ještě více miloval Ústavu. V dopise adresovanému příteli z Kentucky psal toto: *„Jsem přirozeným odpůrcem otroctví. Není-li tato instituce špatná, pak není špatného už nic. Nevzpomínám si, že bych kdy uvažoval nebo se cítil jinak, a to jsem si dosud nikdy neuvědomil, že prezidentský úřad mi propůjčil neomezenou pravomoc oficiálně se s tímto úsudkem a cítěním řídit. Přísahal jsem, že se všech sil budu zachovávat, ochraňovat a bránit Ústavu Spojených Států. Bez této přísahy bych se nemohl ujmout úřadu. Neskládal jsem ji, abych získal moc, ani abych ji při uplatňování moci porušoval.*²¹⁰

Kromě zachování Unie Lincoln zároveň cítil potřebu zachovat se spravedlivě k otrokům, jež byli nevinnými oběťmi a do jisté míry i příčinou velkého celonárodního konfliktu. Lincoln si dobře uvědomoval, že občanská válka nebyla pouze ústavním zápasem s náboženským podtónem, nýbrž i náboženským bojem s ústavním podtextem. Obě dvě válčící strany nalézaly posilu především v morálních a náboženských pohnutkách, nikoli v politických a hospodářských motivech. Jih se přirozeně opíral o náboženské texty obsahující teze o černošské méněcennosti. Poukazoval na Mojžíše, jenž souhlasil s otroctvím, a na slova sv. Petra, který hovořil o poslušnosti k pánům. Seveřanský

²⁰⁹ OPATRŇY, *Válka*, s. 232.

²¹⁰ Cit: In: FEHRENBACHER, s. 197.

metodista Granville Moddy naproti tomu hlásal toto: „*Někteří lidé nám předhazují, že jsme současný zápas vyvolali. Podle mě je to pravda. Ano, způsobili jsme ho a já jsem na to hrdý, neboť nám vytvořil kolem hlavy svatozář.*“²¹¹ Sám Lincoln se snažil pochopit a racionálně vysvětlit Boží záměr. Jakkoli to s Lincolnovou vírou z dochovaných spisů působilo zpočátku nejasně, v průběhu občanské války Lincoln víru našel: „*Jsem přesvědčen, že když Všemohoucí chce či nechce, abych určitou věc udělal, najde způsob, jak mi to dát najevo.*“²¹² Lincoln se díky svému pokornému přístupu stal ztělesněním národní, republikánské a demokratické morálky, která byla zplozena díky americké náboženské zkušenosti. Občanská válka byla jasným důkazem, že Amerika není neomylná. Přesto že však snažila jednat správně v čele se svým prezidentem, který jednal v souladu s duchem národa. Lincoln Američany vnímal jako ‘téměř vyvolený lid’ a válku chápal jako součást Božího plánu. A v podobném duchu Lincoln také k problému otrokářství. Ve druhé polovině roku 1862 už Lincoln věděl, že se Unie nachází mimo nebezpečí, a tudíž jeho povinností bylo změnit účel války. Jeho cílem bylo smýt vinu z Ústavy i z Otců zakladatelů – a především osvobodit všechen lid Spojených států bez ohledu na barvu pleti.

Jak se blížil konec roku, jen nejzarytější optimisté mohli věřit, že se Jih umoudří, ukončí boje a zatouží po opětovném sjednocení. Pomalu ale jistě se blížil rok 1863 a s ním i platnost emancipačního aktu a Lincoln dodělával finální úpravy ve svém prohlášení. Prvního ledna vstoupil v platnost zákon o zrušení otroctví ve Spojených státech, přestože mezi jeho vydáním a reálným uskutečněním uběhlo ještě mnoho času.²¹³ Pro Sever představovalo definitivní zrušení otroctví určitou morální vzpruhu, Jih to naopak považoval za velmi nežádoucí. Osvobození otroci se totiž rozhodli své „svobody“ aktivně dožadovat a mnoho z nich přestalo pracovat, což pro Jižany představovalo značné komplikace. V nejhorším případě se obrátili proti svým pánům ve zbrani a přidali se k vojskům Unie.²¹⁴

3.5 Gettysburg a cesta k vítězství Unie

Během války se Lincoln potýkal s problémem s ohledně schopných generálů. Teprve v Ulyseovi S. Grantovi objevil výborného generála a současně i člověka, kterému

²¹¹ Cit. In: JOHNSON, s. 374.

²¹² Cit. In: FEHRENBACHER, s. 205.

²¹³ Tamtéž, s. 237.

²¹⁴ JOHNSON, s. 377.

důvěřoval a vážil si ho. Snad nevýznamnější bitvou občanské války byl střet Severu a Jihu u Gettysburgu, ke kterému došlo v červenci roku 1863 a právě Grant zde sehrál významnou roli. Gettysburg byl malé městečko, které bylo významné především tím, že do něj vedly cesty ze všech světových stran, což mělo vliv na pozdější vývoj bitvy, jelikož po těchto cestách přijížděly posily konfедераční i severské armády. Také okolí Gettysburgu poskytovalo generálům širokou škálu možností pro manévrovací taktiku, jelikož bylo město obklopeno pohorkami a táhlými návršími.²¹⁵ Obě válčící strany se shodovaly v přesvědčení, že je nezbytné jednotky nepřítele vytlačit pryč z Gettysburgu, což se zpočátku unionistické armádě dařilo.²¹⁶ Po třech dnech, během kterých na bojišti probíhala krvavá vřava a ležet zůstalo obrovské množství mužů, se štěstí obrátilo na stranu unionistů – a to především díky výrazné početní převaze a chybám na straně konfедераčního velení. Na straně modrých bojovaly v této bitvě i zmiňované černošské oddíly, které se skládaly z desítek tisíců vojáků černé pleti a určitým dílem tak přispěly k vítězství federální armády. V bitvě u Gettysburgu padlo 4 700 konfедераčních vojáků, 3 155 unionistických vojáků a zraněných či zajatých byly dvě desítky tisíc na obou stranách.²¹⁷ Jižanský generál Lee, kterému navzdory katastrofálnímu výsledku bitvy ještě vzrostla popularita mezi svými podřízenými, nakonec zavelel na ústup a následující den se jižanská armáda pomalu stahovala pryč z Gettysburgu.²¹⁸ Velkým štěstím pro konfедераční vojsko bylo to, že se se oddíly Unie rozhodly nepronásledovat, což by dost možná znamenalo pro jižanskou armádu definitivní porážku. Nicméně výsledek bitvy pro Seveřany znamenal naději na celkové vítězství a odrazil se i na politické scéně. Byla zastavena ofenziva Jihu a konfедераční armáda utrpěla dosti na morálce.²¹⁹ Ani zbytek roku 1863 nepřinesl konfедераčním vojákům žádnou morální vzpruhu ve formě významného vítězství. Jižanským otrokářům tak prudce klesla naděje na zvrácení dosavadní situace, jež byla úzce spjata se zrušením otroctví a značně jim komplikovala život. Osvobození otroci naopak vývoj války uvítali a po bitvě u Gettysburgu se ještě hlasitěji dožadovali svých práv.

No konci roku 1863 Lincoln s neskryvaným optimismem přednesl projev ohledně stavu Unie. Vyzdvihl dosavadní vojenské úspěchy federální armády a také neúspěch Jižanů

²¹⁵ OPATRŇY, s. 253-253.

²¹⁶ KODET, Roman, *Gettysburg: in Historický obzor*, s. 234.

²¹⁷ Tamtéž, s. 235.

²¹⁸ HOUTEČKA, Jiří, *Generál a jeho historikové: Robert E. Lee a americká historiografie*, Praha 2008, s. 56.

²¹⁹ OPATRŇY, *Válka*, s. 236-238.

vtáhnout do americké občanské války evropské velmoci. Také hovořil o speciálních černošských vojenských oddílech, jež se aktivně zapojovaly do války. Zmínil také státy Tennessee a Arkansas, kde byla poražena rebelie a vlastníci otroků zde nyní požadovali jejich emancipaci. Další významnou událostí bylo jmenování Ulysse S. Granta do funkce generálporučíka federální armády, což znamenalo, že nyní velel celé ozbrojené síle Unie a zodpovídal se pouze prezidentu Lincolnovi.²²⁰ Záhy se mu naskytla příležitost předvést své schopnosti, v lesích u Spotsylvania se v květnu 1863 střetla vojska Jihu a Severu. Přestože Leeovi muži měli asi dvakrát větší početní převahu, vítězství jim to nepřineslo. Po dvou dnech krvavých střetů byl výsledek bojů stále nerozhodný. K dalším střetům došlo třetího června u Cold Harboru, avšak ani zde žádná ze stran nedosáhla jasného vítězství, třebaže zde padlo v urputné snaze zničit konfедераční armádu přes deset tisíc vojáků Unie. Grantovi se podařilo postoupit více na jih až k Petersburgu. Federační armáda obléhala Petersburg celých devět měsíců a během toho se pokoušela bránit nepřítelově armádě v zásobování tím, že ustavičně narušovala železniční spoj.²²¹ Mezitím unionistický generál Sherman pronásledoval konfедераční armádu a během svého postupu jižanskými státy zvolil taktiku ničení – popelem lehly domy i úrodná pole, zničeny byly železniční spoje, kterými nepřátelská vojska mohla dostat posilu. Mezi Jižany panovala beznaděj a šance na vítězství se pomalu vytrácela. Nakonec se konfедераční vojsko vzdalo a opustilo Atlantou.²²² V listopadu se potom vojska střetla u Franklinu ve státě Tennessee, kde Jižané utrpěli zjevnou porážku, a lépe se jim nevedlo ani v Nashville. Jak Shermanovy oddíly pochodovaly jižanským státem Georgia, zanechávaly po sobě zubožený kraj. Jižanští obyvatelé, které před armádou stačili včas uprchnout, o federální armádě hovořili takto: „*Spálili každý dům, stodolu, mlýn, každý stoh sena, zabili nebo odvěkli každého černocho, koně, mulu, vola, krávu a každou jinou živou věc, nechali všechno bílé obyvatelstvo bez potravy a přístřeší.*“²²³ Jejich chování vůči svobodným otrokům značně pobuřovalo příslušníky černošských oddílů, kteří postupovali Jihem společně s bílými unionisty. K drancování vesnic se však černí příslušníci armády s oblibou přidávali, často brutalitu vůči jižanským obyvatelům chápali jako formu osobní msty. Mnohdy činy unionistického vojska byly zbytečně brutální, kromě likvidace úrody vojáci bez milosti masakrovali i dobytek. Dle svědectví jednoho

²²⁰ Tamtéž, s. 278.

²²¹ TINDALL, SHI, s. 344.

²²² BROŽ, s. 255.

²²³ Cit. in: OPATRNÝ, *Válka*, s. 234.

svobodného otroka, který dosud setrval ve službách svého bývalého pána, údajně federální vojáci bez milosti porcovali zvířata za živa a vůči svým činům neprojevovali žádnou lítost.²²⁴ Při Jižany toto období představovalo skutečně zlé časy. Trpěli bídou, mnohdy neměli dostatek potravin a dříve běžně dostupného zboží. Situaci zhoršovala i skutečnost, že mnoho osvobozených otroků opustilo své pracovní pozice a s tím spousta hospodářů přišla o svou pracovní sílu. Konfедераční vojáci také zažívali zlé chvíle, v nejhroších případech ve vojenských táborech docházelo i ke vzpourám, a to především v zimě kvůli nedostatku teplých příkrývek.²²⁵ I nejzarytější příznivci secese už pomalu opouštěla optimistická vyhlídka na vítězství a poslední nadějí byly už jen volby prezidenta, které měly proběhnout na podzim. Jižané věřili, že šance na nějaký kompromis se Severany přijde jen tehdy, bude-li zvolen nový prezident Spojených států.²²⁶

3.6 Prezidentské volby roku 1864

Lincoln usiloval o své znovuzvolení nejen jako hrdý představitel Severu, ale především jako obhájce zájmů celých Spojených států. Republikáni se ho nakonec ve prospěch jednoty své strany rozhodli podpořit. Lincoln pro mnohé představoval zástupce lidu v boji proti otrokářství, které velká spousta lidí považovala za hlavní příčinu občanské války a toužila po jeho konečné likvidaci. Lincolnovi odpůrci naopak často vinu za probíhající válku připisovali právě jemu a označovali ho za prezidenta, který už dávno přesáhl pokraj svých sil. Demokratická strana si jako svého kandidáta a Lincolnova protivníka zvolila generála McClellana, který odmítal ukončení války. Jeho názory mnohé usvědčily v tom, že McClellan touží spíše po napoleonských vavřínech než po jednotě Spojených států, což mu v předvolební kampani příliš neprospělo. S blížícími se volbami v Unii i Konfederaci postupně narůstalo napětí a 8. listopadu 1864 se definitivně rozhodlo o příštím prezidentovi Spojených států. Lincoln porazil svého soupeře přibližně o 400 hlasů a napomohla tomu i aktuální situace na bojišti, která se pro unionistické vojáky vyvíjela vcelku příznivě. V očích svého lidu tak Lincoln působil jako člověk, který je schopný dovést svou zemi k vítězství a předně má zájem o znovusjednocení.²²⁷ Naděje Jihu na

²²⁴ TINDALL, s. 246.

²²⁵ MCPHERSON, s. 76.

²²⁶ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 309.

²²⁷ BROŽ, s. 240.

rozumnou domluvu s představitelem Severu rychle pohasly. Prezidentský post zůstal v rukou Abrahama Lincolna, který měl v úmyslu i nadále zastávat dosavadní politický názor.²²⁸

3.7 Appomatox a porážka Konfederace

Začátek roku 1865 se stejně jako předešlé roky nesl ve válečném duchu. Unionisté pomalu zatlačovali konfедераční vojska stále více na jih. Během svého tažení pustošili, na co přišli, a v únoru se dostali až do hlavního města Konfederace – Columbie.²²⁹ Tam se k rabujícímu unionistickému vojsku přidávali osvobození otroci, kteří se – podobně jako výše zmiňovaní příslušníci černošských oddílů – mstili na místních obyvatelích.²³⁰ Velká většina rabujících byla pod vlivem alkoholu a zbavena všech zábran nebyla k zastavení.²³¹ Později se vojáci odvolávali na rozkaz k ničení veřejného majetku, kterým byly destrukční čety údajně pověřeny. Kromě rabování a krádeží se vojáci však podle svědků místních obyvatel dopouštěli na lidech nevídané brutality – ženy byly často znásilňovány a muži zbiti. Zatímco jižanští obyvatelé na federální vojska pohlíželi s neskryvaným odporem, černoši nad příchodem unionistické armády projevovali neskryvané nadšení. Unionistické tažení konfедераčními státy mělo veliký vliv na dosavadní morálku černošské populace, zvěsti o blížící se osvobozené armádě mnohdy dodaly otrokům, kteří tak ještě doposud neučinili, odvahu vzepřít se svým pánům a odhodlat se k úprku. To vzápětí ještě zhoršilo už tak špatnou hospodářskou a ekonomickou situaci jižanských států. Jižané byli nuceni připustit, že nemají dostatek síly tuhle válku vyhrát.²³² Pociťovali trpkou zášť vůči federální armádě a především černošským vojákům, kteří se ve zbrani obrátili proti svým dřívějším „chleboďárcům“. Stejně tak opovrhovali i uprchlými otroky, jejichž jednání chápali jako nevděk a neúctu ke svým pánům.²³³

Poslední větší bitva mezi Severem a Jihem proběhla 1. dubna roku 1865 u Five Forks a Jižané byli záhy donuceni ke kapitulaci. Této události předcházelo několika měsíční obléhání Peterburgu unionistickou armádou, díky čemuž bylo Leeovo vojsko, které už tak bylo výrazně početně slabší, ve velmi bídné kondici. Týden po bitvě u Five Forks

²²⁸ OPATRŇY, *Válka*, s. 326.

²²⁹ BROŽ, s. 268.

²³⁰ QUARLES, Benjamin, *The Negro in Civil War*, New York 1984, s. 74.

²³¹ HOUTEČKA, *Země*, s. 441.

²³² OPATRŇY, *Válka*, s. 230-231.

²³³ QUARLES, s. 81.

Leeovi zbývala jen třetina mužů z téměř třicetitisícového vojska, přeživší muži byli vyhladovělí a vyčerpaní. Navíc se mezi jeho ustupující armádou a unionistickým vojskem se rychle zkracovala vzdálenost.²³⁴ Grant v dobré vůli vyzval Leea ke kapitulaci ve snaze ukončit boje a zamezit tak dalším zbytečným ztrátám na životech příslušníků obou armád.²³⁵ Robert Lee zvažoval všechny své možnosti, v současné situaci však neviděl jinou možnost než se domluvit s Grantem na podmínkách kapitulace.²³⁶

Osobní schůzka dvou válečných generálů se uskutečnila 9. dubna ve vsi zvané Appomattox Courthouse. Robert E. Lee a Ulysses S. Grant spolu projednali podmínky kapitulace. Grant přislíbil propustit Leeovi vojáky na čestné slovo pod podmínkou, že se během svého odchodu neobrátil ve zbrani proti federální armádě. Grant shovívavě také dovolil porážencecké armádě vzít si s sebou i koně a muly, kteří přišli společně s vojáky, na bojišti musela zůstat děla a veškerá válečná výzbroj. Symbolická ceremonie ve formě odevzdání kordu ve prospěch vítěze se neuskutečnila, nikdo z přítomných se o ní ani nezmiňoval.²³⁷ Po podepsání kapitulací listiny se Lee vydal zpět do svého tábora, aby osobně poděkoval svým vojákům za jejich odvahu a popřál jim do života jen to nejlepší. Dojatý velitel opouštěl své vojsko se slzami v očích.²³⁸

²³⁴ Tamtéž, s. 344.

²³⁵ MASRHALL, Carl, *Appomattox*, Bantimore 1894, s. 17.

²³⁶ BROŽ, s. 281.

²³⁷ OPATRŇY, *Válka*, s. 344.

²³⁸ HOUTEČKA, J, *Generál*, s. 141.

4 Situace osvobozených otroků po občanské válce a rekonstrukce Jihu

Kapitulace u Appotomaxu znamenala konec občanské války, která svým způsobem byla i válkou za zrušení otroctví na území celých Spojených států. Černošské obyvatelstvo výsledek války přijímalo s neskryvaným nadšením, pro jižanské otroky vítězství Unie znamenalo osvobození. S příslibem lepších zítřků černí obyvatelé Jihu oslavovali ukončení bojů a vnímali to jako své osobní vítězství nad běloškou nadvládou, což však příliš neodpovídalo skutečnosti, jelikož se s koncem občanské války vnímání černošské populace příliš nezměnilo. Přestože s výhrou Unie byl zákon o zrušení otroctví platný i ve státech bývalé Konfederace, postoj bílých obyvatel vůči bývalým otrokům, přestože nyní svobodným, žádnou výraznou změnou neprošel. Naproti tomu pro jižanské plantážníky představovala prohra konfедераční armády nejhörší možný scénář.

Přestože Johnstonova armáda byla stále hrozbou a Davis stále nabádal svůj lid ke vzdoru, válka byla považována za rozhodnutou. V průběhu května poté složili zbraně všichni jižanští velitelé. Davis byl zajat a obviněn z protiunionistické činnosti, roku 1866 byl obžalován z vlastizrady, o rok později byl však z vězení propuštěn a dožil zbylých dvacet let života v New Orleans.²³⁹ Lincoln bohužel takové štěstí neměl. 14. dubna 1865 byl na něj spáchán atentát ve Fordově divadle a prezident Spojených států svým zraněním následující den podlehl.²⁴⁰ Vrahem byl John Wilkes Booth, Jižan, který byl Lincolnův zarytý odpůrce.²⁴¹ Spojené státy zahalil závoj smutku, Lincoln byl mnohdy označován za mučedníka, který však během svého života stihl naplnit své poslání.²⁴² Jeho smrt také měla velmi negativní vliv na pozdější jednání o poválečném uspořádání, v době svého života Lincoln prosazoval vstřícná jednání s poraženou stranou. Radikálům hlásajícím o rovnoprávnosti černošského obyvatelstva nyní chyběl významný podpůrce. Lincoln krátce před svou smrtí také hovořil o svém úmyslu udělit amnestii všem obyvatelům Konfederace.²⁴³ Jakkoli radikálové prosazovali přísné tresty pro secesisty, s nástupem Andrewa Johnsona do úřadu prezidenta se setkali s neúspěchem. Johnson totiž zastával názor, že je nutné spory mezi Severem a Jihem urovnat, vůči bývalé Konfederaci

²³⁹ BROŽ, s. 292.

²⁴⁰ GOODWIN, s. 293.

²⁴¹ MATOUŠEK, s. 36.

²⁴² HOUTEČKA, *Země*, s. 458.

²⁴³ S výjimkou vedoucích představitelů konfедераční administrativy a armády, a také přeběhlých důstojníků unionistické armády, kteří byli ochotni složit přísahu věrnosti ústavě Spojených států.

projevoval shovívavost a vstřícnost.²⁴⁴ 29. května roku 1865 Johnson vyhlásil amnestii, která měla sloužit k eliminaci následků občanské války. Zároveň s amnestií Johnson podnikl kroky nezbytné k normalizaci a stabilizaci života v jižních státech Unie. V těchto státech byl poté zvolen ústavodárný orgán, jehož úkolem mělo být začlenění osvobozených otroků a barevných občanů do společnosti. Součástí tohoto programu mělo být také zrušení otroctví a přidání třináctého dodatku k ústavě. Od 18. prosince 1865 byl tento dodatek součástí USA. „*Ve Spojených státech a na veškerém území podléhajícím jejich jurisdikci je zakázáno otroctví i nevolnictví, pokud nejde o výkon trestu za spáchaný a řádně dokázaný zločin.*“²⁴⁵ Lincoln během svého úřadu požadoval, aby černošskému obyvatelstvu bylo uděleno omezené volební právo, a to v případě splnění podmínek – dosažení alespoň základního vzdělání nebo účasti ve válce na straně federální armády, a nynější prezident Johnson jeho návrh podpořil. Proti tomu však vystoupili nejen jižanští představitelé, ale také podstatná část Severanů.²⁴⁶

4.1 Emancipace černošského obyvatelstva

Konec občanské války sice ukončil problém s otrokářstvím, vyvstal však problém s černošským obyvatelstvem, jenž provází Ameriku dodnes. Sám Lincoln tvrdil, že skutečným problémem otroctví není jeho likvidace, nýbrž osud osvobozených otroků. Drtivá většina Američanů považovala za téměř nemožné, aby vedle sebe a ve vzájemné harmonii žili černoši i běloši. Ani sám Lincoln neuznával černošské občany za rovnoprávné s bělošským obyvatelstvem. Připouštěl sice jejich morální rovnost, avšak v určitých ohledech mu jejich odlišnost připadala natolik zásadní, že je jako spoluobčany dokázal akceptovat jen mnohými výhradami. Všechny přesídlovací plány, které Lincoln během svého života vymyslel, nakonec ztroskotaly na neochotě osvobozených otroků, kteří se zpět do Afriky vrátit nechtěli. Život v Africe pro většinu černochoů nebyl lákavý a jen nepatrný zlomek osvobozených otroků si tuto cestu zvolil. Bylo tedy nutné přijmout skutečnost, že se osvobození otroci budou muset nějakým způsobem začlenit mezi bělošské obyvatelstvo.²⁴⁷

Republikáni přišli s návrhem na rozsáhlou proměnu jižanské společnosti, přičemž prvním krokem bylo osvobození všech otroků bez výjimky. Na jaře roku 1865 byl zaveden Úřad

²⁴⁴ OPATRŇY, *Válka*, s. 348.

²⁴⁵ Cit. in: GOODWIN, s. 124.

²⁴⁶ Tamtéž, s. 349-350.

²⁴⁷ JOHNSON, s. 394.

pro uprchlíky a osvobozené otroky, jehož kompetencí bylo pomáhat černošské populaci. Kromě tohoto nápravního opatření vznikaly i další programy obnovy, avšak rozsah jejich působnosti byl příliš neurčitý, takže mnohdy jejich plány nebylo možné uskutečnit. Situace se zkomplikovala tím, že svobodní černoši neměli finanční prostředky, aby získaly půdu pro vlastní obživu, nikdo jim neposkytl žádnou peněžní výpomoc a nedostalo se jim ani základního vzdělání.²⁴⁸ A nikdo v neklidné situaci po skončení občanské války nenašel odhodlání prosadit pozemkovou reformu, která by zkonfiskovala majetek otrokářů ve prospěch svobodných otroků. Drtivá většina černochoů musela setrvat v místě svého předchozího bydliště a vydělávat si na živobytí obděláváním původních plantáží, přestože nově v pozici zemědělských dělníků. Po občanské válce na Jihu nabyly platnosti různé černošské zákoníky, které práva osvobozených otroků nějakým způsobem omezovaly. Představitelé jižanských států tak dali jasně najevo, že zrušení otroctví považují určitým způsobem jen jako pouhou právní formalitu.

Faktem tedy zůstávala skutečnost, že občanská práva černochoů nově nabytých svobody stejně nebyla většinou ve státech Jihu uznávána. Některé zákoníky černochoy zavazovaly k povinnosti uzavřít pracovní smlouvu pod pohrůzkou tvrdých trestů a sankcí. Finanční sankce pak musel platit každý, kdo se snažil vyhýbat práci. V případě neschopnosti uhradit požadovaný obnos musel příslušná osoba nastoupit do nucených prací ve veřejném sektoru nebo u soukromých vlastníků.²⁴⁹ V mnoha jižních státech osvobození otroci neměli právo vlastnit půdu – v Jižní Karolíně měli otroci zakázáno vlastnit parcely ve městech. V Mississippi se tento zákaz vztahoval na zemědělskou půdu. Jiné zákoníky zase zakazovaly černošským občanům v jižních státech svědčit u soudu, pokud byl některý z účastníků sporu bílý občan. Osvobození otroci brzy přišli na to, že pojem „svoboda“ je v jejich případě jen chimérou. Proti těmto opatřením ostře vystupovali členové výboru pro rekonstrukci, což byla instituce složená se šesti senátorů a devíti členů Sněmovny reprezentantů. Cílem této instituce bylo shromažďovat veškeré záznamy o různých projevech nevstřícných projevů jižanského obyvatelstva vůči osvobozeným otrokům. Představitelé výboru pro rekonstrukci tyto skutečnosti projednávali a žádali o jejich nápravu.²⁵⁰ Mnoho severských politických představitelů²⁵¹ otevřeně kritizovalo Johnsonův postup na Jihu a dožadovalo se důslednějšího politického přístupu.

²⁴⁸ TINDALL, SHI, s. 348-350.

²⁴⁹ KRÍŽOVÁ, s. 260.

²⁵⁰ TINDALL, SHI, s. 253.

²⁵¹ Např. Charles Sumner, Benjamin Wade.

Rekonstrukce podle nich neměla být prováděna jižanskou administrativou, nýbrž severskými zástupci odpůrců plantážnické aristokracie. Charles Summer navrhol zlikvidovat zemědělské základny zbohatlých plantážníků a rozdělit jejich pozemkové parcely mezi černošské obyvatelstvo. Správu nad těmito pozemky měli převzít Seveřané, jelikož Jižané o tuto výsadu vystoupením z Unie přišli. Zároveň Jižané ztratili právo spravovat svou vlastní administrativu a z právního hlediska se tak ocitli na úrovni teritoria, o kterém rozhoduje výsadně Kongres.²⁵² Tento návrh na řízení jižanských států měl však v Kongresu jen málo příznivců, sám prezident Johnson bojoval proti sílícímu vlivu radikálů.²⁵³ Období prezidentské rekonstrukce bylo kritiky nazýváno „restaurací předválečného stavu“, nicméně radikální část americké politické scény brzy přitvrdila na svém poli působnosti. V březnu roku 1866 s radikálové zasloužili o schválení zákona o občanských právech, který zaručoval práva občanů Unie všem osobám narozeným v USA²⁵⁴.

Přestože Johnson proti zákonu ostře vystoupil a pokusil se ho vetovat, v dubnu byl přehlasován Kongresem. Ve stejném roce Kongres také schválil čtrnáctý dodatek k Ústavě, který byl ratifikován až o dva roky později, tedy roku 1868. Tento dodatek občanská práva černochoů ratifikoval: *„Žádný stát nemá právo vydat nebo provádět zákon, který by omezoval svobody nebo výsady občanů Spojených států; žádný stát nemá právo zbavit jakoukoli osobu života, osobní svobody nebo majetku bez řádného soudního procesu; nemá také právo zbavit jakoukoli osobu podléhající jeho pravomoci stejné ochrany zákona.“*²⁵⁵ Další část dodatku se týkala procentuálního zastoupení určitých států v jedné z komor Kongresu: *„Členové Sněmovny reprezentantů musí být rozděleni mezi jednotlivé státy podle počtu jejich obyvatel; přitom je třeba spočítat všechny obyvatele každého státu s výjimkou Indiánů neplaticích daně. Avšak kdyby bylo přece v některém státě odepřeno nebo jakýmkoli způsobem omezeno právo volit některým mužským obyvatelům nad jednadvacet let, musí být zmenšeno zastoupení takového státu ve Sněmovně reprezentantů v té míře, o jakou byl v tomto státě snížen počet jednotlivých voličů.“*²⁵⁶ Současně s tím byl stanoven určitý příslib chránit alespoň základní práva svobodných černochoů, která musely všechny státy Unie respektovat.²⁵⁷

²⁵² STAMP, Kenneth M, The Era of Reconstruction, Boston 1973, s. 39.

²⁵³ OPATRŇY, *Válka*, s. 351.

²⁵⁴ S výjimkou Indiánů.

²⁵⁵ Viz Ústava USA.

²⁵⁶ Tamtéž.

²⁵⁷ KRÍŽOVÁ, s. 261.

V atmosféře sílícího politického napětí se v jižanských státech v polovině roku 1866 projevily těžké rasové nepokoje. K sérii násilných událostí došlo i ve městě Memphis ve státě Tennessee, a to především kvůli sociálnímu pnutí, které zde panovalo od ukončení občanské války zejména v období rekonstrukce. Po střeleckém incidentu mezi policisty a bývalými černošskými vojáky se rozpoutala vřava, během které se davy bílých civilistů a policistů valily přes černošské čtvrti a dopouštěly se na jejich obyvatelích nevídané brutality. Následně byly do města vyslány federální jednotky, které zde měly nastolit pořádek. Tato rasová bouře si vyžádala desítky obětí černošského obyvatelstva a radikálové tyto události označily za přirozené plody Johnsonovy politiky.²⁵⁸ „*Federální snahy prosadit občanskou a politickou rovnost pro černé nicméně během rekonstrukce neuspěly, protože vláda nebyla ochotná či schopná poskytnout dostatečné zdroje či použít náležitou sílu k překonání násilného odporu bílých vůči rovnosti černých, který vypukl na Jihu.*“²⁵⁹ Za těchto nepokojů probíhala příprava voleb do Kongresu. Představitelé umírněné rekonstrukce ztratili další pozice a současně s tím i zeslábl vliv prezidenta USA. V březnu roku 1867 poté byly Kongresem schváleny tři zákony, které otevřely cestu k radikální rekonstrukci a dosud nevídaným způsobem omezily moc Johnsona, který tak přišel o možnost vývoj rekonstrukce jakkoli zásadnějším způsobem ovlivnit.²⁶⁰

V březnu roku 1868 byla polická situace v Unii natolik vyhrocená, že vyústila v obžalobu prezidenta Sněmovnou reprezentantů za nezákonné postup ve věci odvolání ministra války a především za skandální a pobuřující projevy, jimiž zostuzuje Kongres. Většina členů Senátu však celou akci považovala na nešťastný pokus odvolat Johnsona z funkce prezidenta. Mnozí senátoři se domnívali, že by tento čin vedl k narušení celého dosavadního politického systému USA, a proto se vyslovili proti.²⁶¹ Návrh nakonec nezískal potřebnou většinu o pouhý hlas a Johnson setrval v pozici prezidenta. Jeho autorita však utrpěla natolik, že se rozhodl rezignovat v boji proti radikalistům a bez reálné šance na kandidaturu mu nezbývalo než čekat, až uplyne jeho funkční období.²⁶²

V červnu Kongres odsouhlasil přijetí bývalých států Konfederace zpět do Unie, díky čemuž jim byla znovu přiznána práva členských států. Výjimku byly Texas, Mississippi a Virginie, kteří nespĺnily požadované podmínky. V Georgii ihned po přijetí do Unie

²⁵⁸ TINDALL, SHI, s. 355.

²⁵⁹ Cit. in: FREDRICKSON, s. 68.

²⁶⁰ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 353.

²⁶¹ STAMP, *The Era*, s. 64.

²⁶² OPATRŇÝ, *Válka*, s. 355.

nastaly změny v místní sněmovně – vyloučení byli všichni černošský delegáti, načež Kongres reagoval tím, že Georgii odebral nedávno získaná práva a v čele státu opět stanul vojenský zástupce, který do sněmovny znovu přijal černošské politiky. V březnu roku 1870 byl poté přijat nový ústavní dodatek, který zakazoval odepírání volebního práva na základě rasových předsudků.²⁶³ Z právního hlediska nadále nebyl rozdíl mezi Jihem a Severem. Na politickou scénu se nyní dostali mnozí příslušníci černošské populace, kteří se pokoušeli se ctí obstát ve svém novém postavení. Byli mezi nimi však i tací, kteří se pokoušeli prostřednictvím svého politického postu dosáhnout osobní msty a vyřizovali si tak účty se svými bývalými uzurpátory, případně se snažili dosáhnout jiných zištných cílů. Všichni tito političtí představitelé černošského původu byli pod podrobným paternalistickým dohledem severních radikálů vystaveni tvrdé indokrinaci.²⁶⁴ Velká část radikálních představitelů se přesunula na Jih, kde poté zastávali vysoké posty v administrativních orgánech, vyučovali ve školách černošské děti gramotnosti a dospělé jedince se snažili adaptovat do společnosti. Snaha těchto pracovníků se začala projevovat až po letech každodenní práce.²⁶⁵

Dalo by se říct, že na Severu bylo černošské obyvatelstvo víceméně opravdu svobodné. Během vlády radikálních politických představitelů měli občané černé pleti v Kongresu své historicky první zastupitele – senátora Hirama Revelse a Blanche K. Bruce, kteří pocházeli z Mississippi.²⁶⁶ Dalším plodem ze snahy radikálů bylo také otevření černošských škol, kde mohli děti černé pleti dosáhnout alespoň základního vzdělání. Na koci období rekonstrukce jich navštěvovalo školy přes půl milionu, což bylo velikým úspěchem na poli sociální adaptace těchto dětí do společnosti.²⁶⁷

4.2 Ku-klux-klan a lynčování

Naproti tomu na Jihu byli občané nespokojeni s výsledkem války a bouřili se proti zákonům zrovnoprávňující osvobozené otroky. Začaly se zde objevovat extrémistické jižanské organizace, které se pokoušely bojovat proti procesu rekonstrukce všemi možnými prostředky. Nejčastěji se tyto snahy projevovaly terorem vůči černošské populaci na Jihu a jejich ochránců, především bělošským republikánům.²⁶⁸ Zastánci

²⁶³ TINDALL, SHI, s. 357.

²⁶⁴ OPATRŇY, *Válka*, s. 354.

²⁶⁵ QUARLES, s. 172.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 203.

²⁶⁷ TINDALL, SHI, s. 360.

²⁶⁸ OPATRŇY, *Válka*, s. 357.

těchto rasových předsudků se zorganizovali díky iniciativě několika mladších příslušníků konfedační armády na jaře roku 1866 v městečku Pulaski ve státě Tennessee a roku 1867 vytvořili tajné společenství zvané Ku-klux-klan, které bylo „neviditelnou říší Jihu“ a mezi odpůrci probíhající rekonstrukce bylo velmi populární.²⁶⁹ Hlavní představitel této organizace byl „nevyšší čaroděj“, ostatní příslušníci v jednotlivých státech měli přezdívku „velký drak“ a níže postavení poté „velký titán“. Jejich cílem bylo vytvořit vhodné podmínky pro obnovení nadřazenosti bílé rasy v politických i sociálních kruzích a zlikvidovat republikánské strany, které se snažily zajistit lepší životní podmínky pro černošské občany. Příslušníci této organizace se odívali do bílých plášťů s kuželovitými kápěmi a tváře schovávali pod masku. Jejich identita měla zůstat utajená a zjev měl vzbuzovat hrůzu.²⁷⁰ Ve snaze odvrátit černošskou populaci od aktivní účasti na politické scéně členové Ku-klux-klanu terorizovali příslušníky černé rasy i severské aktivisty, kteří jim k adaptaci ve společenském životě pomáhali.²⁷¹

Jedním z mnoha negativních důsledků války byl nárůst lynčování, tj. nezákonného násilí příslušníků bílé rasy páchaného na bývalých otrocích. Před občanskou válkou měli výhradní právo trestat neposlušnost svých otroků jejich vlastníci, kteří v rámci zachování schopnosti otroka vykonávat svou práci trestali provinilce s rozvahou. Po válce však bývalí otroci přišli o svého ochránce v podobě svého dřívějšího pána.²⁷² K lynčování se s oblibou uchýlovali také členové společenstva Ku-klux-klanu, kteří po nocích prováděli nájezdy na černošské obyvatelstvo a jejich rozsudky nad jejich osudem v nejvyhrocenějších případech končily úmrtím dotyčných osob na následky krutého bičování a lynčování, v některých případech členové organizace zosnovali popravu, která nebyla ničím jiným než-li chladnokrevnou vraždou. „ (...) omotali mu celé tělo řetězem, který připevnili k zadní části automobilu (...), usekli mu uši a pohlaví. Řetěz hodili přes větve tak, aby mohli svou oběť zavěsit nad plameny. Aby se nemohl řetězu držet, usekli mu prsty (...). Dav se rozestoupil, aby se mohly přijít podívat ženy a děti.“²⁷³ V první polovině roku 1869 bylo společenství Ku-klux-klanu formálně rozpuštěno, v roce 1871 Kongres stanovil výbor, který měl činnost této organizace prošetřit. Téhož roku Sněmovna reprezentantů vydala zákon, který opravňoval federální vojska v boji proti konspiračním aktivistům na Jihu. Přesto však činnost Ku-klux-klanu nebyla zastavena,

²⁶⁹ JOEL, Michel, *Lynčování: zpráva o kruté minulosti USA*, Praha 2009, s. 52.

²⁷⁰ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 357.

²⁷¹ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 357.

²⁷² KŘÍŽOVÁ, s. 261.

²⁷³ Cit in: JOEL, s. 8.

příslušníci organizace i nadále brali zákon do vlastních rukou a aktivita jejich tajemných jezdců v bílých pláštích poklesla až po roce 1877, kdy skončila rekonstrukce Jihu.²⁷⁴

Lynčování však odstraněno nebylo. Soudní tribunály řešily záležitosti černochoů, jejich přestupky a zločiny proti bělochům. Pokud černocho zabíjel bělocha, trestem byla automaticky smrt, ať byly okolnosti smrti bílého může jakékoliv. Ve většině případů se takovýto jedinec ani nedostal k soudu. Pokud černocho spáchal jiný přestupek, trest se posuzoval podle jeho rozsahu. Například trest za krádež, který mnohdy spočíval v urážnutí ruky, byl mnohem mírnější než trest, který černocho dostal, pokud se dotkl bělošské ženy. Soudci obvykle vymýšleli velmi kruté tresty a uspokojovali tak svou potřebu ponížit příslušníka černé rasy. Bělošské rasistky nebyly o nic mírnější soudkyně než muži. Oběti procesů byly mnohdy náhodné. Černochoům hrozilo, že přijdou o život při nočních potyčkách nebo během vyřizování účtů v černošských čtvrtích. Černocho často netušil, že se stane obětí lynčování, velmi zřídka však docházelo k lynčování za přítomnosti černošských obyvatel. Po provedení trestu obvykle přicházela bezprostřední reakce na prožitě utrpení, a to ve formě strachu, vzteku a předstírané poslušnosti. Lynčování bylo jedním ze spousty aspektů brutální politiky rasové diskriminace, jejíž cílem byla snaha udržet černochoy ve stejném podřazeném postavení, které představovalo otroctví. K odporu se občané černé pleti uchýlovali jen ve výjimečných případech.²⁷⁵

Dle dobových statistik, přestože je nelze považovat za zcela přesné, vyplývá, že se černí občané USA dopouštěli přestupků i trestných činů celkem často. Ve většině případech páchali drobné krádeže, jelikož k tomu byli donuceni kvůli bezútěšné finanční situaci. Často se také v sebeobraně dopouštěli násilí na svých nadřízených, kteří se zdráhali vyplatit jim mzdu nebo byli vůči svým podřízeným agresivní. Je nutné zmínit skutečnost, že k lynčování docházelo také ze strany černošských občanů vůči příslušníkům stejné rasy. Muži černé pleti tedy lynčovali stejně jako běloši, jelikož měli mnohdy stejný postoj k násilí a zároveň nedůvěřovali v oficiální úřady. V období rekonstrukce zemřelo v důsledku lynčování černochoy několik desítek osob.²⁷⁶ Ve většině případů se černoši uchýlovali k lynčování těch příslušníků vlastních řad, kteří byli výrazně násilní. Černoši lynčovali odlišným způsobem než běloši. Nevyžívali se v mrzačení a nemstili se za

²⁷⁴ OPATRŇY, *Válka*, s. 357.

²⁷⁵ JOEL, s. 90.

²⁷⁶ OPATRŇY, *Válka*, s. 357.

sexuální urážky. Stejně jako bílí muži však své oběti mučili a upalovali, nicméně tyto procesy neprobíhaly veřejně.

Velká část lynčů v období rekonstrukce se konala za znepokojivého a jednohlasného souhlasu komunity, který často hraničil s nadšením, a bez opozice. Často se procesu účastnil celý dav. Speciální místo v řadách pozorovatelů bylo vyhraněno pro rodinné příslušníky a přátele konkrétní oběti. Rozhodnutí o způsobu trestu bylo často připisováno právě blízkých osobám. Ti byli k těmto rozhodnutím většinou přinuceni. Během procesu se mnoho přihlížejících toužilo účastnit trestání a do oběti alespoň kopnout. Pokud došlo k zabití oběti, dav se dožadoval svých práv a desítky lidí do těla stříleli, vláčeli ho ulicemi a nejvyhrocenějších případech si rozdělovali jeho ostatky.²⁷⁷

Mezi veřejností se často hovořilo o „dobrém“ lynči a velká část obyvatel Spojených států dobře věděla, co tím bylo míněno. Lynčování znamenalo rychlou a naléhavou spravedlnost, která byla vykonána v závislosti na spáchaném činu, jelikož zákon neposkytoval uspokojivý trest. Výstřednosti agresivních skupin pod vlivem alkoholu nebo zbytečně brutální mučení pojem „dobré“ lynčování kazily. Sadistické orgie totiž mohly být jen stěží považovány za spravedlivý trest vykonaný moudrým lidem.²⁷⁸ Odtud tedy pochází často používané rozlišování lynče na „dobrý“ a „špatný“, které nemělo nic co dočinění s pochybnostmi ohledně viny nebo nevinu a souviselo pouze s důstojností a dobrým obrazem komunity: *„Lynče se, stejně jako alkohol a černoši, dělí na dvě kategorie. Je dobrý lynč a špatný lynč. Je dobrý černoš a špatný černoš.“*²⁷⁹ Dobrý lynč byla čistě vedená záležitost, během které menší skupina spořádaných občanů popravovala špatného černocha, který byl obviněn z ohavného zločinu. Špatný lynč se naopak vyznačoval většinou alkoholem a zbraněmi, nedisciplínou a rozbouřeným davem, který ohrožoval klid a důstojnost celé komunity. Za špatný lynč bylo taky považováno upálení na hranici. Takového násilí totiž nezapadlo do vytříbené morálky. Dobré lynčování se podobalo oficiální popravě a vyznačovalo se delším trváním, které poskytovalo příležitost vyjádření viny obžalovaného. Jasný řád, kterým se provozovatelé lynčů mnohdy oháněli, se však ani vzdáleně nepodobal skutečné spravedlnosti.

„Tragédii lynčování nemůžeme nikdy plně pochopit. Tisíce zmařených životů nikdo nenahradí a nelze spočítat oběti, které zahynuly násilnou smrtí bez povšimnutí. Mnozí

²⁷⁷ JOEL, s. 112.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 130.

²⁷⁹ STREET, John H., *Tap roots*, New York 1995, s. 75.

*unikly lynčování jenom o vlásek, ale po zbytek života zůstali zmrzačeni. Jejich rány se nikdy úplně nezacelily, jejich osud poznamenal rodinu i přátele. Kolik utrpení zažily celé komunity? Kolik hrůzy a útisku, kolik zmařených talentů a zadušeného úspěchu? Kolik zničených životů bílých žen, které se zamilovaly do černých mužů, kolik psychicky narušených mladých lidí, kteří se v dětství museli na lynčování dívat? To se nikdy nedozvíme.*²⁸⁰

4.3 Politická a sociální atmosféra rekonstrukce

Přestože byly aktivity Ku-klux-klanu se zájmem sledovány veřejností i tiskem, jejich nájezdy byly mnohdy z důvodu senzace-chtivých novinářů zveličovány. Větší četnosti dosahovaly případy korupce na politické scéně. Nejenže po ukončení občanské války korupce z americké společnosti nebyla odstraněna, na přímo naopak, dalece přesahovala únosných rozměrů a pobuřovala značnou část veřejnosti. Tato nepříznivá situace se ještě více zhoršila, když se prezidentského úřadu roku 1868 ujal Ulysses S. Grant, obdivovaný hrdina občanské války. Rozsáhlé korupční aféry, kterých se účastnila i velká část severských politických příslušníků, šokovaly americkou veřejnost. Představitelé severských železničních společností podplácely zástupce jižanských států, kteří se jinak řídili příkazy z Washingtonu. Tito zástupci pak získávali odměnu ve formě půdy nebo obrovských finančních příspěvků.²⁸¹ Z předem vypočítaných rozpočtů se ztrácely miliony dolarů, které byly původně určeny na výstavbu veřejně prospěšných budov a především měly napomoci zlepšit poválečné životní podmínky amerického lidu, černošského obyvatelstva nevyjímaje. Snaha několika málo skutečných nadšenců, jakkoli byla potřebná, tak přišla vniveč, jelikož se ztratila mezi škodami napáchanými vládnoucí vrstvou. Nespokojenost narůstala i uprostřed černošské populace, která očekávala přiděl půdy, na které by ráda pracovala. Zákony, které jim přinesly rovnoprávnost a právo volit, je až tak nezajímaly. Plantáže, na který před propuknutím občanské války pracovali, vojáci spálili na uhel, a na pozice v průmyslových odvětvích kvůli svém nedostatečné kvalifikaci nestačili.²⁸²

Ekonomická situace Spojených států byla výrazně lepší než ta politická, kromě období těsně po ukončení občanské války, kdy se válečná výroba přeměňovala na mírovou. Ani špatná hospodářská situace na Jihu nezpomalila obrovský ekonomický rozmach Unie

²⁸⁰ Cit. In: JOEL, s. 95.

²⁸¹ OPATRŇY, *Válka*, s. 358.

²⁸² Tamtéž, s. 359.

druhé poloviny šedesátých let. Výstavba železnic vyvolala poptávku po železe a nedostatečná pracovní síla přispěla k zavedení strojů do zemědělství. Příležitost k rozvoji získalo mnoho podnikatelů, kteří zkoušeli své štěstí ve strojírenském průmyslu a při obchodování s naftou.²⁸³ Také byly vystavěny nové bankovní domy, které měly velký vliv na hospodářský život americké populace. Proměnou prošla i ekonomika Jihu. Zničená města bylo třeba opět postavit, a tak vznikly nové pracovní příležitosti. Také se zvýšila produkce bavlny a tabáku. Podnikatelé ze Severu se přesunuli na Jih kvůli levné pracovní síle osvobozených otroků, kteří hledali zaměstnání.²⁸⁴ Postavili se velké továrny a otevřeli se doly, velký rozvoj zaznamenal i dřevařský a textilní průmysl. Přesto však na Jihu hospodářskou základnu stále představovalo zemědělství, které po válce výrazně změnilo svůj charakter. Plantážníci s osvobozením otroků ztratili svou pracovní sílu a neměli dostatek finančních prostředků, aby si mohli najmout dělníky. Byli nuceni pronajmout části svých plantáží zájemcům, kteří jim poté odevzdali dvě třetiny úrody. Velká většina těchto zájemců byla právě černošská populace, bývalí otroci, kteří byli stále závislí na plantážní produkci, přestože teď jako svobodní občané Spojených států.²⁸⁵

Někteří černoši se přesunuli na Sever nebo Západ, kde žili v černošských ghettech ve velkých městech, nebo jim byla přidělena půda na základě *Homestead Actu*. Obrovské množství černochoů získalo práci díky výstavě železničních tratí, do roku 1870 bylo vystavěno více než třicet tisíc kilometrů. Revolucí prošel i textilní a potravinářský průmysl. Namísto mlýnů se vystavěly továrny a moderní pivovary. Tento ekonomický rozmach umožnila občanská válka, jejíž výsledky průmyslové výrobě velmi přispěly. S osvobozením otroků se pomalu zmenšoval rozdíl mezi severní a jižní částí Unie, která se po válce politicky i hospodářsky sjednotila. Americká občanská válka a následná rekonstrukce se staly základním kamenem pro zrovnoprávnění afroamerických občanů USA, ačkoliv byla dlouhou dobu pouhou formalitou.²⁸⁶ Odpůrci rasismu se začali aktivně angažovat v boji proti rasové segregaci, která se projevovala ve všech vrstvách americké společnosti. Odkaz Abrahama Lincolna se stal symbolem dlouhého boje za práva černošských obyvatel a jejich potomků. Přesto je nutno říci, že otázka afroamerických obyvatel zůstala významným problémem Spojených států ještě mnoho let po skončení občanské války. Během občanské války – nejkrvavějšího konfliktu v dějinách USA –

²⁸³ JOHNSON, s. 241.

²⁸⁴ QUARLES, s. 132.

²⁸⁵ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 362.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 367-369.

utrpěly Spojené státy obrovské ztráty na životech i majetku jejich obyvatel.²⁸⁷ Odhady určily, že obětí války bylo jen na straně konfedační armády přibližně 20 % bojujících mužů. Na straně federálního vojska to pak bylo kolem 350 000 mrtvých, z toho byla velká část bývalí otroci, kteří bojovali za své právo na život svobodného občana Spojených států.²⁸⁸ Miliony obyvatel vzpomínaly na události občanské války, na spálený pás v Georgii a Jižní Karolíně, na nájezdy unionistického generála a jeho oddílů, které po sobě zanechávaly vypálené vesnice a spálené pláně. Některá města byla obnovena, jiná zmizela z mapy Spojených států nadobro.²⁸⁹

Celkovou hodnotu zničeného majetku ekonomové odhadli na několik miliard amerických dolarů. Vojenské výdaje činily přibližně 4 miliardy na straně Unie a 2 miliardy pro Konfederaci.²⁹⁰ Odhadnout se však nedají školy způsobené na kulturním bohatství.²⁹¹ Na úkor války byly zničeny stovky obrazů, antických soch, knihoven i památek koloniální architektury. Navzdory všem ztrátám a utrpením však občanská válka znamenala významný předěl v historii USA, a to i s rozsáhlými konsekvencemi, které po jejím ukončení nastaly. Válka umožnila rychlý rozvoj průmyslu a jeho proniknutí do oblastí, kde ještě před pár lety žily indiánské kmeny na úrovni prehistorické civilizace. Zároveň občanská válka byla důležitým momentem pro utvoření moderního amerického národa. S vítězstvím Unie bylo umožněno začleňovat do společnosti miliony osvobozených otroků, přestože se to neobešlo bez větších potíží.²⁹² Občanská válka a zánik otrokářského systému tak významně ovlivnily vnímání postavení Afroameričanů v USA, přestože tak nenastalo bezprostředně poté, ale bylo k tomu potřeba ještě velkého úsilí a mnoho let.²⁹³

Roku 1880 žila valná většina bývalých otroků Spojených i nadále v jižanských státech a stále pracovali především v hospodářském odvětví²⁹⁴. Mállokterý otrok měl dostatek financí, aby si mohl najít nové bydlení a opustit svou nevýhodnou pracovní pozici na plantážích. Byli tedy nuceni pracovat za peněžní odměnu nebo obdělávat pozemky a jako honorář dostat část úrody.²⁹⁵ Teprve při vstupu Spojených států do první světové války nastaly zásadnější změny v americké společnosti, jelikož s rozmachem vojenského

²⁸⁷ TINDALL, SHI, s. 348.

²⁸⁸ QUARLES, s. 91.

²⁸⁹ Například Bellfontaine v Alabamě, Cassville v Georgii.

²⁹⁰ STAMP, *The Era*, s. 242.

²⁹¹ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 372.

²⁹² QUARLES, s. 174.

²⁹³ OPATRŇÝ, *Válka*, s. 371.

²⁹⁴ FRANKLIN, s. 198.

²⁹⁵ FONER, s. 142.

průmyslu se objevily nové pracovní příležitosti pro černochoy i ve městech, a navíc palčivou otázku bývalých otroků konečně začaly řešit světové velmoci.²⁹⁶

Během občanské války a procesu následné rekonstrukce vznikaly první americké romány s otrokářskou tematikou. Patří mezi ně i kniha *Dobrodružství Huckleberryho Finna* z roku 1885 od Marka Twaina. Kniha vypráví příběh toulavého bělocha a černocho – jenž uprchl svému majiteli – kteří společně putují podél řeky Mississippi. Přestože je kniha označována za protitrokářskou, mnozí historikové ji považují za rasistickou. „*Jim říkal, že se až celý třese a že má horečku z pomýšlení, že je tak blízko svobodě. Řeknu vám, že já jsem se také celý třásl a také jsem dostával horečku, když jsem ho slyšel, protože mi začalo svítat, že je větším dílem už opravdu svobodný – a čím je to vina? Moje. Svědomí mě začalo hryzat. (...) Jim řekl, že ze všeho nejdřív ve svobodném státě začne spořit (...), že vykoupí svoji ženu (...) a pak že budou oba dřív, aby vykoupili svoje děti, a kdyby je jejich pán nechtěl prodat, že si najde abolicionistu, který je půjde ukrást. Z těchto Jimových řečí na mě šla taková hrůza, že by se ve mně nikdo krve nedořezal. Jakživ by se Jim dříve nebyl odvážil takhle mluvit. Z toho vidíte, jak se změnil ve chvíli, kdy si myslel, že už je skoro na svobodě. (...) Najednou tady mám černocho, kterému jsem, když se to tak vezme, opravdu pomohl utéct – a černocho mi řekne, jako by se nechumelilo, že půjde ukrást své děti – děti, které patří člověku, kterého jsem ani neznal; a který mi jakživ nic neudělal.“²⁹⁷*

A vznikala i černošská poezie:

*„Cože nevidíte ty bubny v mých očích,
což nevidíte napjaté bubny, do kterých bijí
palice suchých dvou slz?
Což nepatří jen mně,
můj prapředek noční
s velikým černým cejchem
černějším nad samu pleť,
s velikým cejchem,
který mu vpálili bičem?
Nemám-li snad
praděda v Mandinze, v Kongu, praděda v Drahomé?*

²⁹⁶ KŘÍŽOVÁ, s 261.

²⁹⁷ TWAIN, Mark, *Dobrodružství Huckleberryho Finna*, Praha 1999, s. 91-92.

*A jeho jméno? Ó ano, povězte mi je!
Andrés? Francisco? Amble?
Jak byste řekni Andrés v jazyce kongo?
Jakže jste byli zvyklí v jazyce dahomé
vyslovit jméno Francisco?
Jakpak se v Mandinze jméno Amable říká?
Nejde to říct? Byla tam snad jiná jména?
Anebo příjmení, ovšem!
Snad druhé mé příjmení znáte, to které na mne
přeplulo z pevniny širé, příjmení moje
vězněné, zakrvácené, to, které v okovech po moři přešlo.
Ó, na ně prý nevzpomínáte!
Vy jste je rozpustili v inkoustu bez paměti.
Vy jste je uloupili černocho bezbrannému.
Ukryli jste je a mysleli jste si,
že já už nikdy z té hanby zrak nepozvednu.“²⁹⁸*

²⁹⁸ GUILLÉN, Nicolás, *Antillské elegie*, Chicago 1986, s. 45-46.

5 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo analyzovat problematiku otroctví a jeho zániku a postihnout změny vnímání postavení Afroameričanů na území Spojených států americkou společností. K těmto změnám docházelo během dlouhých desetiletí a zásadnější přelom představovala až občanská válka, během které došlo k osvobození otroků na celém území USA. Dílčím cílem práce bylo popsat situaci černošských otroků na území Spojených států od jejich příjezdu na severoamerický kontinent až po 19. století a poskytnout tak detailní obraz jejich každodenního života. Práce se zaměřuje na konkrétní události spjaté s otrokářskou institucí nevyjímaje problematiku abolicionismu, který tvořil významnou roli v procesu emancipace černošské populace. V práci také je nastíněna politická a sociální atmosféra, která se odvíjela od konkrétních událostí. Je důležité neopomenout, jaký význam měla otrokářská instituce pro dějinný vývoj Spojených států, jejichž hospodářství bylo do jisté míry v mnohých státech závislé na plantážnickém systému.

Především ekonomika Jihu USA byla v 19. století postavena na otrocké práci a z toho důvodu se Jižané bránili zrušení otroctví do poslední chvíle. Sever Spojených států byl naproti tomu výrazně pokrokovější a prošel jistou průmyslovou modernizací. Sever byl také základnou radikálních republikánů, kteří prosazovali emancipaci černošského obyvatelstva a zrušení otroctví. Propastné rozdíly mezi Severem a Jihem vedly ke vzniku několika zásadních konfliktů, které vyústily až v propuknutí občanské války. Je však třeba zmínit, že příčinou války nebyly jen spory ohledně otrokářské instituce, ale především rozdílné představy ohledně politiky a ekonomiky Unie. Nástup protitrokářského prezidenta Abrahama Lincolna do čela Spojených států byl však pro Jižany nepřijatelný, a tak došlo k nejrozsáhlejšímu konfliktu v dějinách Spojených států.

Tato válka roku 1863 vyústila ve zrušení otroctví, díky kterému byly osvobozeny 4 miliony černošských obyvatel USA. S vítězstvím Unie již nic nestálo v cestě procesu rekonstrukce, během které proběhly různé emancipační procesy, které měly zajistit lepší životní podmínky pro černošské občany. Avšak i po znovusjednocení Unie byly mezi Severem a Jihem rozdíly ohledně adaptace černošského obyvatelstva mezi americkou společností. Jižané se snažili vydáváním místních zákoníků omezovat práva černocho, která byla uzákoněna a přičleněna k ústavě. Rasová segregace mezi obyvateli Jihu byla tak silná, že několik států²⁹⁹ bývalé Konfederace stále odmítalo uznat platnost Lincolnovy

²⁹⁹ Texas, Mississippi, Virginie, Georgie.

Deklarace o zrušení otroctví a s ní souvisejících změn. Situace na Jihu zároveň přispěla narůstající nenávist bělochů vůči nově osvobozeným otrokům a jižanské obyvatelé podnítila k násilným činům. Často docházelo k lynčování občanů černé pleti, kdy na vybraných jedincích nebo skupinách bylo pácháno nezákonné násilí. Běloši během těchto nelegálních akcí brali zákon do vlastních rukou a vydávali nad obviněnými rozsudky v podobě krutých trestů. Oběti těchto procesů se stávali příslušníci černošské rasy bez výjimky, trestáni byli muži, ženy, staří lidé i děti. Faktem však zůstává skutečnost, že zkonstruovaná obvinění se mnohdy nezakládala na objektivních informacích a oběťmi byly často nevinné osoby. Podstatou těchto aktů byla snaha vyzdvihnout bělošskou nadřazenost a demonstrovat proti republikánskému úsilí o zrovnoprávnění černošských občanů. Krátce po občanské válce vzniklo v jižanském státě Tennessee tajné extrémistické společenství zvané Ku-klux-klan, jehož členové právě prostřednictvím výše zmíněného lynče terorizovali příslušníky černé pleti, kteří projevíli snahu začlenit se do společenských a politických kruhů. Stejně tak bylo zacházelo i radikálními ochránci černošských práv. Aktivity Ku-klux-Kanu³⁰⁰ nebyly ukončeny ani po oficiálním rozpuštění této organizace a zahájení federálního vyšetřování roku 1870, jehož cílem bylo černoškou populaci před těmito násilnými extrémisty chránit.

Kromě lynčování se po občanské válce černošské obyvatelstvo muselo potýkat dlouhá léta s rasovými předsudky americké veřejnosti, které provázely celý proces emancipace osvobozených otroků a ztěžovaly tak jejich integrování do společnosti. Přestože prvotním impulsem k zotročování černých Afričanů byla vidina hospodářského zisku a ne předsudky ohledně barvy pleti, dlouholetá tradice otrokářské instituce ke vzniku a zesílení těchto předsudků vedla a nebyly odstraněny ani po vydání zákona o zrušení otroctví a skončení občanské války. Odraz „sociální smrti“ přetrval mezi černošským obyvatelstvem i po definitivním odstranění otrokářské instituce. Osvobození otroci neustále naráželi do bariéry rasové diskriminace, která se projevovala ve všech životních oblastech. Přesto k určité emancipaci černošských občanů po občanské válce díky snahám republikánských aktivistů skutečně došlo. Podařilo se prosadit některé zrovnoprávňující zákoníky, které zajišťovaly osvobozeným otrokům lepší životní podmínky. Také se díky rozvoji průmyslu objevily pro černošské občany nové pracovní

³⁰⁰ Aktivita Ku-klux-klanu klesla jen částečně, když se do prezidentského úřadu postavil Ulysses S. Grant, který proti příslušníkům této organizace zahájil zmíněné trestní řízení a omezil platnost *Habeas Corpus* na území Jižní Karolíny. Výraznější útlum nastal až po ukončení procesu rekonstrukční politiky v roce 1877.

příležitosti, přesto však kvůli nedostatečnému vzdělání a kvalifikaci mnozí na tyto pozice nedosáhli. Část bývalých otroků přesídlila do měst, kde vznikala černošská ghetta, a objevili se i první zástupci černošského obyvatelstva v Kongresu. Do školních lavic také poprvé usedly černošské děti a do konce rekonstrukce roku 1877 jejich počet přesáhl půl milionu. Většina bývalých otroků na Jihu USA i po občanské válce zůstala základní pracovní silou bývalých plantážnických oblastí, aniž by na vyprodukovaném bohatství později měla podíl.

Přestože tedy občanská válka a zrušení otroctví můžeme považovat za základní kámen emancipačního procesu zrovnoprávnění černošských občanů na území Spojených států, zásadní změny přišly až o několik desetiletí později, tedy v průběhu 20. století, kdy byla emancipace dovršena a většina americké společnosti zbavena rasových předsudků. Emancipaci nebylo možné dovést během období rekonstrukce, jelikož většina bílých obyvatel Spojených států černochoy stále nepovažovala za sobě rovné. Emancipační snahy ve druhé polovině 19. století rozšířily rasismus v mnohem větší míře, než polemický boj proti otrokářství kdykoliv předtím. Poválečný jižanský rasismus dokonce popisoval černochoy jako bestie lačnící po bělošských ženách, které zasluhovaly trest prostřednictvím lynčujících davů, aby se tak černošská populace udržela na uzdě a byl zachován respekt vůči bílé rase.³⁰¹

³⁰¹ FREDRICKSON, s. 69.

6 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

6.1 Literatura

APHTEKER, Herbert, *Nat Turner's Slave Rebellion*, New York 1992.

BEARD, Charles A., *Rise of American Civilisation*, New York 1942.

BLACKBURN, Robin, *The Making of New World Slavery*, Londýn 1981.

BLACKBURN, Robin, *The Overthrow of Colonial Slavery*, Londýn 1972.

BROŽ, I.: *Hvězdy proti hvězdám: Americká občanská válka 1891-1865*, Praha 2009.

CLARKSON, Thomas, *Essey on the Slavery and Commerce of the Human Species*, Chicago 2008 .

CURTIN, Philip. D., *Africa Remembered: Naarratives by West Africans from the Era of the Slave*, New York 1934.

COGGESHALL, Eric W., *The Assassination of Lincoln*, Chicago 1920.

DAVIS, David. B., *The Problem of Slavery in the Age of Revolution*, New York 1987.

DEGLER, Carl N., *Neither Black nor White: Slavery and Race Relations in Bratil and the United States*, Boston 1942.

DEYLE, Steven, *Carry Me Back: The Domestic Slave Trade in American Life*, New York 1975.

DODD, William E., *The Cotton Kingdom*, New York 1921.

DONALD, Davis H., *Lincoln*, Londýn 1995.

EHRlich, William, *They have no Rights? Dred Scott's Stugle for freedom*, New York 1979.

FEHRENBACHER Don E., *Abraham Lincoln: Speeches and Writtings*, New York 1959.

FERGUSON, Edmund S., *American Slavery, American Freedom: The Ordeal of Colonial Virginia*, New York 1993.

FERRO, Marco, *Dějiny kolonizací: Od dobývání až po nezávislost 13.-20. století*, Praha 2007.

FOGEL, Robert, ENGERMANN, Stanley, *Time on the Cross*. Filadelfie 1995.

FONER, Philip S., *The complete writing of Thomas Paine*, New York 1982.

FOSTER, Frances S., *Witnessing Slavery: The Development of Ante-bellum Slave Narratives*, Boston 1980.

FRANKLIN, John H., *From Slavery to Freedom: A History of African*, Chicago 1967.

- FREDRICKSON, George M., *Rasismus: stručná historie*, Praha 2003.
- GENOVESE, Eugene, *From Rebellion to Revolution: Afro-American Slave Revolts in the Making of the Modern World*, Chicago 1993.
- GENOVESE, E., *Fruits of Merchant Capital: Slavery and Bourgeois Property in the Rise and Expansion of Capitalism*, Chicago 1965.
- GERTEIS, Louis S., *From Contraband to Freedom*, New York 1978.
- GRAY, Liam C., *History of Agriculture in the Southern United States*, New York 1986.
- GOODWIN, Doris K., *Lincoln: tým rivalů: geniální politik Abraham Lincoln*, Praha 2013.
- HOUTEČKA, Jiří, *Země krví zborcená*, Praha 2008.
- HOUTEČKA, Jiří, *Generál a jeho historikové: Robert E. Lee a americká historiografie*, Olomouc 2005.
- JACOBS, Harriet A., *Incidents in the Life of a Slave Girl*, New York 1861.
- JOHNSON, Paul, *Dějiny amerického národa*, Praha 2004.
- JORDAN, Winthrop D., *White Over Black: American Attitudes Toward the Negro*, Londýn 1984.
- JOEL, Michel, *Lynčování: zpráva o kruté minulosti USA*, Praha 2009.
- KAŠPAR, Oldřich, MÁNKOVÁ, Eva, *Kouzelný strom*, Praha 2004.
- KŘÍŽOVÁ, Markéta, *Otroctví v Novém světě od 15. do 18. století*, Praha 2009.
- KŘÍZEK, Leonid, *Americká občanská válka*, Praha 1994.
- MACLEOD, Duncan J., *Slavery, Race and the American Revolution*, London 1962.
- MATOUŠEK, Jaromír, *Abraham Lincoln*, Praha 2009.
- MCPHERSON, James, *The Negro's Civil War: How American Negroes Felt and Acted During the War for the Union*, Boston 1995.
- MCPHERSON, James, *Battle Cry of Freedom*, Chicago 1999.
- MASRHALL, Carl., *Appomattox*, Baltimore 1894.
- NASH, Gery, SONDERLUND, Jean R., *Freedom by Degrees: Emancipation in Pennsylvania and Its Aftermath*, Boston 2006.
- OPATRŇY, Josef, *Stát osamělé hvězdy a mexicko-americká válka*, Praha 2002.
- OPATRŇY, Josef, *Válka Severu proti Jihu*, Praha 1998.
- PATTERSON, Horace, O.: *Sociology of slavery*, New York 1974.
- PHILLIPS, Ulrich B., *American Negro Slavery*, New York 1918.
- QUARLES, Benjamin, *The Negro in Civil War*, New York 1984.

- RAKOVÁ, Svatava, *Podivná revoluce: Dlouhá cesta Američanů k nezávislosti*, Praha 2004.
- RANDALL, James G., *The Civil War and Reconstruction*. New York 1985.
- RANDALL, Robert. P., *Mary Lincoln: Biography of a Marriage*, Chicago 1993.
- RAWLEY, James A., *Race and Politics: Bleeding Kansas and the Coming of the Civil War*, New York 1975.
- STEIN, Robert L., *The French Slave Trade in the Eighteen Century: An Old Regime Business*, New York 1973.
- SMITH, Adam, *Pojednání a podstatě a původu bohatství národů*, Praha 1997.
- SHARP, Granville, *A Representation of the Injustice and Dangerous Tendency of Tolerating Slavery in England*. Londýn 1943.
- STAMP, Kenneth M., *The Peculiar Institution: Slavery in the Ante-Bellum South*, Londýn 1984.
- STAMP, Kenneth M., *The Era of Reconstruction*, Boston 1973.
- STAROBIN, Robert. S., *Industrial Slavery in the Old South*, New York 2003.
- STREET, John H., *Tap roots*, New York 1995.
- TINDALL, George B., SHI, David E., *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 2008.
- WALLACE, George, *A System of the Principles of the Law of Scotland*, Glasgow 1823.
- WILLIAMS, Eric, *Capitalism and Slavery*, New York 1965.
- WOLDMAN, Arnold A., *Lawyer Lincoln*, Boston 1987.
- ZARFSKY, David, *Lincoln, Douglas and Slavery: in the Crucible of Public Debate*, Chicago 1990.

6.2 Prameny

- BEECHE-STOWE, Harriet E., *Chaloupka strýčka Toma*, Praha 2001.
- DAVIS, Jefferson, *Rise and Fall of the Confederate Government*, New York 1881.
- Declaration of Independence and Constitution of the United States, New York 2009.
- DEW, Thomas R., *Pro-slavery argument*, Chicago 1852.
- DOUGLASS, Frederick, *Narrative In the Life of Frederick Douglass*, New York 1845.
- GUILLÉN, Nicolás, *Antillské elegie*, Chicago 1986.
- HERBERT, Thomas, *Some Years Travel into Divers Part od Africa and Asiat the Great*, Baltimore 1924.
- JACOBS, Harriet A., *Incidents in the Life of a Slave Girl*, New York 1861.

LINCOLN, Abraham, *Suicide Note*, New York 1956.

NORTHRUP, Solomon, *Twelve Years a Slave*, New York 1994.

TWAIN, Mark, *Dobrodružství Huckleberrho Finna*, Praha 1999.

WHEATLEY, Philip, *Poems on Various Subject, Religious and Moral*, New York 1993.

WHITTIER, John G., *Poems of John Greenleaf Whittier*, New York 1852.

6.3 Periodika

Charleston Mercury, Niles Weekley Register, 19. dubna 1845, vydání č. 173.

Květy české, 5. listopadu 1834, vydání č. 26.

6.4 Studie v časopise

KODET, Roman, *Bitva u Gettysburgu (1863)*, in: *Historický obzor* 23, 2012, 9/10, s. 233–235.

7 RESUMÉ

The aim of this work was to analyze the issue of slavery and to affect changes in the perception of the position of African Americans in the United States by American society until its end. These changes took place over many decades, and a major turning point was the Civil War, during which slaves were liberated throughout the United States. The partial goal of the work was to describe the situation of black slaves in the United States from their arrival on the North American continent until the 19th century and thus provide a detailed picture of their daily lives. The work focuses on specific events connected with the slave institution, not excluding the issue of abolitionism, which formed a significant role in the process of emancipation of the black population. It is important not to forget the importance of the slave institution for the historical development of the United States, whose economy was to some extent dependent on the plantation system.

This war resulted in the abolition of slavery, which freed four million blacks in the United States. With the Union's victory, nothing stood in the way of the reconstruction process, during which various emancipation processes took place to ensure better living conditions for black citizens. However, even after the reunification of the Union, there were differences between the North and the South regarding the adaptation of the black population to American society. Southerners sought to restrict the rights of blacks that were enacted and annexed to the constitution by passing local codes. Racial segregation among the people of the South was so strong that several states of the former Confederacy still refused to recognize the validity of the Lincoln Declaration on the Abolition of Slavery and Dream-Related Change. At the same time, the situation in the South contributed to the growing hatred of whites over newly freed slaves and incited the southern people to violence. There was often a lynching of black citizens, when illegal violence was perpetrated on selected individuals or groups. During these illegal actions, white people took the law into their own hands and passed severe sentences on the accused. The victims of these trials became members of the black race without exception, men, women, the elderly and children were punished. However, the fact remains that the allegations made were often not based on objective information and the victims were often innocent people. The essence of these acts was an effort to highlight white supremacy and demonstrate against the Republican effort to equalize black citizens. Shortly after the Civil War, a secret extremist community called the Ku Klux Klan was formed in the southern state of Tennessee, whose members terrorized blacks through the

aforementioned lynching who sought to integrate into social and political circles. Radical defenders of black rights were treated in the same way. Ku-klux-Kan's activities did not end even after the official dissolution of the organization and the launch of a federal investigation in 1870 to protect the black population from these violent extremists. In addition to lynching, after the Civil War, the black population had to contend for many years with the racial prejudices of the American public, which accompanied the whole process of emancipation of freed slaves and made it difficult for them to integrate into society. Although the primary impetus for the enslavement of black Africans was the vision of economic gain and not skin color prejudices, the long tradition of the slave institution led to and intensified these prejudices and were not removed even after the slavery abolition and civil war ended. The reflection of "social death" persisted among the black population even after the definitive abolition of the slave institution. Freed slaves constantly ran into the barrier of racial discrimination, which manifested itself in all areas of life. Nevertheless, some emancipation of black citizens after the Civil War, thanks to the efforts of Republican activists, did take place. Some equal laws have been enforced that provide better living conditions for freed slaves.